T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂNIN HİZMET YETERLİLİKLERİNE UYGUNLUĞUNUN PERSONEL BAKIŞ AÇISIYLA ANALİZİ: NASRETTİN HOCA ÇOCUK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Ceydanur DALKILIÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2021

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂNIN HİZMET YETERLİLİKLERİNE UYGUNLUĞUNUN PERSONEL BAKIŞ AÇISIYLA ANALİZİ: NASRETTİN HOCA ÇOCUK KÜTÜPHANESİ ÖRNEĞİ

Ceydanur DALKILIÇ

ORCID: 0000-0003-0231-2748

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Çankırı – 2021

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ iii
TEZ KABUL VE ONAY iv
ÖNSÖZ v
ÖZET vii
ABSTRACT viii
KISALTMALAR 1
TABLOLAR LİSTESİ 2
RESİMLER LİSTESİ 3
1. BÖLÜM: 6
GİRİŞ 6
1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi 6
1.2. Araştırmanın Amacı 8
1.3. Araştırmanın Hipotezi 9
1.4. Araştırmanın Kapsamı 10
1.5. Araştırmanın Yöntemi 11
1.6. Literatür Özeti 12
2. BÖLÜM 14
ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ 14
2.1. Çocuk Kütüphanesi Tanım ve Tarihçesi 15
2.2. Çocuk Kütüphanesi Amacı ve Misyonu 20
2.3. Çocuk Kütüphanesinde Temel Unsurlar 23
2.4. Çocuk Kütüphanesinin İşlevleri 29
3. BÖLÜM: 29
ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂN-HİZMET İLİŞKİSİ 29
3.1. Kurumsal Yapılanmada Mekân 30
3.2. Kütüphane Binalarında Mekân Tasarımı 31
3.3. Çocuk Kütüphanelerinde Mekânsal Düzenleme ve Önemi 39
3.3.1. Çocuk Kütüphanelerinde Renk Unsuru ve Çocuk-Renk İlişkisi 41
3.3.2. Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Temel Unsurları 44
3.3.4. Çocuk Kütüphanelerinde İyi Örnekler Üzerinden Mekân Değerlendirmesi 59
3.4. Çocuk Kütüphanelerine Özgü Hizmet Anlayışı ve Bu Süreçte Mekânın Etkisi 72
4. BÖLÜM: 79
CUMHURBAŞKANLIĞI NASREDDİN HOCA ÇOCUK KÜTÜPHANESİ 79

4.1. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesine Dair 79
4.2. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi Mimari Yapısı ve Mekân Özellikleri84
4.3. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi Yaratıcı Bilgi Hizmetleri 88
4.4. Çocuk Kütüphaneleri İçin Mekânla İlişkili olarak Yaratıcı Bilgi Hizmeti Önerileri 96
4.5. Bulgular 98
5. BÖLÜM: 107
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME 107
KAYNAKÇA 113
EKLER 121
Ek 1: 121
Ek 2: 125
Ek 3: 126
Ek 4: 127
ÖZGEÇMİŞ 129

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım "*Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Hizmet Yeterliliklerine Uygunluğunun Personel Bakış Açısıyla Analizi: Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi Örneği*" adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

18/06/2021

Ceydanur DALKILIÇ

TEZ KABUL VE ONAY

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Ceydanur DALKILIÇ tarafından hazırlanan "*Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Hizmet Yeterliliklerine Uygunluğunun Personel Bakış Açısıyla Analizi: Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi Örneği*" başlıklı bu çalışma, 18.06.2021 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman	: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA	İmza: ……..
Üye	: Prof. Dr. Coşkun POLAT	İmza: ……..
Üye	: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ALTAY	İmza: ……..

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 03/06/2021 tarih ve 2021/19 sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Coşkun POLAT
Enstitü Müdürü

ÖNSÖZ

Günümüzde, Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT)'nin etkisi ile bilginin dünyasında sürekli bir yenilenme, evrilme ve gelişme yaşanmaktadır. Bu gelişmelerin paralelinde insanoğlunun alışılagelmiş olan yaşantısı değişmekte ve var olan istekleri farklılaşmaktadır. Gelişmelere ayak uyduramayan kurum ve kuruluşlar varlığını sürdürememekte, amaç ve görevlerini yerine getirememektedirler.

Temelinde gereksinimden doğan bilimsel gelişmeler ve teknolojiler, günümüzde gereksinimlere ek olarak konfor, görsel ve estetik unsurların dile getirilmesi ile değişmektedir. Kurum ve kuruluşların, sadece işlevini yerine getiren bir kurum olmalarından ziyade, göze hitap edecek, varlık amacını gerçekleştirirken konfor ve estetik kaygılar ile tasarımını zenginleştirecek ölçütlerde olması beklenmektedir. Bu doğrultuda teknolojik imkânlar ile beslenen tasarımlar ve yeni mekânsal algılar ortaya çıkmaktadır.

Bilgi merkezleri bilgi ile olan organik bağları nedeniyle bu alanda kendini göstermesi gereken kurumlardan biridir. Misyonu ve vizyonu tamamen bilgi üzerine olan kütüphaneler, şüphesiz değişime ayak uydurması gereken yerlerin başında gelmektedir. Özellikle eğitimin ve bilgi edinmenin erken yaşlarda başladığı dikkate alınırsa, çocuk kütüphanelerine bu anlamda önem verilmesi beklenmektedir. Bu bağlamda tüm kütüphane türlerinde olmazsa olmaz unsurlar (derme, personel, kullanıcı, bina, bütçe ve bilgi hizmetleri) titizlikle seçilmeli ve aynı hassasiyet ile uygulamaya koyulmalıdır.

Çocuk kütüphanelerinin şüphesiz her bir unsuru ayrı önemlidir. Özellikle mekân unsuru, tasarımdan uygulamaya, malzeme seçiminden oluşturulan dermeye kadar detaylı bir şekilde araştırılmalıdır. Mekân unsuru tek başına yeterli olmayacağından teknolojik imkânların yardımıyla mekânın tanıtımı kaliteli bir hizmet anlayışı ile yapılmalıdır. Bu kütüphanelerin asıl amacı, 0 ile 18 yaş arasındaki kullanıcıların bilgi gereksinimini karşılarken, aynı zamanda evlerindeki kadar güvende ve huzurlu hissetmelerini sağlayacak etkinlikler üreterek onlara okuma kültürü kazandırmaktır.

"Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Hizmet Yeterliliklerine Uygunluğunun Personel Bakış Açısıyla Analizi: Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi Örneği" başlıklı bu tezle,

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi içerisinde yer alan *Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi* özelinde, çocuk kütüphanelerinde mekân nasıl düzenlenmeli, personelin mekân-hizmet ilişkisine bakışı ve mekânın hizmet yeterliliklerine uygunluğunun analizi gibi konular üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen, lisans ve yüksek lisans eğitim hayatım boyunca her daim yanımda olan ve beni yüreklendiren başta danışman hocam Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA olmak üzere; Prof. Dr. Coşkun POLAT, Prof. Dr. Hüseyin ODABAŞ ve Dr. Öğr. Üyesi Kasım BİNİCİ hocalarıma ve eğitim hayatım boyunca yetişmemde katkısı olan tüm hocalarıma teşekkürlerimi sunmayı bir borç bilirim.
Çalışmamı tamamlamam konusunda moral ve motivasyonumu üst düzeyde tutmama yardımcı olan aileme, özellikle annem Serap DALKILIÇ'a ve nişanlım Ahmet DEMİRTAŞ'a sevgi ve şükranlarımı sunarım.

18/06/2021
Ceydanur DALKILIÇ

ÖZET

Tezin Başlığı: Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Hizmet Yeterliliklerine Uygunluğunun Personel Bakış Açısıyla Analizi: Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi Örneği

Tezin Yazarı: Ceydanur DALKILIÇ

Danışman: Doç. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Anabilim Dalı: Bilgi ve Belge Yönetimi

Tezin Türü: Yüksek Lisans

Kabul Tarihi:18.06.2021

Bilgi merkezleri içerisinde, mevcut ve potansiyel kullanıcıları ve bu kullanıcıların kütüphane ile olan etkileşim süreçleri dikkate alındığında, üzerinde önemle durulması gereken kurumlardan biri de çocuk kütüphaneleridir. Çocuk kütüphaneleri çocukların ikinci yuvaları ve eğitim hayatlarına başlamadan önce uğradıkları ilk duraklarıdır. Bilgiye ulaşmadaki her türlü engelin aşılmasının amaçlandığı, hizmetlerin ücretsiz ve eşit koşullarda sunulduğu, tüm misyonu ve vizyonu çocuklar üzerine olan, okuma kültürünün ilk yaşlarda kazanılmasının amaçlandığı kurumlardır. Çalışma, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi bünyesinde hizmet veren NHÇK özelinde, çocuk kütüphanelerinin mekân tasarımlarının ve çocuklara sundukları yaratıcı bilgi hizmetlerinin incelenmesi sonucunda tüm çocuk kütüphanelerinin mekân tasarımlarına ve hizmetlerine önerilerde bulunmak amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda, kurum personeli ile yapılan görüşmelere verilen yanıtlar, yerinde incelemeler ve çocuk kütüphaneleri için hazırlanan fiziksel kontrol listesi üzerinden değerlendirmeler yapılmıştır. Araştırmada literatür taraması ile elde dilen bilgilerin düzenlenmesi ve çalışmanın amacı doğrultusunda kurgulanmasında betimleme yönteminden yararlanılmıştır Literatür taraması ile ilgili çalışmalarda ortaya konan ortak saptamalardan yola çıkılarak oluşturulan ölçütlere ilişkin değerlendirmeler yapılırken gözlem tekniği kullanılmıştır. Sonrasında yapılandırılmış görüşme tekniği konu hakkında daha özellikli bilgiler derlenmiş ve elde edilen veriler çalışmanın amaçları doğrultusunda ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Elde edilen tüm verilerin anlamlı ilişkilendirme ve bütünleştirilmesinin ardından, fiziksel kontrol listesi üzerinden örneğin yetenek ve yeterliliği serimlenmiştir. Elde edilen veriler sonucunda, NHÇK özelinde çocuk kütüphanelerinde konfor ve estetik unsurların son dönemde çok daha fazla ön planda olduğu, geçmişle kıyaslandığında görece gelişme kaydedildiği ve kurumsal olarak teknolojinin gereklerine ayak uydurulmaya çalışıldığı tespit edilmiştir.

Çocuk kütüphanelerinin kullanımının artırılması ve hizmetin daha geniş kitlelere hitap edebilmesi için mekân unsurunun ve bu mekânlarda sunulan yaratıcı etkinliklerin önemine vurgu yapılmış ve bu konuda öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuklar, Mekân, Çocuk Kütüphaneleri, Yaratıcı Bilgi Hizmetleri, Renkler

ABSTRACT

Title of the Thesis: Analysis of the Compliance of the Space with the Service Qualifications in Children's Libraries from the Perspective of Personnel: The Example of Nasreddin Hodja Children's Library

Author: Ceydanur DALKILIÇ

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Mehmet Ali AKKAYA

Department: Information and Record Management

Thesis Type: Master's Thesis

Date: 18.06.2021

Among the information centers, considering the current and potential users and the interaction processes of these users with the library, one of the institutions that should be emphasized is the children's libraries. Children's libraries are children's second homes and their first stop before starting their education life. They are institutions that aim to overcome any obstacle in accessing information, provide services free of charge and under equal conditions, all mission and vision are on children, and the culture of reading is aimed to be acquired at early ages. The study was prepared in order to make suggestions for the space designs and services of all children's departments, together with the space designs of children's education and the information services they provide to children, in the Nasreddin Hodja Children's Library serving the Presidential National Library. In this context, the responses to the interviews with the staff of the institution, on-site examinations and evaluations were made on the physical checklist prepared for children's libraries. In the research, the method of description was used to organize the information obtained through literature review and to organize it in line with the purpose of the study. The observation technique was used while evaluating the criteria created on the basis of the common determinations revealed in the studies related to the literature review. Afterwards, the structured interview technique gathered more specific information about the subject and the data obtained were correlated and interpreted in line with the aims of the study. After the meaningful association and integration of all the data obtained, the ability and competence of the sample was presented on the physical checklist. As a result of the data obtained, it has been determined that comfort and aesthetic elements have been more prominent in children's libraries, especially in Nasreddin Hodja Children's Library, it has been determined that there has been a relative improvement compared to the past, and an institutional effort has been made to keep up with the requirements of technology.

In order to increase the use of children's libraries and to make the service appeal to a wider audience, the importance of the space element and the creative activities offered in these spaces has been emphasized and recommendations have been made in this regard.

Keywords: Children, Space, Children's Libraries, Creative Information Services, Colours

KISALTMALAR

Av.	Avukat
BBY	Bilgi ve Belge Yönetimi
BİT	Bilgi İletişim Teknolojileri
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
IFLA	The International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)
KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
KYGM	Kütüphane ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
LC	Library of Congress (Kongre Kütüphanesi)
CMK	Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi
NHÇK	Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi
Öğr. Gör.	Öğretim Görevlisi
PDF	Portable Document Format (Taşınabilir Belge Biçimi)
Prof.	Profesör
TDV	Türkiye Diyanet Vakfı
TKD	Türk Kütüphaneciler Derneği
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü)
vb.	ve benzeri

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo No **Sayfa**

Tablo 4.1: Çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumu kontrol listesi …….98

Tablo 4.2: Kütüphane personeli görüşme metni ……...….101

Tablo 4.3: İyi örnekler üzerinden kütüphane niteliği değerlendirme listesi……....105

RESİMLER LİSTESİ

Resim No **Sayfa**

Resim 3.1: Kurumsal yapılanmada mekân tasarımı – çizim örneği……...…..…..30

Resim 3.2: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Cihannüma Salonu....…..….....32

Resim 3.3: Bodo Halk Kütüphanesi okuma ve medya salonu……..…….34

Resim 3.4: Hunt Kütüphanesi BookBot sistemi……...…..35

Resim 3.5: Singapur Halk Kütüphanesi……...……..36

Resim 3.6: Chicago Halk Kütüphanesi çocuk bölümü……..……37

Resim 3.7: Norveç, Vennesla Kütüphanesi……..…….38

Resim 3.8: Meksika, Conarte Kütüphanesi çocuk bölümü…….……..39

Resim 3.9: Danimarka Metropol'deki Hjørring Kütüphanesi girişi……....47

Resim 3.10: Beylikdüzü Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi'ndeki Yaşar Kemal Kütüphanesi ödünç alıp-verme cihazı…….49

Resim 3.11: Çocuk oyun alanları……...……50

Resim 3.12: Salt Lake Şehir Kütüphanesi içerisindeki çocuk kütüphanesi multimedya alanı……..51

Resim 3.13: Çocuk kütüphanesi okuma salonu örneği……..……53

Resim 3.14: Çocuk Kütüphanesi Keşif Merkezi'nde yönlendirme (Children's Library Discovery Center-Skolnick)……54

Resim 3.15: Nivala Halk Kütüphanesi dinlenme alanı……..…55

Resim 3.16: Kütüphane bina tasarımı ve çevre düzenlemeleri……..……57

Resim 3.17: Açık hava kütüphanesi örneği ve bahçe tasarımı…….….58

Resim 3.18: Bursa Çocuk Aktivite Köyü……...……59

Resim 3.19: Akyurt Bebek Kütüphanesi - İç mekân……..……60

Resim 3.20: Çankırı Belediyesi Uçak Çocuk Kütüphanesi……62

Resim 3.21: Lahey Çocuk Kitapları Müzesi hikâye odaları……..…63

Resim 3.22: Çocuk Kitapları Müzesi multimedya odaları ve grup çalışma alanlar..63

Resim 3.23: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi - Dış mekân…….....….64

Resim 3.24: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi oyun salonu……...…..65

Resim 3.25: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi gösteri salonu……..…66

Resim 3.26: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi okuma salon……...…66

Resim 3.27: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi ses ve görüntü materyalleri bölümü……68

Resim 3.28: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi okuma salonu……..…..…69

Resim 3.29: Tokat Bebek Kütüphanesi - Dış mekân……...……..70

Resim 3.30: Tokat Bebek Kütüphanesi - İç mekân, giriş ve 1. kat……71

Resim 3.31: Tokat Bebek Kütüphanesi - İç mekân, 2. kat ve çatı katı……..…72

Resim 4.1: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi kütüphane giriş işlemleri…..….80

Resim 4.2: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi okuma salonu……....81

Resim 4.3: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi web sayfası……..…….81

Resim 4.4: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi- Dış mekân……...….……84

Resim 4.5: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi okuma köşesi……....85

Resim 4.6: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi çocuk lavaboları……..…….86

Resim 4.7: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi medya odası…….……..…..86

Resim 4.8: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi - İç mekân……..……..87

Resim 4.9: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi giriş bölümü……..…...87

Resim 4.10: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi yaratıcı bilgi hizmetleri örnek etkinliği……...89

Resim 4.11: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi keşif atölyesi……...….90

Resim 4.12: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi tasarım ve üretim atölyesi…...91

Resim 4.13: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi teknoloji atölyesi……...…..92

Resim 4.14: Cumhurbaşkanlığı Millet kütüphanesi eğitim sınıfı……..93

Resim 4.15: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi görme engelliler için teknoloji sınıfı……....94

1. BÖLÜM:

GİRİŞ

Bilginin günümüzde özellikle bilişim teknolojisinin etkisiyle değişen anlam ve önemine karşın, bilgi merkezleri hala birey-bilgi ilişkisinin ve bu ilişkinin kişisel refaha dönüştürülmesinin en önemli araçlarından biridir. Yine başta bilgisayar ve internet dünyası olmak üzere, birey-bilgi ilişkisi sürecine dâhil olan her yeni aktör hem insanların bilgi ve erişim sürecine ilişkin beklentilerini, hem de bu sürecin bütünleyici temel unsurlarını derinden etkilemektedir. Söz konusu etki alanının odağında yer alan unsurlardan biri de bilgi merkezlerinde mekândır. Değişen toplumsal kurum algısı, yetkinliği ve yeterliliği ile başka bir tamamlayıcı kimliğe dönüşen mekân artık başta kütüphaneler olmak üzere, tüm bilgi merkezlerinin hizmet felsefesini daha derinden etkilemeye başlamıştır. Bu etki, anlama ve algılama becerisinin daha somut ve birden fazla duyuya hitap kolaylaştırıcılar üzerinden gerçekleştiği çocuklarda çok daha önemli ve öncelikli bir kimliğe bürünür. Başka bir ifadeyle, günümüzün değişen mekân algısı çocuklara yönelik hizmetleri ile ön plana çıkan kütüphaneler için daha değerli ve kullanıcılar üzerinde belirleyici bir unsurdur. Bu çalışmada, söz konusu etki, seçilen örnek kurum üzerinden tüm yönleri ve ayrıntıları ile ele alınmaya çalışılmıştır.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Kütüphaneler, toplumun her türlü bilgi gereksinimini imkânlar dâhilinde tek bir yerden karşılamak için kurulmuş; din, dil, ırk, cinsiyet ve yaş ayrımı gözetmeksizin herkese ücretsiz bir şekilde hizmet veren kurumlardır. Bu yanı ile yaygın eğitim sürecinin temel unsurlarından biri olan kütüphaneler aynı zamanda örgün eğitim sürecinin de en önemli bütünleyicileri arasında yer alır. Başka bir ifadeyle kütüphaneler toplumun kültürel gelişimi, sosyal refahı ve eğitim düzeyinin artmasını sağlayan önemli araçlardan biridir.

Toplumun en küçük yapı taşı ailelerdir. Aile içerisinde bulunan bireyler toplumu oluşturur ve eğitim öncelikle ailede başlar. Bu bağlamda topluma faydalı bireyler yetiştirmek için anne ve babaya büyük görevler düşmektedir. Zamanla anne ve babaya düşen bu sorumluluğu hafifletmek çocuğu başta örgün öğretim olmak üzere yaşama hazırlamak ve toplumsal uyum becerisini geliştirmek için bazı

yardımcı aktörler devreye girer. Bu noktada ilk akla gelen okul öncesi ve ilkokul dönemi eğitim kurumlarıdır. Söz konusu sürecin bir diğer aktörü de çocuk ile birlikte ailesinin bilgi ve kültür dünyasını da değişik açılardan zenginleştirme yetenek ve yeterliliğini gösterebilecek çocuk kütüphaneleridir.

Çocukların aile dışında eğitime başladıkları ilk yer, okul öncesi eğitim kurumlarıdır. Okul öncesi kurumların varlığının önemi kadar çocuk kütüphanelerinin varlığı da bu eğitimin kazanımlarının sürekli ve kalıcı olması noktasında önemli ve gereklidir. Erken yaşlarda çocukların kütüphane ile tanışmaları kitaplar ile olan bağlarını güçlendirecek, okuma alışkanlığı kazanmalarında faydalı olacak, kişisel ve zihinsel gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir. Bu konuda yapılmış bilimsel araştırmalar da söz konusu tespitleri doğrulamaktadır.

Çocuk kütüphanelerinin kullanıcıların ilgisini çekmesi, kütüphanenin yaşam alanı olarak benimsenmesi, kullanıcı sayısının artması ve bu mekânların sevilmesi için birtakım gereklilikler vardır. Tamamen çocuklar için tasarlanmış, kişisel gelişimlerine fayda sağlayacak bir ortam, kendilerini evinde gibi güvende ve mutlu hissedecekleri mekânlar, kitap dışı materyaller ile desteklenmiş oturma alanları bu gerekliliklerden bazılarıdır.

Çocuk kütüphaneleri halk kütüphaneleri içerisinde bulunabildiği gibi bağımsız bir bina içerisinde de konumlanabilmektedir. Kütüphaneler için bina, kurumsal varlık açısında diğer altı temel unsurla (derme, personel, kullanıcı, bütçe ve bilgi hizmetleri) aynı derecede önemlidir. Çocuk kütüphaneleri imkânlar dâhilinde çocuklara göre düzenlenerek biraz daha renkli, ilgi çekici ve çocuğun dünyası ile örtüşen mekânlar olmalıdır. Bu doğrultuda mekânsal araştırmalar yapılmalı, gelişen teknoloji ile gelen yenilikler kütüphanelere göre uyarlanmalı, konforlu ve güvenli yerler olmalı, eğitici faaliyetler ile desteklenerek hem çocukların gelişimine fayda sağlanmalı hem de yaşam boyu kütüphane kullanımı desteklenmelidir.

Çalışmada, *Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi* bünyesinde bulunan *NHÇK* bölümünde çalışan personellerin çocuk kütüphanelerinde mekân algısı ve kullanıcıların bu kütüphaneye çekilmesi için yürütülen/yürütülebilecek yaratıcı bilgi hizmetleri hakkındaki düşünceleri, görüşleri ve beklentileri ele alınmıştır. Bu çerçevede çalışmada çocuk kütüphanelerinde mekân ve önemi, kullanıcıları bu

mekânlara çekecek yaratıcı bilgi hizmetleri ile bu hizmetlerin mekânla ilişkisi, mekânın hizmet yeterliliğine uygunluğu gibi konular üzerinde durulmuştur. Daha sonra mekânın belirlenen ölçütler dâhilinde incelenmesi ile elde edilen veriler doğrultusunda birtakım saptamalar üzerinden değerlendirmeler yapılmış, mekân bağlamında çocuk kütüphanelerinin kullanımını artıracak ve önemini vurgulayacak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada öncelikli olarak Ankara'da bulunan ve bağımsız bir binada hizmet veren çocuk kütüphanelerinin mekân özelliklerinin ortaya konulması, söz konusu özelliklere ilişkin personel ve kullanıcılar tarafından değerlendirilmesinin sağlanması ve bu konuda gerçekleştirilecek iyileştirmenin yaratıcı bilgi hizmetlerine sağlayacağı katkılar konusunda farkındalık oluşturulması amaçlanmıştır. Ancak dünya genelinde gündemi belirleyen COVİD-19 salgını ile birlikte, aralarında çalışmanın kapsamını oluşturan kütüphanelerin de yer aldığı bilgi merkezlerinde önce hizmet kısıtlamasına gidilmesi, ardından kurumların kapatılması nedeniyle, çalışmanın kullanıcıların görüşlerini alma ve bu bağlamda mekân-yaratıcı bilgi hizmetleri ilişkisini değerlendirme olanağı ortadan kalkmıştır. Bu nedenle, zaman kısıtı da dikkate alınarak çalışmanın adı, amacı, kapsamı ve hipotezinde revizyona gidilmiştir. Yeni normal döneme uygun hale getirilen çalışmanın amacı; ülkemizin en yeni bağımsız mekâna sahip çocuk kütüphanelerinden biri olan Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesinin mekân özelliklerini ve bu özelliklerin hizmet sunumuna uygunluğunu değerlendirmek ve personelin mekâna ilişkin görüşlerini ortaya koyarak, elde edilen veriler ışığında mekân düzenlemesinin hizmetlere olan yansımasını olumlu anlamda etkileyecek öneriler geliştirmektir. Bu bağlamda, çalışma kapsamında ulusal ve uluslararası seçilen örnekler arasında bir karşılaştırma yapılarak NHÇK'nin mekânsal yetkinliklerine ilişkin bir durum tablosu oluşturularak verilerin somutlaştırılmasına çalışılmıştır.

Bu çalışma ile aynı zamanda;

- ✓ Çocuk kütüphanelerinin önemi ve ayrıcalıklı yanlarına seçili kurum üzerinden bir kez daha dikkat çekebilmek,
- ✓ Bu önem ve özgünlükte mekânın yaratacağı etkiyi çalışan gözüyle ilişkilendirmek,

- ✓ Mekânların daha işlevsel ve cazip hale getirilmesi açısından öneriler sunabilmek,
- ✓ Mekânların yenilikçi kütüphane hizmetlerindeki rolünü ön plana çıkarmak,
- ✓ Mevcut ve yeni hizmete girecek çocuk kütüphaneleri için mekânsal ve mimari anlamda rehber olabilecek örnekler sunarak konuya somutluk kazandırmak hedeflenmiştir.

Çocuk kütüphanelerinde hizmetlerin yeterliliği ve başarısı açısından kütüphane çalışanlarının rolü belki de diğer tüm kütüphane türlerinden çok daha önemlidir. Onların küçük okuyuculara aşılayacakları kitap ve okuma sevgisi geleceğin gençleri olacak çocuklara temel seviyede eğitim teşkil edecektir. Bu bağlamda kütüphanecilere çocuklar için yürütülecek yaratıcı hizmetler, eğitici etkinlikler vb. konusunda fikir verebilmek çalışma kapsamında gerçekleştirilmek istenen amaçlardan biridir.

1.3. Araştırmanın Hipotezi

Çalışmanın amacı kısmında ifade edilen gereklilikler ve koşullar, araştırmanın hipotezi üzerinde de doğrudan belirleyici olmuş, salgın döneminin değişen koşulları içinde hipotez konusunda da sürekli bir yenilenmeye gidilmiştir. Çalışmanın geldiği son noktada araştırmanın hipotezi; "Türkiye'nin en yeni bağımsız çocuk kütüphanelerinden biri olan Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi mekânsal olarak bir çocuk kütüphanesinin sahip olması gereken yeterliliklerin önemli bir bölümünü karşılamaktadır. Ancak salgın nedeniyle henüz kullanıcı talep ve isteklerini kurumda yeterince deneyimleme fırsatı bulamayan kütüphane personeli, söz konusu yetkinliğin öneminin yeterince farkında değildir" şeklinde kurgulanmıştır.

Çalışma kapsamında, araştırmanın ana hipoteziyle ilgili olarak belirlenen alt hipotezler ise şunlardır;

- ✓ NHÇK, mekânsal özellikler açısından dünyadaki iyi uygulama örnekleri ile benzer yetkinliklere sahiptir.
- ✓ NHÇK, mekânsal özellikler açısından ülkemizdeki en iyi örneklerden biridir.
- ✓ NHÇK'nin kullanıcılar tarafından henüz yeterince deneyimlenememiş olması, mekânın sorgulanmasını engellemektedir.

- ✓ NHÇK'nin kullanıcılar tarafından henüz yeterince deneyimlenememiş olması, personelin mekânı doğru yorumlaması ve test etmesini engellemektedir.
- ✓ Çocuk kütüphanesi çalışanları, bu türü diğer bilgi merkezlerinden ayıran farklılıklar konusunda yeteri kadar bilgi sahibi değildir.
- ✓ Çocukların ilgisini çekecek mekânsal tasarım, mobilya ve aksesuarlar yaratıcı bilgi hizmetlerinin uygulanabilir olmasının en önemli kolaylaştırıcısıdır.
- ✓ Kullanıcılarının daha çok çocuklar olması nedeniyle mimari ve mekânsal tasarımının en ince ayrıntısına kadar düşünülmesi gereken çocuk kütüphaneleri ve/veya halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde bu konuda gösterilen özen yetersizdir.
- ✓ Eğitim felsefesi ve hizmet çeşitliliği açısından okul öncesi eğitim kurumları kadar önemli sorumluluklar üstlenen çocuk kütüphaneleri bu kurumlar kadar yaygın, bilinir ve tam olarak anlaşılabilmiş değildir.

1.4. Araştırmanın Kapsamı

İlk önce Ankara'da bağımsız bir mekânda hizmet veren tüm çocuk kütüphaneleri olarak belirlenen çalışmanın kapsamı, kütüphane hizmetlerine getirilen ilk kısıtlamalarla, yöneticilerinden kısıtlamalara rağmen veri toplama izni alınan Aydın Çocuk ve Gençlik Kütüphanesi olarak yenilenmiştir. Ancak bu yenilenmenin hemen ardından tüm ülkede kütüphanelere getirilen tam kapanma nedeniyle çalışmanın kapsamı, bir proje kapsamında geçici statüde personeli olunmasından dolayı kütüphaneye girilmesi, gözlem yapılması, değerlendirmelerde bulunulması ve diğer personelle görüşülmesi hala olanaklı olan Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi olarak bir kez daha yenilenmiştir. Bu doğrultuda Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi, kütüphane çalışanları, bu kütüphanenin mekânsal özellikleri çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Araştırmada; çocuk kütüphanecilerinin ve kurum personellerinin gözüyle çocuk kütüphanelerinde mekân ve bu mekânların kullanıcı ile buluşmasını sağlayacak yaratıcı bilgi hizmeti önerileri, eğitici etkinlikler ve personel bakış açısıyla mekânın hizmet yeterliliklerine uygunluğu gibi konular üzerinde durulmuştur. Ülkemizde çocuk kütüphaneleri daha çok halk kütüphaneleri bünyesinde hizmet verdiği için, bu yönetimsel yapı araştırma için çok geniş bir

evreni işaret etmektedir. Evren (population-universe), araştırma sonuçlarının genellendiği gerçek veya varsayımsal kişi, olay ya da nesnelerin bütünü iken, örneklem (sample), bir araştırmada evrenden seçilen ve seçildiği evreni yeterli düzeyde temsil etmesi amaçlanan bir grup birimdir (Başaran, 2017, s. 482).

Bu evrende örneklem olarak her iki türden çocuk kütüphanelerinden, evren-örneklem temsil oranına uygun sayıda örnek seçilmiş ve bu doğrultuda çalışmanın amacına uygun bir anket hazırlanmıştır. Anketin uygulanacağı süreçte tüm dünya ile birlikte ülkemizde de karşı karşıya kalınan COVID-19 salgını, çalışmaya ilişkin evren, örneklem ve iş takviminde zorunlu değişikliğe gidilmesini gerektirmiştir. Salgının nedeni ile ülkemizde kütüphane kullanımına kısıtlama ve ardından yasaklar geldiği için araştırmanın evreni-örneklem denkleminde değişikliğe gidilmiştir. Yetkililer tarafından, Bakanlık ve yerel yönetim bağlısı kütüphanelerin normalleşme sürecinin belirsizliğinin ilanı da dikkate alınarak çalışmanın, bağımsız bir kütüphane kimliği ile de hizmet verebilen, aynı zamanda daha geniş kullanıcı profiline hitap eden bir bilgi merkezinin parçası olan bir çocuk kütüphanesi ile sınırlandırılması kararı alınmıştır. Söz konusu yapı, güncellik, olanaklar ve yaygın hizmet alanı ile birlikte düşünüldüğünde, en doğru tercihin *Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi* olduğu değerlendirilmiştir.

Kısaca açıklanan gereklilikler nedeniyle çalışma kapsamı *NHÇK* ile sınırlanmak durumunda kaldığı için, daha ayrıntılı ve doyurucu veriler elde etmek adına anket metni de yapılandırılmış görüşmeye dönüştürülmüştür.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışma için ilk evrede anket tekniği ile Ankara'da hizmet veren çocuk kütüphanelerinin kütüphaneci ve kullanıcılarının görüşlerine başvurulması amaçlanmıştır. Fakat 2020 yılı Mart ayında ilk vaka ile kendini gösteren COVID-19 salgını sebebiyle, kütüphanelerin belirli bir süreliğine kullanıma kapatılması sonucu planlama uyulamaya konulamamış, çalışma bağlamında veri elde edilememiştir.

Sonrasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile veriler derlenmiştir. Literatür taraması ile ilgili çalışmalarda ortaya konan ortak saptamalardan yola çıkılarak oluşturulan ölçütlere ilişkin değerlendirmeler yapılırken gözlem tekniği kullanılmıştır.

Araştırma yöntemlerinden biri olan ***betimleme yöntemi***, nicel yöntemler ile elde edilen verilerden oluşmaktadır. Betimleme yöntemi; keşfedici, tanımlayıcı ve açıklayıcı araştırma türleri için uygundur (Tonta, 2020). Bu bağlamda çalışma için bu yöntem uygun görülmüştür. Anket yerine kullanılan araştırma tekniği ise, bazı soruların standartlaştığı bazı soruların da açık uçlu olarak hazırlandığı ve sonucunda derinlemesine bilgi edinilebilen ***yarı yapılandırılmış görüşme*** tekniğidir (Güldü, 2020). Araştırma için kullanılan bir diğer veri toplama tekniği ise ***belgesel kaynak tarama*** tekniğidir. Bu teknik, araştırmacının konusuyla ilgili mevcut kaynakları incelenmesi yoluyla veri elde etme yöntemi olarak tanımlanabilir (Veri Toplama Teknikleri, 2020).

Konuyla ilgili çeşitli formattaki (makale, tez, kitap, dergi, web siteleri vb.) yerli ve yabancı kaynaklar, çalışma kapsamı doğrultusunda incelenmiş, sentezlenmiş ve yorumlanmıştır. Araştırma, niteliksel bir araştırma olup, veriler yarı yapılandırılmış görüşme, gözlem ve belgesel kaynak tarama tekniğiyle toplanmıştır. Ek olarak kütüphane ve işleyişine yönelik daha ayrıntılı bilgiler kurumda yapılan görüşmelerden derlenmiştir. Çalışmada yazımında, *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu* dikkate alınmıştır.

1.6. Literatür Özeti

Türkiye ve dünyada son dönemde üzerinde en çok durulan bilgi merkezi türü çocuk kütüphaneleridir. Toplumsal farkındalığı da artan çocuk kütüphanelerini bu denli öncelikli kılan yan şüphesiz hitap ettiği kullanıcı kitlesi ile bu kitleye sağladığı/sağlayacağı katkıların daha çok bilinir hale gelmesidir. Douglass (1818-1895)'ın da dediği gibi "Güçlü çocuklar yetiştirmek, sorunlu yetişkinleri onarmaktan daha kolaydır" (Egitimpedia, 2016).

Gelişme çağında olan çocukları kütüphaneye çekecek etkinlikler üretmek kütüphanelerin temel hedeflerinden sadece biridir. Kütüphane kullanıcılarının gelişimlerine katkıda bulunacak materyal desteği sağlamak ve eşit şartlarda eğitim göremeyen her çocuk için bunu ücretsiz sunmak önemli bir gerekliliktir. Sabır ve özenle her yaşa özel hizmet sunmak, kütüphaneciliği bir meslek olmaktan ziyade din, dil, ırk, yaş, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin gönüllü bilgi paylaşım aracı olarak

görmek, çocuk kütüphanelerinin ve kütüphanecilerinin öncelikli amaçlarından olmalıdır.

Özellikle son yıllarda nitelik ve nicelik olarak zenginleşen ilgili literatürde, alan yazınına katılan tüm çalışmalara tez kapsamında yer vermek olanaklı değildir. Ancak bazı çalışmalar konuyu ele alış biçimi, sunduğu bilgiler ve rehberlik ettiği değerler açısından biraz daha fazla ön plana çıkmaktadır. Bu çalışmaları şu şekilde sıralamak mümkündür;

Okul kütüphanelerinde mekân olgusundan yola çıkarak genel anlamda çocuk kütüphanelerini de kapsayan mekânsal özelliklerin üzerinde duran Küçükcan (2015), "Okul Kütüphanelerinde Mekân Tasarımı" adlı araştırmasında kütüphanelerde mekân kavramının neye göre belirlendiğinden bahseder. Öncelikle kütüphane sadece kitap okunan ve içinde kitap ve türevleri bulunan materyaller yığını değildir. Kütüphane mekân tasarımı belirlenmeden önce kütüphane kimler tarafından kullanılacak, kütüphane türüne göre hangi amaçlara hizmet edecek, kütüphane kullanıcılarının özellikleri ve beklentileri ne yönde gibi benzer soruların cevaplanması beklenmektedir. Burada bahsedilen kullanıcı profili, dışarıdan gelen ziyaretçiler ile sınırlı değildir. Kütüphane personeli de en az ziyaretçiler kadar kütüphane kullanıcısı sayılmaktadır. Sonuç olarak, kütüphane mekân tasarımı belirlenmeden önce kullanıcıların özellikleri, mekân yeterliliği ve kullanıcıların beklentileri dikkate alınmalıdır. Mekânsal tasarımlar rastgele değil konunun uzmanları tarafından enine boyuna düşünülüp ihtiyaçlar belirlendikten sonra bina yapısına uygun olarak tasarlanmalıdır.

Çocuk kütüphanelerindeki yaratıcı bilgi hizmetlerini yaratıcı mekânlar olarak değerlendiren Önal (2015) "Yaratıcı Kütüphanelerde Yenilikçi Bilgi Hizmetleri" adlı çalışmasında bu kütüphanelerin amacını; "eğlendirici ve dinlendirici faaliyetler, geleneksel şarkı programları ve dans gösterileri, müze ve arşivlerle ilişkileri güçlendirme ve geziler düzenleme, internet erişimi, günlük yaşama ayak uydurabilen mekânlar oluşturma, akıllı telefon ya da dizüstü bilgisayar gibi aletleri alamayan kişilere bunları ödünç vermek, yazarlar veya film yönetmenleriyle tanışma etkinlikleri, geniş kapsamlı ücretsiz hizmetler, çocuklar ve gençler için okuma listeleri hazırlamak, sinema günleri organize etmek, çocuklar için öğrenme, bir araya gelme, ders çalışma ve oyun alanları oluşturma, gençlerin proje yapmalarına, sunum

hazırlamalarına, özel uzmanlık araçlarını kullanmalarına ve oyun oynamalarına uygun ortamlar sağlamak, kütüphanede yiyecek ve içecek ortamları, yeşil kütüphane uygulamaları" sunmak olarak açıklar ve nihai hedefin çocukların kütüphane kullanım alışkanlıklarını artırmak olduğunu dile getirir.

Ülkemizde çocuk kütüphaneleri temalı ilk bilimsel etkinlik olan ve çocuk kütüphanelerinin farklı yönlerinin ayrıntılı bir biçimde ele alındığı *Çocuk Kütüphaneleri Çalıştayı*nda (2017), "Çocuk Kütüphanelerinde Nitelikli Koleksiyon Oluşturma" başlıklı yaklaşımla çocuk kütüphanelerinin kullanıcılar için gerçekleştirdiği ve gerçekleştirilmesi gereken etkinlikleri şu şekilde sıralamaktadır: Çocukların gelişimine katkı sağlayacak eğitici-öğretici oyunlar, masal okuma saatleri, kitaplar üzerine konuşma saatleri, drama gösterileri, düzenli olarak günlük kitap okuma saatleri, okuma etkinliği ile ilgili oyunlar, yazarlar, çizerler ve sanatçıların yer aldığı buluşma etkinlikleri, çocukların bireysel olarak yapacakları sunumlar, şiir okuma ve dinleme günleri, şiir okuma yarışmaları, yabancı dil eğitimleri, satranç oyunları, resim yapma etkinlikleri, bilgisayar programcılığı ile ilgili öğretiler ve bağlantılı olarak kodlama eğitimleri, güzel konuşma ve güzel yazma kursları, çocuklara yönelik, başarıları sonucu ödüllendirilecekleri yarışmalar, münazara etkinlikleri, çocukların üretip canlandıracağı eğitici ve eğlendirici tiyatrolar, kütüphane haftası gibi özel günlerde düzenlenecek olan etkinlikler, tiyatro ve film gösterimi, dans ve müzikli uygulamalar ve kukla oyunları.

Çocuk kütüphaneleri için en önemli unsurlarından biri olan kütüphane mekânının önemini vurgulayan Kakırman Yıldız (2017), "Türk Kütüphaneciliğinde Mekân, Kullanıcı ve Hizmet Sorunlarının Bir Değerlendirmesi" adlı çalışmasında kütüphane mekânları için "Kütüphane kurmak ve kaynakların sayısını artırmak, insanları kütüphaneye çekmek için yeterli değildir. Gerekli olan, insanların merakını uyandıracak ve onları tekrar mekâna çekecek hoş alanlar yaratmaktır" der. Kütüphaneler, kullanıcılara okuma aktivitelerini dışında farklı hizmetler sunmalıdır. Bireylerin arkadaşları ile vakit geçirebilecekleri buluşma alanları sunan, sadece ziyaret amaçlı gelen kişilerin dâhi günlük bilgi ihtiyaçlarını karşılayabilen, kullanıcılara yeni bilgi ve beceriler kazandırabilen, boş zamanlarını kaliteli geçirmek isteyenlerin uğrak noktası olan, kişilerin çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelere

katıldıkları ortamlar sunan ve sürekli yeni kullanıcıları kendine çeken cazibeli yerler olmalıdır.

Çocuk kütüphaneleri için mekân unsuru önemlidir fakat kullanıcıya ulaşmayan mekân bir işe yaramayacaktır. Çocuk kütüphanelerinin kullanıcı ile buluşması için yaratıcı bilgi hizmetleri gereklidir. Yaratıcılık kavramından ve bu kavramın çocuklara neler kazandırabileceğinden bahseden Yılmaz, Güneş ve Şenay (2017), "Yaratıcı Kütüphane Hizmetleri: Yaratıcı Mekânlar" adlı ortak çalışmalarında yaratıcılık kavramının önemine vurgu yaparak, çocuk kütüphanelerinde yaratıcı bilgi hizmetlerinin ne kadar önemli ve gerekli olduğu üzerinde dururlar.

Çocuk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesini, hedeflerini ve gerekliliklerini konu alan International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA)'nın "IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi" adlı çalışmasına göre " bebekler ve küçük çocuklar (3 yaş altı), ebeveynler ve diğer aile fertleri, yasal vasiler, bakıcılar, ör: çocuk bakıcıları, gündüz bakım personeli, öğreticiler, sağlık uzmanları, çocuklarla, kitaplarla ve medya ile çalışan diğer yetişkinler" çocuk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesini oluşturmaktadır. Bu rehbere göre çocuk kütüphanelerinde asıl hedef;

- ✓ Çocukların boş zamanlarında bilgi gereksinimlerini karşılama, okuma alışkanlığı edinme, kültürel gelişimlerini sağlama, yaşam boyu öğrenme ve yaratıcı etkinlikler ile kişisel ve mental gelişimlerine katkı sağlamak,
- ✓ Çocukların her türlü kaynaklara ve medyaya erişimlerini sağlamak ve bu hizmetleri onlara ücretsiz sağlamak,
- ✓ Okuma alışkanlığı kazandırmak, okuma becerilerini geliştirmek, eğitici aktivitelerle öğrenmeyi desteklemek ve kültürel anlamda gelişmelerini sağlamak,
- ✓ Çocuklarını bilgi merkezlerine getiren ebeveynler ve bakıcılar içinde kişisel gelişim sağlayacak etkinlikler düzenlemek, çocuk eğitimi için çeşitli söyleşiler yapmak,
- ✓ Kendine güvenen çocuklar yetiştirmek ve topluma faydalı bireyler olmalarına katkıda bulunmak,

- ✓ Toplumsal eşitliği sağlamak için kütüphane içerisinde eğitici faaliyetlere yer vermek ve bunları ücretsiz bir şekilde kullanıcılar ile buluşturmaktır.

Bu hedeflerin yanı sıra, çocuk kütüphanelerinde hizmetler çocukların sağlığını ve mutluluğunu destekleyen dinlenme ve boş zaman aktivitelerini de içerir. "Çocuklara yönelik kütüphane hizmetleri, çocuğun geniş ve çeşitli bilgi, fikir ve görüşlere erişmesini sağlayarak demokratik bir toplumun gelişiminde ve korunmasında önemli bir rol oynamaktadır" (IFLA, 2018). Çocuk kütüphaneleri bu rol tanımlaması çerçevesinde kendilerini geliştirmeli ve topluma faydalı bireyler yetiştirmeye katkı sağlamalıdır.

Çocuk kütüphanelerinde çocuklar için mekân kavramının önemini vurgulayan Akkaya (2019), "Bilgiye Erişim Merkezi Olarak Çocuk Kütüphaneleri" adlı araştırmasında yer verdiği "*mekânsal tatmin*" başlığı altında; "Çocuklar ancak kendilerini rahat hissettikleri yerlerde ve ortamlarda dışa dönük olurlar. Aksi halde "sıkıldım", çocukların bir kütüphanede en çok telaffuz ettikleri sözcük olacaktır. Bu noktada mimari uyumdan renk kullanımına, tefrişattan çevresel bütünleyicilere kadar pek çok unsurun çocuğu tatmin etmesi gerekir. Ancak bundan sonra bir kütüphane kullanıcısı olarak çocuk bilgiye ve farklı kaynaklardan, farklı yöntemlerle bilgiye erişim arzusuna açık olabilir" diyerek çocukların farklı ve kendine özgü düşünebilmesi için kütüphane mekânlarının çocuklar açısından ne denli önemli olduğunu vurgulamıştır.

Alan yazınında, çocuk kütüphanelerinin mekân/bina anlamında hangi doğrultuda düzenlenmesi ve oluşturulması konusunda ölçütler olması gerektiğinden söz eden çalışmalar da vardır. Bu ölçütlerden bahseden Yılmaz (2019), "Yaşayan Çocuk Kütüphaneleri" adlı çalışmasında hem halk kütüphaneleri içerisinde bulunan çocuk kütüphanelerinin hem de tamamen bağımsız bir bina içerisinde konumlanan çocuk kütüphanelerinin mekân tasarımlarının nasıl olması gerektiğinden bahseder. Yılmaz'a göre çocuk kütüphanelerinin bağımsız binalarda hizmet verdiği yapılanmalarda, kütüphane binasının dış yapısı (bina, giriş, bahçe vs.) ile iç mekân düzenlemesi, tamamen hedef kitlesinin ana unsuru olan bebekler ve çocuklar odağında tasarlanmalıdır. Bu anlamda, bina genelindeki elektronik tasarım, iletişim araçları, renk seçimi, mobilya, merdiven vs. bütün unsurlar bebekler ve çocukların fiziksel, mental ve psikolojik özellikleri dikkate alınarak kararlaştırılmalıdır. Bir halk kütüphanesi içerisinde yapılandırılan çocuk kütüphaneleri; kendine özgü, çocukların

ihtiyaçlarına cevap veren, çocukların kendilerini evlerinde oldukları kadar güvende hissettikleri mekânlar olmalıdır. Bu kütüphanelerde çocuklara göre tasarlanmış mobilyalar, dekorasyonlar ve ilgilerini çekecek renkli mekânlar ile kütüphanenin diğer bölümlerinden ayrıldığı yerlere gereksinimi vardır.

Çocuk kütüphanelerinin mekânsal anlamda nelere dikkat edilerek tasarlanması gerektiğinden bahseden Burkut (2019), "Çocuk Kütüphanelerinin Mekânsal Tasarım Süreci: Mimarisi ve İç Mekân Tasarım Analizi" adlı çalışmasında, "mekân organizasyonu ve mekânsal tasarımda bu hizmetler arası ilişkiler iyi çözülmeli ve tasarıma yansıtılmalıdır" der. Kütüphane mekânsal organizasyonunu iyi tasarlanabilmesi için IFLA/UNESCO'nun belirlediği hususlar şu şekilde maddelendirilir;

- ✓ Kütüphanenin işlevi
- ✓ Kütüphanenin boyutu
- ✓ Tahsis edilecek alan
- ✓ Tasarım öğeleri
- ✓ Erişilen raflar
- ✓ Kütüphane çevresi
- ✓ Elektronik aletler
- ✓ Güvenlik
- ✓ Otopark
- ✓ Yer, yön ve uyarı levhaları şeklinde sıralanmaktadır.

Bu hususlara dikkat edildiği takdirde, çocuk kütüphaneleri mekânsal anlamda iyi tasarlanmış ve işlevini yerine getirmek için yeterliliği arttırılmış olacaktır.

Türkiye'de çocuk kütüphaneciliğinin sadece ülkemizde yaşayan Türk ailelerin çocuklarına özel değil aynı zamanda geçici koruma statüsündeki ailelerin de çocuklarına yönelik hizmetleri olması gerektiğini savunan Altay (2020), "Geçici Koruma Statüsündeki Ailelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü Örneği" adlı çalışmasında çocuk kütüphanelerinin hizmetlerinin çocuklara katacağı nitelikleri şu şekilde sıralamıştır;

- ✓ "Çocukların kavramsal gelişimine katkı sağlar,

- ✓ Dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynar,
- ✓ Dil bilinci ve duyarlılığı kazanmalarına katkı sağlar,
- ✓ Bilişsel süreçlerini destekler ve geliştirir,
- ✓ Çocuklara aile ve okul ortamları dışında gülme, eğlenme ve oynama fırsatları sunar,
- ✓ Çocukların içinde yaşadıkları toplumun insan ilişkilerini ve kültürünü tanımasına yardımcı olur ve uyum süreçlerini kolaylaştırır,
- ✓ Çocuk kütüphaneleri, çocuklara aile dışında sosyalleşebilecekleri yeni mekânlar sunar."

Çocuk kütüphaneleri iyi bir hizmet kalitesine sahip olduğu takdirde şimdinin çocuklarının geleceğin aydın insanlarına evrilmesi konusunda önemli bir rol oynayacaktır.

Çocuk kütüphanelerinde yaratıcı bilgi hizmetleri ile ilgili çalışmalar yapan Brkic ve Djordjevic (2012), "Make Some Space For Makerspace: Transforming Children's Library İnto Creative Classroom" adlı çalışmalarında yaratıcı bilgi hizmetleri kavramını *makerspace* başlığı altında değerlendirmektedir. Brkic ve Djordjevic'e göre; bir bilgi deposu olarak kütüphane, modası geçmiş bir tanımdır. 21. yüzyılın kütüphanesi bir topluluk atölyesidir. Bu tanımların çok ötesinde kütüphaneler, kitaplarla ve aynı zamanda bilgi ekonomisinin araçlarıyla dolu merkezlerdir. Bu doğrultuda halk kütüphaneleri; öğrencileri geleceğe hazırlamak, dijital araçları kullanma konusunda yardımcı olmak, bilgi okuryazarlığı eğitimlerine ve yaşam boyu öğrenme aktivitelerine katkı sağlamak gibi çok önemli roller üstlenmektedir. Halk kütüphaneleri içerisinde veya halk kütüphanelerine bağlı çocuk kütüphanelerinin katkılarından biri de öğrencilerin deneyimlerini ve problem çözme becerilerini kullanarak karşılaşabilecekleri karmaşık sorunlara çözümler üretmeleri için yol gösterici olmaktır.

Çalışma içerisinde önemle bahsedilen makerspace kavramı, kullanıcıların bilgisayarlarındaki veya cep telefonlarındaki uygulamaları kullanarak dijital içerik oluşturmaları ve internet üzerinden veya dijital cihazları kullanarak öğrendikleri konuları araştırıp bilgiye erişimlerini kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Araştırmaya göre makerspace, yeniçağın taleplerine verilen bir cevaptır. Kütüphanelerde

makerspace öğrencilerin kendi ilgi alanlarını keşfetme, çeşitli araç ve malzemeleri kullanarak tamir etme, oluşturma, icat etme ve inşa etme fırsatlarının sunulduğu alanlardır. Makerspace kütüphaneleri canlı tutmanın doğru ve güvenli bir yoludur. Bu doğrultuda New York eyaletindeki "Fayetteville Free Library", kütüphane içerisinde makerspace alanı oluşturan (2012) ilk kütüphanedir.

"Halk kütüphaneleri çocuklar için neden önemlidir" sorusuyla çocuk kütüphanelerinin çocukların gelişimine olan katkılarından bahseden Rankin ve Brock (2012), "Library services for children and young people - an overview of current provision, future trends and challenges" adlı çalışmalarında bu konunun önemine değinmişlerdir. Blanshard (1997) ile Fasick ve Holt (2008)'dan aktaran Rankin ve Brock'a göre çocuklar; ev hayatı, aile, arkadaşlar ve toplum dâhil olmak üzere çeşitli etkilerle şekillenen, belirli bir sosyal ve kültürel ortamda büyümektedirler. Aynı zamanda ırk, etnik köken, kültür, çeşitlilik ve dil bir bireyin kimliğini, isteklerini ve yaşam beklentilerini oluşturmada önemli rol oynamaktadır. Sosyo-ekonomik durum, coğrafi konum, erken çocukluk eğitimi ve bakım ortamlarının tümü, bir çocuğun büyüdüğü ve geliştiği ortamı etkilediği görüşü de yer almaktadır. Bu çalışmada üzerinde durulan önemli nokta ise çocuk kütüphanelerinin çocukların, dil ve okuryazarlık eğitimlerine katkı sağlanması, çocuklar ve aileleri için kaynaklara ve hizmetlere erişim sağlayarak bu becerilerin geliştirilmesine yardımcı olmada önemli bir ortaklık rolüne sahip olmasıdır.

Çalışmaları ile çocuk kütüphanelerinin önemini vurgulayan aynı zamanda kütüphaneleri dijital ortamlarda da ulaşılabilir kılmayı hedefleyen Shahrak (2018) "Study on Charactristics of International Digital Library For Children and Young Adults in Iran" adlı çalışmasında çocuk kütüphaneleri için; çocukları yaşam boyu öğrenme ve okuma-yazma becerileri ile donatarak onların topluma katılmalarını sağladıklarını söylemektedir. Aynı zamanda çalışmasında bahsettiği üzere çocuk kütüphanelerinin, okumayı öğrenme sürecinde çocukları desteklemek ve çocukların tüm medya erişimini sağlamak gibi özel bir sorumluluğu olduğundan bahsetmektedir. Teknoloji konusuna da değinen araştırmacı, teknolojiden yararlanamayan her alanın eski ve modası geçmiş bir yer olduğunu savunmaktadır. Bu çalışmasında dijital çağda bilgi arama davranışının sürekli değiştiği

düşüncesinden yola çıkmış ve genç nesillerin daha yeni daha ilginç yollarla kütüphanelere çekilmesi gerektiğinden bahsetmiştir.

Çocuklar ve genç yetişkinlerin artık birkaç saat sessiz okuma yapmak için kütüphaneyi ziyaret etmek istemediklerini, bunun yerine hızlı ve teknolojiye dayalı bir hizmet beklediklerini savunan Shahrak'a göre çocuklar ve genç yetişkinler için dijital kütüphaneler bilgi ve gelişim için çok önemlidir. Bunun yanı sıra bu kütüphaneler çocukların bilişsel ve sosyal gelişimlerinde önemli rol oynarken aynı zamanda her formatta, çok çeşitli ve yüksek kalitede seçilmiş kaynaklara ve bilgiye açık erişim sağlamaktadır.

2. BÖLÜM

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİ

Bebekler ve çocukların hem fizyolojik hem de zihinsel olarak gelişmek için ihtiyaç duydukları birtakım eğitici faaliyetler vardır. Eğitim kurumlarından faydalanamayan, maddi imkânları yeterli olmayan ve olumsuz koşullardan dolayı eğitim ihtiyacını karşılayamayan çocuklar için çocuk kütüphaneleri bu ihtiyaçları karşılayabilmektedir.

Çocuk kütüphanesi, çocukların bilginin dünyasında geleceğe özgürce ulaşabileceği, kitap okuyabileceği, oyun oynayabileceği, çok keyifli zaman geçirebileceği ve belirli kuralları da olan ücretsiz ve 0-18 yaşa kadar çocukların aileleri ile birlikte veya yalnız başlarına zaman geçirebilecekleri mekânlar olarak tanımlanabilmektedir. Bu mekânlar, çocuklar için bir etkinlik ve kültür evi olarak düşünülmelidir.

Çocuk kütüphaneleri sahip oldukları geniş materyal desteği ile çocuklara keyifle okuyabilecekleri, yeni bilgiler edinebilecekleri ortamlar sunarken, bir yandan da onları geleceğe donanımlı bir şekilde hazırlamaktadır. Çocuk kütüphanelerinde gerçekleştirilen eğitici film gösterileri, projeksiyon gösterileri, radyodan veya televizyondan takip edilen çocuk ve eğitim saatleri, interaktif ortamlarda sunulan eğitim destekli etkinlikler ile misyonu çocuk kütüphaneleri ile örtüşen okul öncesi kurumlar kadar önemlidir. Bu bağlamda eğitimin erken yaşlarda edinildiği sonucundan yola çıkılarak çocukların bilgiye duyduğu ihtiyacı eğitim kurumlarının yanında bir bilgi merkezi olan çocuk kütüphanelerinden karşılaması gerektiğinin önemi vurgulanmaktadır.

Çocuk kütüphanelerinin önemi vurgulanırken burada görev alan personellere de büyük görevler düşmektedir. Çocuklara okuma sevgisi kazandırmak, kitaplar ile olan iletişimlerini güçlendirmek, araştırmacı ve sorgulayıcı bireyler olmalarını sağlamak ve en önemlisi bilgiyi kitaplardan elde etme bilincini aşılamak bir kütüphane personelinin temel görevlerindendir. Bütün bunlarla birlikte çocuklara kütüphane sevgisini kazandırmakta çocuk kütüphanelerinin sorumluluğundadır.

2.1. Çocuk Kütüphanesi Tanım ve Tarihçesi

Aileler, toplumu oluşturan en temel yapı taşlarıdır. Çocuklar ise aile içerisinde nesillerin devamını sağlayan, kültürel birikimi nesilden nesle aktarmaya yardımcı olan ve koşulsuz sevilen bireylerdir. Aileler için bu kadar önem taşıyan çocuklar toplumlar içinde oldukça önem arz etmektedir. Doğru ve ahlaki kurallara göre yetişen çocuklar hem ailelerini gururlandırmakta hem de topluma faydalı bireyler olarak kültürel kalkınmaya yardımcı olmaktadırlar.

Halk kütüphaneleri yaşam boyu öğrenme için hiçbir ayrım gözetmeksizin toplumun her kesimine hizmet veren, önemli yerel öğrenme merkezi olma özelliğini taşıyan, bireylere kendilerini geliştirmeleri konusunda beceri kazandıran ve olanak sağlayan kurumlardır. Bu kurumlar gençlerin gelişimlerine katkı sağlamak ve onları kütüphaneye çekebilmek için spor, müzik, meslek seçimi; ev hanımlarına yönelik olarak ise yemek pişirme, çocuk yetiştirme, el işi gibi konularda kurslar veya seminerler düzenlemelidir. Bu imkânların halk kütüphaneleri tarafından sağlanması ve bu fırsattan yararlanarak sanat ve sanatçılarla ilgili kitapların sergilenmesi, tanıtılması gençlerin kütüphaneye olan ilgisini daha da artıracaktır. Böylelikle onların kütüphane kullanımının artırılması ve yaşam boyu öğrenme becerilerinin sürekli olarak devam ettirilmesi amaçlanmaktadır (Fındık, 1988, s.102). Halk kütüphaneleri aynı zamanda çocuk bölümleri veya kendilerine bağlı bulunan bir çocuk kütüphanesi ve bireysel bir bina şeklinde konumlandırılan diğer çocuk kütüphaneleri ile bu etkinliklerini 0-18 yaş arası kullanıcıları da kapsayacak şekilde ücretsiz olarak sunmaktadır. Her iki kütüphane türü de bireylerin bilgi gereksinimi karşılamak, kişisel gelişimlerine destek sağlamak ve yaşam boyu öğrenme becerisi kazanmaları için temel oluşturmak gibi birçok amaca hizmet etmektedir. Sonuç olarak halk kütüphanelerinin varlık amacı ile çocuk kütüphanelerinin varlık amacı temelde aynı noktaya değinmektedir.

20 Kasım 1989'da New York'ta imzalanan ve 2 Eylül 1990 tarihinde yürürlüğe giren "Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi" (United Nations Convention on the Rights of the Child) (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi, 1989), Türkiye'de dâhil olmak üzere 196 ülke tarafından kabul edilmiştir. Türkiye Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'yi 14 Ekim 1990 tarihinde

imzalamış, 27 Ocak 1995 tarihinde ise Resmi Gazete'de yayımlayarak yürürlüğe koymuştur (Vikipedi, 2021). Sözleşme ile varılmak istenilen asıl amaç; herkesin maddelerde yer alan hak ve özgürlüklerden, ırk, cinsiyet, din, dil, renk, ulusal ya da toplumsal köken, siyasal veya başka görüş, mülkiyet, doğuştan veya başka durumdan kaynaklanan ayrımlar dâhil hiçbir ayrım gözetilmeksizin yararlanma hakkına sahip olabilmesidir (UNICEF, 2021).

Çocuk kütüphaneleri için, 19.08.1982 tarihli ve 17789 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan "*Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği*"'nin "*Çocuk Bölümü-Çocuk Kütüphanesi*" başlıklı 9. maddesinde; "16 yaşına kadar olan çocukların fikir ve ruh gelişimini sağlamak, kendi işlekleri ile bilgilerim geliştirmek, onları içinde bulundukları Milli varlığa türlü yönlerden daha yararlı bir hale getirmek amacıyla Halk Kütüphanelerinde çocuk bölümleri kurulur. Gerekli hallerde, Halk Kütüphanesine bağlı olarak ayrı binalarda çocuk kütüphanesi açılır. Tek salondan ibaret olan Halk Kütüphanelerinde çocuk kitapları için bir köşe ayrılır" (Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 1982) şeklinde söz edilmektedir. Burada çocuk kütüphanelerinin aile ve toplum açısından ne denli önemli olduğu vurgulanmış ve çocukların milli varlığa sağladıkları katkılar gözler önüne serilmiştir.

11.01.2012 tarihli 28170 sayısı ile yayımlanan ve günün koşullarına daha uygun hale getirilen "*Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği"* 1982 yılında yürürlüğe giren yönetmeliğin yerini almıştır. Bu yönetmelikte halk kütüphanelerinin çocuk bölümleri ve bireysel çocuk kütüphaneleri için de maddeler yer almaktadır. Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratmak ve güçlendirmek, çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini desteklemek ve bu yönde fırsatlar sağlamak, il sınırı içindeki halk ve çocuk kütüphanelerinin çalışma programlarının genel hizmet politikasına uygun biçimde düzenlenmesi konusunda koordinasyon sağlamak, her il merkezinde bir il halk kütüphanesi müdürlüğü ile en az bir çocuk kütüphanesi kurmak, dermenin en az 1/3'ünün çocuklara yönelik materyalden oluşmasını sağlamak bu bağlamda yönetmelik içerisinde yer alan maddelerden bazılarıdır (Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012).

Çocuk kütüphanesi ve kütüphaneciliğine ilişkin yapılan birçok tanım vardır. Güneş ve Güneş'e göre çocuk kütüphaneleri, 0-13 yaş arası çocukların, ebeveynlerin, bakıcıların ve çocuklar konusunda çalışan araştırmacıların kullanımına açık olan mekânlardır. Aynı zamanda bu kurumların diğer kütüphane türlerinden ayrıldığı en hassas noktasının fiziksel özellikleri ve dermesi olduğunu söylemektedirler (2017, ss. 29-30). Polat'ın tanımına göre de; çocukların duyusal, düşünsel ve sosyal gelişimlerine katkı sağlanması amacıyla onların okuma, anlama ve yorumlama becerisi kazanmalarına ve bu becerileri günlük hayatlarına uygulama konusunda toplumsallaşmalarına yardımcı olan kurumlardır. Bu kurumlar her türden bilgi kaynağı aracılığıyla, eğitsel ve kültürel anlamda hizmet de sunmaktadır (2019, s.154). Öden için çocuk kütüphaneleri ise, farklı yaş gruplarına yönelik çeşitli çocuk kitaplarının okunma fırsatının bulunabildiği, ödünç alınabildiği, okul çağındaki bazı çocukların bilgisayarlara ve internete erişim sağlayabildiği, eğitici oyunlar oynayabildiği, ders çalışma, masal dinletileri gibi etkinlikleri de yapabilecekleri ve aynı zamanda arkadaşları ile buluşma ortamı oluşturabilecekleri mekânlardır (2021, s.93).

Eğitim denilen kavram ve süreç aile içerisinde başlasa da çevre ile oldukça etkileşimli olan bir olgudur. Belli bir yaşa gelen çocuklar eğitimlerine başlamak için çevre ile iletişime geçmektedirler. Eğitime eşit koşullarda erişemeyen çocuklar; gelişimlerine katkı sağlayacak kitap ve oyuncaklara, bireysel olmaya alışkın olmadıkları için yaşıtları olan arkadaşlara ve başıboş kalmamak adına onlarla ilgilenecek bireylere ihtiyaç duyacaklardır. Bu evrede çocuk kütüphaneleri çocukların ihtiyaçlarına cevap veren, okula yardımcı ve eğitici kurumlar olarak ortaya çıkacaktır.

Dünya üzerindeki çocuk kütüphanelerinin tarihsel gelişi süreci incelendiğinde ilk defa 1835 yılında "West Cambridge" de kurulduğu bilinmektedir (Yurttabir, 1956, s. 49). Daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde yer alan *Brookline Halk Kütüphanesi* dikkati çekmektedir. Bu kütüphanenin bodrum katında bulunan ve herhangi bir amaçla kullanılmayan boş odaların birinin içerisinde çocuklara okuma ortamı oluşturulmuştur. 1890 yılında oluşturulan bu oda, çocuk kütüphanelerinin ilk örneklerinden biridir. Bu gelişmenin ardından, *Minnepolis Halk Kütüphanesi*, 1893 yılında çocuklar için bir kütüphane kurarak, tarihsel süreçte yerini almıştır.

Cambridge Halk Kütüphanesi 1894 yılında çocuklar için bir okuma odası oluştururken, 1895'te ise Boston, Omaha, Seattle, New Haven ve San Francisco'daki halk kütüphaneleri, bir kısmı okuma odası, diğer bir kısmı ise hem okuma hem ödünç verme hizmetini kapsayan çocuk bölümlerini açmışlardır (Akkaya ve Odabaş, 2019, ss. 92-93).

Türkiye'de ise 1 Ramazan 1301(25 Haziran 1884)'de, İstanbul'da ilk resmi kütüphane olma özelliği taşıyan Beyazıt Devlet Kütüphanesi toplumun hizmetine sunulmuştur. İlk kurulduğundaki adı "Kütüphane-i Umum-i Osmani"'dir. Kütüphane koleksiyonunun bağışlar ile sağlanması ve geliştirilmesi planlanmıştır (İslam Ansiklopedisi, 2020). Abdülhamid dönemi ile birlikte kütüphanecilik anlayışı resmiyet kazanmış ve kurumsallaşmaya başlamışsa da Cumhuriyet'ten önce modern bir kütüphane kültürü ve geleneği tam olarak inşa edilememiştir. Cumhuriyet ile birlikte pek çok alanda olduğu gibi kütüphanecilik alanında da ciddi atılımlar ve modernleşme çalışmaları olmuştur. Ancak çocuk kütüphaneciliğimizin görece çok daha kısa bir geçmişe sahip olduğunu ifade etmek gerekir.

1920-1930'lu yıllarda Türkiye'de çocuk kütüphanesi kurulmasının gerekliği ortaya konmuştur. İlk çocuk kütüphanesi ise 1925 yılında *Türk Ocakları* tarafından Akhisar'da kurulmuştur. Bununla beraber zamanla yeni ve yenilikçi çocuk kütüphanelerinin sayısı giderek artmıştır (Sayer, 2007, s.66). Bu ilk örneğin ardından, İstanbul'da *Çocuk Esirgeme Kurumu* bünyesinde açılan çocuk kütüphanesi (1937) ve *Manisa Halkevi* bünyesinde, *Kitapsaray*'da oluşturulan bir başka çocuk kütüphanesi de tarihsel süreçte kullanıcıların hizmetine sunulmuştur (Sağlamtunç, 1998, ss.73-83).

1951 yılında Ankara ilinde Namık Kemal Ortaokulu içinde "Namık Kemal Çocuk Kütüphanesi" Cumhuriyet Dönemi'nin ilk çocuk kütüphanesi olarak kullanıma açılmıştır. Ardından Bahçelievler Çocuk Kütüphnesi (1955), Ankara Çocuk Kütüphanesi (1957) ve Demirlibahçe Çocuk Kütüphanesi (1960) hizmete açılmıştır. Milli kütüphane daha sonra 1965 yılında bu kütüphaneleri Ankara İl Halk Kütüphanesine devretmiştir. Yine Ankara İl Halk Kütüphanesi tarafından 1960 yılında Kurtuluş Çocuk Kütüphanesi Kurtuluş İlkokulu içinde kurulmuş sonralarında Şentepe Halk Kütüphanesini oluşturmak üzere Şentepe'ye taşınmıştır. Daha sonra

binası emekli vali H. Şükrü Kenanoğlu tarafından bağışlanan Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi 1990 yılında hizmete açılmıştır (Sağlamtunç, 1994, ss. 192-194). Günümüzde de çocuklara ve kütüphane eşlikçilerine hizmet vermeye devam KYGM'nin ilk bağımsız Ali Dayı Çocuk Kütüphanesi, bu alanda önemli bir değere sahiptir.

Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (KYGM) "Halk Kütüphaneleri 2020 Yılı İstatistikleri Bilgileri" başlığı ile yayımlanan en güncel verilere göre, ülke genelinde çocuk kütüphanesi dâhil, 1.212 adet kütüphane hizmet vermektedir. (Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü [KYGM], 2021). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2019 verilerinde halk kütüphanelerinin sayısı 1.182 olarak verilmiştir. Son bir yıldaki kütüphane artış sayısı 30'dur. (KYGM, 2020). Bu değişim kütüphanelerin beş temel unsurunun yanı sıra yönetimsel yapısını da etkilemiş, tüm paydaşlarda yeni görev ve sorumlulukların yanı sıra beklentiler yaratmıştır.

Bu bilgiler ışığında, tarihsel serüvenin süreçlerindeki değişim incelendiğinde çocuk kütüphaneleri içerisinde sunulan hizmetlerin Dünya'nın birçok ülkesinde toplumların ve özelinde kişilerin gelişimlerine katkı sağladığı görülmektedir. Çocuk kütüphanelerinin temel hedefi olan bugünün çocuklarının yarının toplumuna faydalı bireyler olması ve bulunduğu ülkenin gelişmişlik düzeyine katkı sağlaması bu kurumların varlığı ile mümkün olacaktır. Çocuk kütüphanelerinde verilen her türlü eğitici hizmet geleceğe yatırım olarak görülmelidir. Bu sebeple bu kurumlara gösterilen önem artırılmalı ve herkes üstüne düşen görevi yapmalıdır.

Kütüphane denilince akla gelen ve olmazsa olmaz altı temel unsur vardır. Bu unsurlar çocuk kütüphaneleri içinde olmazsa olmazdır. Bunlar; bina, derme, kullanıcı, personel, bütçe ve bilgi hizmetleri unsurlarıdır. Bu unsurlar birbirinden ayrı düşünülememektedir. Kendine ait bir binası olmayan çocuk kütüphaneleri, halk kütüphanelerine bağlıdır ve bu kütüphanelerin binalarını kullanmaktadırlar. Çocuk kütüphanesi dermesi veya bir diğer deyişle koleksiyonu her kurumda farklılık göstermektedir. İmkânlar ve mekânsal özellikler doğrultusunda her kuruma özel olarak belirlenmektedir. Kullanıcı potansiyeli ise sürekli değişmektedir. 0-18 yaşa kadar kullanıcılara hizmet verilse de bu kullanıcıların ebeveynleri, diğer aile bireyleri, yasal vasileri, bakıcıları, sağlık uzmanları gibi diğer yetişkinler de

kütüphane hizmetlerinden faydalanabilmekte ve kütüphane içerisinde yer alabilmektedirler. Bütçe ise bir kütüphane oluşumu için oldukça önemlidir. Personel sayısı, koleksiyon niceliği, materyallerin çeşitliliği, mekânsal tasarımlar ve bunun gibi birçok etmen bütçeye bağlıdır. Son unsur olan bilgi hizmetleri ise sayılan beş temle unsurun tamamlayıcısı niteliğindedir. Kullanıcı ile buluşturulamayan hizmet varlık amacını gerçekleştirememiş demektir. Tarihsel süreçte sürekli olarak değişime uğrasa da bu altı temel unsur olmadan kütüphane kavramının geleneksel anlamda varlığını sürdürmesi olanaklı değildir.

2.2. Çocuk Kütüphanesi Amacı ve Misyonu

Çocuk kütüphaneleri, genellikle bir parçası oldukları halk kütüphaneleri gibi hizmet ağı oldukça geniş ve değişime açık bilgi merkezleridir. Çocuk kütüphanelerinin amacı; "0-18 yaşa kadar olan çocukların zihin, fikir ve ruh sağlığı gelişimlerine katkı sağlamak, öncelikle kendilerine daha sonra topluma faydalı olabilecek işler yapmalarında onlara yardımcı olup, öncülük etmek, çocuklara okulda aldıkları zorunlu eğitim dışında aktif katılım sağlayabilecekleri ortamlar sunmak, iletişim becerilerini geliştirecek oyunlar üreterek çevre ile bağlarını güçlendirmektir" (IFLA, 2018, s. 5). Bu ve benzeri sorumlulukların dışında amaçlarını gerçekleştirirken tüm kütüphane türlerinde olduğu gibi fırsat eşitliğini sağlayarak tarafsız bir şekilde toplumdaki tüm çocuklara bu hizmetleri ücretsiz olarak sunmayı ilke edinmeleri beklenir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne göre çocuk kütüphaneleri ile halk kütüphanelerine bağlı çocuk bölümleri için halk kütüphanesinin amaçları arasında yer alan bazı maddeler aşağıda sıralanmıştır (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012);

- ✓ Halkın bilgi edinme gereksinimini karşılar.
- ✓ Bireysel ve yaşam boyu öğrenme çabalarını destekler.
- ✓ Başta çocuklar olmak üzere, bölge halkında okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı yaratır ve güçlendirir.
- ✓ Toplumun bilgi okur-yazarlığı becerisi kazanmasını ve geliştirmesini sağlar.
- ✓ Her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi destekler.
- ✓ Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini destekler ve bu yönde fırsatlar sağlar.

- ✓ Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlar.
- ✓ Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturur ve bu bilincin geliştirilmesini sağlar.
- ✓ Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlar ve sözlü geleneği destekler.
- ✓ Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlar.

Çocuk kütüphanelerinin amaçları IFLA'nın *IFLA 0-18 Yaş Grubundaki Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi*"adlı çalışmasında ise şu şekilde sunulmuştur (IFLA, 2018, s. 7);

- ✓ "Her çocuğun boş zamanlarında bilgi edinme, okuryazarlık, kültürel gelişim, yaşam boyu öğrenme ve yaratıcı programlar yapma hakkını kolaylaştırmak,
- ✓ Çocukların çok sayıda, geniş bir alanı kapsayan kaynaklara ve medyaya ulaşmalarını sağlamak,
- ✓ Çocukların dijital medya bilgi okuryazarlığı becerileri kazanmalarına katkı sağlamak ve bu kazanımlarını geliştirmelerine yardımcı olmak,
- ✓ Okuma ve okuryazarlığı içeren kültürel ve eğlenceli programlar ile çocukların gelişimlerine katkı sağlamak,
- ✓ Çocuk kütüphaneleri hizmetlerinden yararlanmak isteyen her bireye çeşitli etkinlikler sunmak ve memnuniyetlerini artırmak,
- ✓ Çocukların bilgiye erişimdeki engellerini ortadan kaldırmak, önlerine çıkan engelleri aşmalarına yardımcı olmak ve onların özgürlüklerini birinci önceliğe koyarak güvenliklerini savunmak ve sağlamak,
- ✓ Çocukların özgüvenli, yetkin bireyler ve vatandaşlar olmaları için onları desteklemek,
- ✓ Tüm bu etkinlikleri ücretsiz ve fırsat eşitliği sağlayarak toplum yararına sunmak".

Misyon kavramı, bireye veya kuruma verilen özel görevlerdir. Kurumun varlığının temel amacı aynı zamanda misyonudur. Kurumun gelecekte olmak istediği yer ve oraya ulaşma yolu misyonudur. Çocuk kütüphanelerinden beklenen misyon ise şu şekilde sıralanabilir;

- ✓ Çocukların ve gençlerin bireysel veya ebeveynleri eşliğinde okuma yapma, kütüphanede düzenlenen etkinliklere katılma, hoş vakit geçirme gibi isteklerini gerçekleştirebilecekleri güvenilir, samimi, elverişli, engelsiz ortamların sunulması,
- ✓ Zengin çeşitlilik ve görselliğin ön planda olduğu bilişsel gelişimlerine uygun koleksiyonun sağlanması,
- ✓ Teknoloji ve multimedya araçlarına erişimin sağlanması ve kullanım becerileri kazandırılması,
- ✓ Yerel ve yöresel kültürel mirasın halka tanıtılmasında aracı olunması,
- ✓ Kütüphane kullanımı ve okuma alışkanlığı kazandırılması (Öçalan, 2018, s. 104).

Çocuk kütüphanelerinin misyonu aynı zamanda 0-18 yaş grubu içerisindeki bebek, çocuk ve yetişkinlere istedikleri hizmeti ücretsiz bir biçimde, kolay ve anlaşılabilir nazik bir dil ile sunmaktır. Bunun yanı sıra çocuklar ile alanında uzman personeli buluşturarak gelişimlerine katkı sağlamak, hizmet ve kaynakların kalitesini sürekli geliştirerek kullanıcıların talep ve beklentilerini en üst seviyede karşılamak kütüphane misyonu içerisinde yer almaktadır. Çocukları kütüphane hizmetlerinden mümkün olduğunca çok faydalandırmak ve hizmetleri hedef kitleye ulaştırmak, çocukların rahatça hareket edebileceği, hayal güçlerini geliştirebilecekleri, eğlenceli ve eğitici ortamlar oluşturmak çocuk kütüphanelerinin temel hedeflerindendir.

Yeni gelişen teknolojik imkânlar ile kullanıcıların faydalanabileceği teknolojik ortamlar oluşturmak, artık günümüz çocuk kütüphanelerinin temel misyonları arasındadır. Bununla ilişkili olarak *IFLA Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi* şu yaklaşımları geliştirmiştir (IFLA, 2007, s. 4);

- ✓ Materyal ve etkinliklerini geniş bir yelpazede sunan halk kütüphaneleri, çocuklara, okumanın keyfini ve bilgiyi keşfetmenin heyecanını yaşamalarında ve hayal güçlerini geliştirmelerinde olanak sağlamaktadır. Çocuklara ve ebeveynlere, kütüphanelerden en etkili biçimde nasıl yararlanabileceklerinin yanında, elektronik ve yazılı medya kullanımı becerilerini de nasıl geliştirebilecekleri öğretilmektedir. Erken yaşlardan itibaren kütüphane kullanımı konusunda desteklenen çocuklar, büyük olasılıkla ileriki yıllarda da kütüphane kullanıcısı olmaya devam edeceklerdir.

- ✓ Bu zengin basılı ortam, okumaya ve bir sonraki adım olan yazmaya basamak oluşturmaktadır. Ayrıca, yaşamın erken dönemlerinde okuma ilgisinin aşılanması, okuma-yazma becerilerinin kazanılmasında olumlu bir etki oluşturacaktır.
- ✓ Cins, yaş, ırk, milliyet, din, dil, eğitim, kültür, sosyo-ekonomik düzey ve politik görüş farkı gözetmeden, her tür kütüphane materyalini, çeşitli kültür ürünlerini ve bilgiyi vatandaşların hizmetine ücretsiz sunmaktır. Ömür boyu eğitim ve özgür zaman değerlendirme olanağı vermek, Toplumun ekonomik, sosyal, eğitsel, kültürel ve teknik kalkınmasının gerçekleştirilmesine yardımcı olmaktır.

Çocuk kütüphanelerinin amaç ve misyonu sunulan bilgiler ışığında kullanıcı odaklı olup, kütüphane kullanımının artırılması, yaşam boyu öğrenme kültürünün kazandırılması, bireylerde okuma alışkanlığı kültürünün oluşturulması gibi önemli konuları kapsamaktadır.

2.3. Çocuk Kütüphanesinde Temel Unsurlar

Bütün kütüphane türlerinde olduğu gibi çocuk kütüphaneleri de beş temel unsur üzerine (*derme, personel, kullanıcı, bina, bütçe*) inşa edilir. Tüm bu unsurlara anlam kazandıran ve her türden kütüphaneyi adeta canlı bir organizmaya dönüştüren, amaçları doğrultusunda faaliyet göstermesini sağlayan ***bilgi hizmetleri*** de çalışmada bu unsurlardan biri olarak ele alınmıştır.

Derme

Derme kavramı geçmişten günümüze koleksiyon terimi ile aynı anlamda kullanılıyor olsa da kütüphanecilik literatüründe "derme" şeklindeki ifade daha yaygındır. Türk Dil Kurumu'nda yer alan tanıma göre "Aynı türden bir araya getirilmiş şeylerin hepsi, koleksiyon" anlamına gelmektedir (Güncel Türkçe Sözlük, 2020). Derme, kısaca kütüphane içerisindeki kaynakların tümüdür. Daha detaylı bir tanım yapacak olursak; benzer veya ortak özellik taşıyan kaynakların bir araya getirilerek belirli bir düzen ve kural ile toplanıp düzenlemesidir. Derme belirli bir konudaki kaynakların bir araya getirilerek tasnif edilmesidir. Derme tamamen kullanıcı odaklı olabileceği gibi, bulunduğu kurumun bünyesine de bağlıdır. Derme oluşturulurken kullanıcı istekleri, gereksinimler ve beklentiler göz önüne alınarak sürekli geliştirilerek güncel

tutulur. Derme kapsamında kaynakların güncelleştirilmesi, ayıklanması ve değerlendirilmesi işlemlerine de yer verilir. Bu işlemler kütüphane hizmetlerinin önemli bir parçasını oluşturduğu için derme oldukça önemlidir. Derme politikası oluşturulurken bütçe durumuna, hizmet verilen ortamın şartlarına, kullanıcı ihtiyaçlarına, kütüphanedeki personel sayısına bakılmalıdır. Bu bilgiler doğrultusunda IFLA tarafından hazırlanan *"Bebekler ve Küçük Çocuklar İçin Kütüphane Hizmetleri Rehberi (2007)*" ve "*Çocuk Kütüphanesi Hizmetleri İçin İlkeler (2011)"* gibi iki önemli yayından derlenen bilgilere göre çocuk kütüphanesi dermesi/koleksiyonu oluşturulurken dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde listelenmiştir;

- ✓ "Koleksiyon materyali yüksek nitelikte olmalıdır.
- ✓ Kütüphane kullanıcılarının yaş aralığına uygun olmalıdır.
- ✓ Kütüphane dermesi her zaman güncel ve doğru bilgi sunmalıdır.
- ✓ Çeşitli değer ve görüşleri yansıtmalıdır.
- ✓ Koleksiyon yerel topluluk kültürünü yansıtmalıdır.
- ✓ Küresel topluma girişi sağlayan ve çocukların gelişimini destekleyen resimli kitaplar bulundurmalıdır.
- ✓ Bebekler için kumaş kitaplar bulundurmalıdır.
- ✓ Güvenli, bebeklerin ve çocukların ilgisini çekecek kitap, dergi ve diğer görsel materyalleri sağlamalıdır.
- ✓ Bakıcıların ve ebeveynlerin beğenisini kazanmış, cinsellik içermeyen ve okumaya davet eden materyaller seçilmelidir".

Çocuk kütüphanesi dermesi ne kadar iyi olursa olsun, verimli kütüphane hizmeti, kullanıcı memnuniyeti ve nitelikli personelinin olmayışı ile önemini yitirebilmektedir. Aynı zamanda mekânın yetersizliği ve imkânların kısıtlılığı da dermeyi etkileyen olumsuz etkenlerden biridir.

Personel

Personel, kurum bünyesinde çalışan, görevleri belirlenmiş, kurumun belirlediği kurallar çerçevesinde işini yapan kimselerdir. Kütüphane personeli bu alanda uzman, bilgi ve belge yönetimi bölümü, kütüphanecilik bölümü mezunu veya normal bir memur olabilir. Kurumun ihtiyaçları doğrultusunda devlet tarafından kuruma atanır. Personelin donanımlı olması kurum saygınlığı ve gelişimi açısından oldukça

önemlidir. Personel kurumu ayakta tutan, gelişmesini, yenilenmesini sağlayan, eğitimli, hoşgörülü, yardımsever, becerikli, farklı deneyimlere açık, yeni bilgiye açık, uzlaşmacı, sorun çözmede başarılı, yeni fikirler üretebilen, bir kurumun olmazsa olmaz parçasıdır. Çocuk kütüphanesi personeli tüm bu özelliklerin yanı sıra çocuklarla iyi anlaşıp onları seven, iyi iletişim kurabilen, nasıl giyinip nasıl hareket edeceğini bilen, tercihen bu alanda eğitim almış, donanımlı, nazik ve üretici bir birey olmalıdır. Bu tanımlar ve özellikler ışığında çocuk kütüphanesi personelinin temel özellikleri şu şekilde maddelendirilebilir (Akkaya ve Odabaş, 2019, ss. 97-98);

- ✓ "İnsanlarla ve özellikle çocuklarla iyi iletişim kurabilmelidir,
- ✓ Çalışanlarla ve kamu ile ilişkilerinde saygılı olmalıdır,
- ✓ Çocuk gelişimine ve psikolojisine hâkim olmalıdır,
- ✓ Çocuklara karşı sabırlı ve hoşgörülü olmalıdır,
- ✓ Çocukları sevmelidir,
- ✓ Görüntüsüne önem göstermelidir.
- ✓ Duygusal olarak istikrarlı, sağlam ve dürüst bir karaktere sahip olmalıdır,
- ✓ Toplumun ahlaki değerlerine saygılı olmalıdır,
- ✓ Kararlarını tarafsız ve objektif bir biçimde almalıdır,
- ✓ Yaptığı işin öneminin ve farklılığının bilincinde olmalıdır.
- ✓ Çocukların istediği bilgileri onlara en doğru biçimde vermelidir,
- ✓ İşini seven, duyarlı bireyler olmalıdır,
- ✓ Alanında uzman Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu olmalıdır".

Çocuk kütüphanesi personeli hitap ettiği kitlenin önemine binaen her özelliğin başında, bilgi ve belge yönetimi formasyonuna sahip olmalıdır. Zira bu kimlik, diğer tüm ilgili unsurların değerini ve niteliğini de arttıracaktır.

Kullanıcı

Kütüphaneyi ziyaret eden, yararlanan, istek ve önerilerde bulunabilen, hizmet alma hakkına sahip bireylerdir. Kullanıcı aynı zamanda kurumun hizmetini sunacağı hedef kitlesidir. Kurum hizmetlerini sunduğu ve duyurduğu sürece varlığını sürdürebilir. Kullanıcının bulunmadığı bir kurum faydasız, gereksiz ve boştur. Kütüphane için kitap ne kadar önemliyse kullanıcıda o kadar önemlidir. Kullanıcı olmazsa bina, personel, bütçe ve derme gibi olmazsa olmaz unsurlar yetersiz kalır ve kurum yok olmaya mahkûm olur. Kütüphanenin temel prensibi, kullanıcıya hizmeti ücretsiz ve

hızlı bir biçimde ulaştırmaktır. Bu prensibin arka planında da kullanıcının önemi vurgulanmaktadır. Çocuk kütüphanelerinin hedef kitlesi aşağıdaki gibidir (IFLA, 2007, s. 5);

- ✓ Bebekler ve küçük çocuklar (3 yaş altı)
- ✓ Ebeveynler ve diğer aile fertleri
- ✓ Yasal vasiler
- ✓ Bakıcılar, (ör: Çocuk bakıcıları, gündüz bakım personeli)
- ✓ Öğreticiler
- ✓ Sağlık uzmanları
- ✓ Çocuklarla, kitaplarla ve medya ile çalışan diğer yetişkinler

Her ne kadar yaklaşımda bizzat IFLA tarafından çocuk kütüphanelerinin kullanıcı grupları listelenmiş olsa da, kütüphanelerde kullanıcı profili açısından kesin öngörülerde bulunmak ya da sınırlama koymak olanaklı değildir. Bu durum çocuk kütüphaneleri için de yalın bir gerçekliktir. Çocuk kütüphaneleri çocuklara özel yerler gibi düşünülse de araştırma yapan akademisyenler, merakına yenik düşen ve herhangi bir yaş grubunu temsil eden bireyler, tesadüfen kütüphanenin önünden geçen herhangi biri, yani halk kütüphanelerinde görülebilecek genişlikte bir mevcut/potansiyel kullanıcı çeşitliliği söz konusudur.

Bina

Bina, kütüphane için gerekli olan beş temel unsurun içerisinde yer almaktadır. Geleneksel anlamda binası olmayan bir kurum düşünülemez. Sanal ortamlar üzerindeki kütüphaneler ve hizmetleri bilgi merkezlerinin tamamını en azından şimdilik ifade etmemektedir. Her kütüphanenin ayrı bir binası bulunurken çocuk kütüphanesi binası halk kütüphanesi binasının içerisinde yer alabilir. Ayrı bir bina şeklinde de olabilir ancak bu organizasyon yapısı pek fazla tercih edilmez.

Kullanıcıların hem bilgi ihtiyacı, hem de birçok hizmeti aynı anda alabileceği mekânlar olarak bilinen binalar, teknolojinin getirdiği imkânlar ile yenilenmeli ve sürekli kendini geliştirmelidir. Açıkgöz ve Yılmaz'a göre kütüphane binaları, kullanıcıların istek ve ihtiyaçları dikkate alınarak planlanmalıdır. Binaların kütüphane binası olarak tasarlanması, yüksek ses, nem, aydınlatma gibi unsurların düşünülmesi, kullanıcı özelinde tasarlanan binaların içerik malzemeleri vb. etkenler temel kütüphane tasarım unsurları arasında yer almaktadır (2013, ss. 136-153).

Çocuk kütüphanelerinin bulunduğu alan çocuklara göre düzenlenmiş, rahat ve ferah ortamlar olmalıdır. Çocukların düşme ve yaralanma olasılıklarını en aza indirecek şekilde tasarlanmalıdır. Bu tasarımı alanında uzman kişiler düşünüp kütüphanecilerin de görüşünü alarak oluşturmalıdır. Çocukların ilgisini çekecek bina tasarımları, bina içerisindeki renkler, mobilyalar ve bunların yerleştiriliş biçimleri, raf boyutları vb. özellikler oldukça önemlidir. Çocuk kütüphanelerinin bina ayrıcalık ve yetkinliklerine ilişkin özellikler şu şekilde detaylandırılabilir (Yılmaz, 2020, ss. 19-35);

- ✓ "İlk olarak bina için dikkate alınması gereken en önemli faktör, çocuk kütüphanesi olarak kullanılacak olan mekânın çocuklara göre tasarlanması ve inşa edilmesidir. Ancak farklı amaçlarla yapılmış bir mekân kütüphane olarak kullanılacak ise bu yapı çocuk kütüphanesi mimarisi ilkelerine göre gözden geçirilerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Kütüphane binası tasarımı hizmet verilecek halkın coğrafik, kültürel ve toplumsal özellikleri dikkate alınarak şekillendirilmelidir.
- ✓ Kütüphane binası tasarımı kendine özgü, estetik ve işlevsel olmalıdır.
- ✓ Kütüphane organizasyonu tasarlanırken gelecekte söz konusu olabilecek personel, kullanıcı ve derme artışı düşünülerek planlanmalıdır.
- ✓ Çocuk kütüphanelerinin tasarımı, var olan veya yeni inşa edilecek olan yapılarda akıllı kütüphane ve yeşil(çevreci)-sürdürülebilir kütüphane tasarım süreçleri dikkate alınarak oluşturulmalıdır.
- ✓ Kütüphaneye ait iç ve dış mimari düzenlemeler, mimar-kütüphaneci işbirliği ile gerçekleşmelidir.
- ✓ Kütüphane binası tasarım ekibinde, kütüphaneci ve mimarların/iç mimarların yanı sıra olanaklı ise pedagog, çocuk gelişim uzmanı, psikolog gibi ilgili alan uzmanları ile üretici-sağlayıcı temsilcileri de yer almalıdır".

Çocuk kütüphanelerinde bina kavramının ne denli önemli olduğu, çalışma içerisinde "*Çocuk Kütüphanelerinde Mekânsal Düzenleme ve Önemi", "Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Temel Unsurları*" ve "*Çocuk Kütüphanelerinde İyi*

Örnekler Üzerinden Mekân Değerlendirmesi" adlı başlıklarda detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

Bütçe

Kütüphaneyi var eden diğer unsurların tamamına doğrudan ve/veya dolaylı biçimde etki eden ancak özellikle kullanıcıların nazarında bu etki gücü çok somut olmayan unsurdur. Çocuk kütüphaneleri bütçesi, halk kütüphanelerinin bünyesinde ise halk kütüphanelerinin bütçesinden ayrılan pay ile karşılanır. Bağış, kütüphaneler arası iş birliği ile kitap değişimi gibi yollar olsa da kaynak sağlanırken, derme geliştirilip güncel tutulurken özel bütçe sağlanması oldukça önemlidir. Çocuk kütüphanelerine genellikle özel ayrılan bir bütçe yoktur. Bunun için ek kaynaklar oluşturulmalıdır. Çocuk kütüphanelerine ayrılmayan bütçe ve bunun sonucunda niteliksiz bir derme yine topluma zarar verecektir. Bilgi aktarımı ve nesillerin devamı çocuk ile olur. Nitelikli ve iyi ahlaklı bir nesil için çocuğa verilen değer dolayısıyla çocuk kütüphaneleri büyük ölçüde önemlidir. Verilen bilgiler doğrultusunda bütçenin sağlanma yolları aşağıdaki gibidir (Güneş ve Canatar, 2020, s. 59);

- ✓ "Bireylerin ya da kurumların bağışları,
- ✓ Ticari etkinliklerden elde edilen gelirler (sanat ve el işi, yayın satışı vb.),
- ✓ Ödünç kitap geciktirme cezaları,
- ✓ Fotokopi gibi hizmetlerden alınan ücretler,
- ✓ Dış kuruluşların desteği,
- ✓ Özel öncelikler için piyango gelirleri".

Halk kütüphanesi binası içerisinde bir bölüm ya da bağımsız bir bina şeklinde organize edilmiş olmasına bakılmaksızın çocuk kütüphaneleri bütçelerinin büyük bir kısmı bağlı olunan halk kütüphanesi için ayrılan bütçe içerisinden sağlamaktadır. Hiçbir kuruma bağlı olmayan özel çocuk kütüphaneleri ise bütçesini kendi imkânları ile sağlamaktadır.

Bilgi hizmetleri

Bir kurumda veya işletmede hizmet kalitesi ve kullanıcı memnuniyeti her zaman ön planda olmalıdır. Hizmet türlerinden biri olan bilgi hizmetleri özellikle bilgi merkezi türlerinde önemli bir yere sahiptir. Hizmetini kullanıcı ile buluşturamayan kurumlar unutulmaya mahkûmdur. Bilgi hizmetlerinin önemli olmasındaki temel unsurlar

kullanıcının elde tutulmak istenmesi, yeni kullanıcıların ilgisinin çekilmesi ve potansiyel kullanıcılar ile ilgilenilmesinin gerekmesidir.

Bir kurumdaki iyi bir bilgi hizmeti kadar bu hizmetin sunum şekli de önemlidir. Hedef kitlenin bugünden ve gelecekten beklenti ve isteklerinin belirlenmesi ve bu doğrultuda yeniliklere ve değişimlere açık olunması gerekmektedir. İyi bir bilgi hizmeti için kurumlarda uygulanması gereken birtakım gereklilikler aşağıda sıralanmıştır (Üstün, 2001, ss. 205-213);

- ✓ "İnsana verilen değer ön koşul olarak ele alınmalıdır.
- ✓ Hizmet kalitesinin güvence altına alınması ve sistemin geliştirilmesi için etkili, beceri sahibi ve yetenekli (kaliteli) yönetim anlayışı benimsenmelidir.
- ✓ Kullanıcı sorun ve memnuniyetsizliği izlenerek sorun yok edilmeli, başarının sağlanması için kullanıcının beklenti ve istekleri olumlu yönde gerçekleştirilmelidir.
- ✓ Kurum içi hizmet sürecinde iyi ilişki ve iletişimler kurulmalıdır.
- ✓ Çalışanların her birinin fikrinden yararlanmak için ekip ruhu oluşturulmalıdır.
- ✓ Hatalar zamanında önlenmelidir.
- ✓ Hizmetin kalitesini arttırmak için iyi bir fiziksel ortam oluşturulmaya çalışılmalıdır."

Bir kurum için bilgi hizmeti bilgi merkezinin olmazsa olmaz beş temel unsuru kadar önemlidir. Özellikle personel unsuru ile yakından ilgili olan bilgi hizmetleri kurum yöneticileri ve kullanıcılar ile de yakından ilişkilidir.

2.4. Çocuk Kütüphanesinin İşlevleri

Çocuk kütüphanelerinin temel işlevi, çocuğun gelişimine katkı sağlamaktır. Bireyin gelişimine katkı sağlamak tek başına yeterli olmayacağından aynı zamanda aileye de çocuk gelişimi konusunda eğitim vermek gerekmektedir. Kütüphanelerde sunulan eğitici, öğretici ve okuma alışkanlığı kazandırıcı etkinlikler ile hem çocuklara hem de ebeveynlerine birçok açıdan kazanım sağlandığı/sağlanacağı söylenebilir.

Halk kütüphanelerinde yapılan bir araştırmaya göre, halk kütüphanelerinde çocuklara özel hazırlanan programlara katılım sağlayan bireyler ile katılım göstermeyen bireyler arasında dâhi farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Etkinliklere katılan bireylerin ileriki yaşlarda kütüphane kullanma alışkanlıklarının oluştuğu veya var olan alışkanlıklarının arttığı tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra programlar sadece

çocuklara değil aynı zamanda ebeveynlere de olumlu katkı sağlamıştır. Bireylerin erken yaşta hem dil gelişimine hem de yazılı ve görsel malzemelerle olan gelişimlerine katkı sağlayan halk kütüphaneleri, her anlamda kullanıcılara olumlu katkılar sağlamaktadır (Yıldız, Yalçınkaya, ve Saydam, 2018, s. 1814).

Çocuk kütüphanelerinin işlevleri çalışmalarında farklı açılardan ele alınmıştır. Küçükcan'a göre kütüphanelerin işlevi, çocukların okuma deneyimlerini genişletmek ve okuma alışkanlıkları kazanmaları için onlara çeşitli fırsatlar sunmak, keşfetmeyi ve bilgiyi kullanmayı öğretmek, araştırma becerileri kazandırmaktır (2015, s. 222). Günümüz çocuk kütüphanelerinin geleneksel işlevlerinin yanı sıra çağa ayak uydurması ve teknolojinin imkânlarından da faydalanması gerektiğini savunan Yılmaz'a göre çocuk kütüphanelerinin işlevleri arasında kütüphane hizmetlerinin dışında okuma aktiviteleri, konser etkinlikleri, yabancı dil alanında yapılan çalışmalar, eğitici konferans ve sempozyumlar, çalıştaylar, açık hava gösterileri, sanat çalışmalarının yapıldığı ve sergilendiği etkinlikler, boyama atölyeleri ve çeşitli oyunlar gibi faaliyetler yer almaktadır (2019, s. 52). Akkaya ve Odabaş ise çocuk kütüphanelerinin işlevlerini şu şekilde listelemişlerdir (2019, ss. 95-96);

- ✓ "Çocukların olumlu bir kişilik kazanmasına katkı sağlamak,
- ✓ Çocukların dil becerilerini destekleyip konuşma gelişimlerine katkı sağlamak,
- ✓ Çocukların edindikleri bilgilerin anlam ve önemini kavramalarına ve doğru öğrenmelerine yardımcı olmak,
- ✓ Çocuklara bilgiye erişim becerileri kazandırmak,
- ✓ Çocuklarda hayal gücü geliştirecek her türlü materyali sağlamak,
- ✓ Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmanın yanı sıra okumayı sevdirmek,
- ✓ Çocukların aile ve okul sınırları dışında da sosyal gelişimlerine katkı sağlamak ve bunun için ortamlar sunmak,
- ✓ Çocukların şimdi ve gelecekte iyi birer kütüphane kullanıcıları olmalarını sağlamak ve bu konuda onları destekleyici etkinlikler sunmak".

Tam olarak gelişim, büyüme ve öğrenme döneminde kütüphaneye gelen çocuk veya ailesi, ayrı özen gerektiren bu süreçte gerekli eğitim ve alışkanlıkları kütüphane ortamı içerisinde, kötü davranış ve zararlı ortamlardan uzak bir biçimde yaşıtları ile eğlenerek öğrenmektedir. Bu öğrenim, kütüphanenin en temel işlevidir.

*Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği*nde ise çocuk kütüphanesinin işlevleri şu şekilde sıralanmaktadır (2012);

- ✓ "Halkın bilgi edinme ihtiyacını karşılamak,
- ✓ Topluma bilgi okur-yazarlığı kavramını tanıtmak, kazandırmak ve geliştirmek,
- ✓ Her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi desteklemek,
- ✓ Çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerini desteklemek ve bu yönde ücretsiz ve eşitlikçi fırsatlar sağlamak,
- ✓ Öncelikle bulunduğu bölge olmak üzere, toplumun kültürel ve sosyo-ekonomik kalkınmasına destek sağlamak,
- ✓ Toplumda kültürel mirasa, sanata ve bilime karşı duyarlılık oluşturmak ve bu bilincin geliştirilmesini sağlamak,
- ✓ Somut olmayan yerel kültür mirasının toplanması, düzenlenmesi, korunması, kullandırılması ve geleceğe aktarılmasına katkı sağlamak ve sözlü geleneği desteklemek,
- ✓ Kültürler arası diyalogu geliştirmeye katkı sağlamak".

Bir çocuk kütüphanesi işlevini yerine getiriyor diyebilmek için yukarıda bahsedilen hususların gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Zamanın şartları ve imkânların el verdiği ölçüde güncelleştirilebilir ve geliştirilebilir olan çocuk kütüphanesi işlevleri kullanıcı ile buluştuğunda amacını tam olarak gerçekleştirmiş olacaktır.

3. BÖLÜM:

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂN-HİZMET İLİŞKİSİ

Bir bilgi merkezi toplum ile toplumun sosyal ve kültürel sürekliliği açısından olmazsa olmaz unsurlardan biridir. Bilgi her zaman ve her çağda insan hayatının vazgeçilmez parçası olagelmiştir. Bilginin en sağlıklı biçimde derlendiği, korunduğu, kullandırıldığı ve yarınlara aktarıldığı kurumlar ise şüphesiz bilgi merkezleridir. İnsanın içerisindeki merak duygusu öğrenme arzusunu oluşturmakta ve bu aralarında kütüphanelerinde yer aldığı bilgi merkezlerinin öneminin artmasını sağlamaktadır. Merak duygusunun en çok çocuklarda görüldüğü düşünülürse, çocukların sordukları soruların cevabının kütüphanelerde aranması olası bir yol olarak görülmeli ve kullanımı teşvik dilmelidir.

Çocuk kütüphanesi her çocuğun boş zamanlarında bilgi edinme, okuryazarlık, kültürel gelişim, yaşam boyu öğrenme ve yaratıcı programlar yapma hakkını kolaylaştırmalıdır. Dijital medya okuryazarlığı becerileri geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Bu bağlamda okuma ve okuryazarlığa yönelik kültürel ve eğlenceli programlar yapmalı, çocuklar, ebeveynler ve bakıcılar için de çeşitli etkinlikler düzenlemelidir. Çocuk kütüphanelerinin önemli hedeflerinden biri de, çocukların kendine güvenen yetkin bireyler ve vatandaşlar olmaları için onlara yardımcı olmaktır (IFLA, 2018, s. 7).

Mekân bağlamında bir çocuk kütüphanesi belirli ölçütlerde ve nitelikte tasarlanmış olmalıdır. İçerik olarak zengin, gösterişli, nitelikli ve kusursuz bir kütüphane olsa dâhi bu yetkinliğe ayak uyduramayan bir mekânla kurumun tüm zenginlikleri gölgede kalacak, temel amaç ve hedeflerini layıkıyla gerçekleştiremeyecektir. Aynı şekilde, nitelikli hizmet sunamayan ve kullanıcı ile buluşamayan çocuk kütüphaneleri mekân olarak mükemmel olsa dahi yeteri kadar ilgi göremeyecektir. Bu doğrultuda temel amacı olan bilgi sunma ve okuma alışkanlığı kazandırma faaliyetlerini gerçekleştiremeyecektir. Söz konusu etki durumu, bilgi merkezleri için mekânın etken ve edilgen yanı ile sürecin başarısı üzerinden ne denli belirleyici olduğunu açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

3.1. Kurumsal Yapılanmada Mekân

Bir organizasyonu var eden temel unsurlardan biri de mekândır. Bu bağlamda mekân kavramı oldukça önemlidir. Mekân tasarımı, estetik, teknik ve sanatsal ölçütler esas alınarak organizasyon mekânlarında yapılan değişiklikleri kapsamaktadır. Hitap ettiği hedef kitle ve tanıttığı ürün veya hizmet için büyük bir öneme sahiptir. Organizasyon alanlarında mekân tasarımlarının başarı ile sonuçlanması için mekânın özellikleri iyi analiz edilmeli ve özgün içerikte olmalıdır.

Tasarlanan mekânlar sürekli olarak değişmekte ve yenilenmektedir. Gelişen ve değişen Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) hayatın her alanında olduğu gibi mekân tasarımı alanında da karşımıza çıkmaktadır. Bu teknolojiler kendilerinden önceki birçok teknoloji gibi hayata dâhil olurken alışkanlıkları değiştirmekte ve değişen alışkanlıklar ve trendler doğrultusunda ürün ve mekân algıları ve tasarımları da değişmektedir. Bunun yanı sıra insanla yakından etkileşimde olan mimarlık ve ürün tasarımı gibi alanları da etkilemektedir. BİT'in mekânlara özgü ilk kullanımları daha çok mekânın fiziksel koşullarını düzenlemek üzerine olmuştur. Bu koşullar havalandırma, ısıtma/soğutma, aydınlatma, güvenlik mekanizmaları olarak genellemektedir (Semizoğlu, 2016).

Mekân seçimi ve tasarlanması süreci tamamen organizasyonun ilke ve amaçlarına uygun olmalı, fiziki koşulları hitap ettiği kitle için kullanılabilir ve erişilebilir olmalıdır. Tasarım gerçekliğe dökülmeden önce mimarlar tarafından çizim olarak sunulmalı ve ihtiyaçlar doğrultusunda sürekli değişiklikler yapılarak çizimler son halini aldıktan sonra tasarım hayata geçirilmelidir.

Resim 3.1: Kurumsal yapılanmada mekân tasarımı – çizim örneği

Kaynak: (yedigun.com, 2020)

Mekân, hitap ettiği kitlenin sadece fizyolojik gereksinimlerini karşılayabildikleri yer olarak görülmemelidir. Mekânlar aynı zamanda bireylerin psikolojisini de etkileyen çok çeşitli öğelerden oluşan önemli bileşenlerdir. İnsanların zamanının büyük bir kısmını geçirdiği, fizyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılandığı yaşam alanları olarak da tanımlanabilmektedir (Ertemli, 2018, s. 49).

Konfor ve estetik gibi kavramlar temel zorunlulukların dışında insanların ihtiyaç duydukları diğer gereksinimlerdir. Mekânın rengi, fiziki ölçüleri, içeriğinde yer alan masa, sandalye, koltuk vb. eşyaların yapıldığı malzeme, eşyaların konumlandırılma şekli, mekânın aydınlatmaları, havalandırmalar ve acil durum için gerekli tüm alanlar ve materyaller bir tasarım için olmazsa olmaz belirleyici niteliklerdendir. Gelişen ve değişen teknoloji ile insanların bu yöndeki beklentileri artmakta ve bu doğrultuda ihtiyaçtan doğan gereklilikler göz önünde bulundurularak yapılan tasarımlar sürekli olarak değişmekte ve yenilenmektedir.

Kurumsal organizasyonlar içerisinde değerlendirebileceğimiz kütüphane binalarının da mimari açıdan sürekli bir değişim geçirdiği gözlemlenmektedir. Çalışmanın ana konusunu oluşturan ve belki de kütüphaneler içerisinde mekân unsuru en dikkat çeken kurumsal organizasyonlar çocuk kütüphaneleridir. Mekân kavramı çocuk kütüphaneleri özelinde beş temel unsurdan (derme, personel, kullanıcı, bina, mekân) fazlası haline gelmektedir. Çalışma içerisinde bu konu "*Çocuk Kütüphanelerinde Mekânsal Düzenleme ve Önemi*" ve "*Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Temel Unsurları*" başlıkları altında detaylı olarak ele alınmıştır.

3.2. Kütüphane Binalarında Mekân Tasarımı

Mekânlar, bireyi çevre faktöründen belli ölçülerde ayıran ve içerisinde eylemlerini sürdürebilmesi için gerekli olan boşluğu sağlayan ortamlardır. Mekânlar iç ve dış mekân olmak üzere iki bölümde değerlendirilir. Bu çalışmada mekân kavramı yapı-dekorasyon terimi olarak incelenmiştir. Mekân kavramı oldukça geniş bir evreni kapsamaktadır. Bu çalışma için sınırlılık, "kütüphanelerde mekân" üzerinden belirlenmiştir.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'ne göre kütüphane binalarının tasarlanmasında belirlenen bir takım ölçütler vardır. Yönetmelik içerisinde yer alan "Madde 11"e göre kütüphane bina ilke ve standartları şunlardır (2012);

"a) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının yer seçiminde nüfusun en az 50.000 olma koşulu aranır.

b) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m² , merkez kütüphaneler için en az 1.200 m² olmalıdır.

c) Bina yapımı için uygulanacak proje seçiminde nüfus, iklim koşulları, bölgenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır.

ç) Kütüphane binası, yerleşim bölgesinin merkezinde ya da en fazla üç km uzaklıkta ve kolay ulaşılabilir bir yerde olmalıdır.

d) Binanın kütüphane hizmetleri açısından amaç ve standartlara uygun olması sağlanır.

e) Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanır".

Maddeler incelendiğinde kullanıcı sayısı ve bünyesinde barındırdığı materyal niceliğine göre ölçütlerin belirlendiği gözlemlenmektedir. Odağında kullanıcı olan bu maddeler genel hatlarıyla bilgiye ulaşmadaki engelleri ortadan kaldırmaya yönelik hedefler olduğu söylenebilir.

Resim 3.2: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Cihannüma Salonu

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Değişen sosyal ve toplumsal yaşam dinamiklerine bağlı olarak günümüzde kurumlar da değişen beklentilere göre kendilerini değiştirmek ve dönüştürmek zorundadır. Bu gereklilik varlığın devamı için adeta bir ön koşuldur. Söz konusu değişim, toplumsal kültür kurumu kimliği ile bilinen kütüphaneler için çok daha net bir gereklilik anlamına gelmektedir.

Kütüphane binalarında mimari açıdan herkesçe kabul görmüş geleneksel bina tasarımları şüphesiz günümüzde de varlıklarını sürdürmektedir. Ancak günümüzde bu alanda yapılan çalışmalar ve uygulamaya dönük yönelimler, geleneksel kütüphanecilik anlayışı ve bina tasarımlarından farklı olarak disipliner çeşitliliğe uyumlu çalışmayı teşvik eden, bireysel çalışmaların dışında grup çalışmalarını destekleyen, sınıfsal farklılıkları ortadan kaldıran ve eşitlikçi bir düzeni savunan, daha interaktif ve kütüphanecilikte sessizlik algısını yıkan gürültülü alanların yer aldığı kütüphane tasarımlarının ortaya çıkmaya başladığını göstermektedir.

Yeni kütüphane binalarının mimari açıdan değişime gidilmesini sağlayan üç önemli kriter vardır. Bunlar; **değişen öğrenme biçimleri, bilişim teknolojileri ve sürdürülebilir mimarlık**tır. *Değişen öğrenme biçimleri*, eski öğrenme biçimlerinin aksine gelişen teknoloji ile kütüphanelerden faydalanma biçimlerinin bir nevi değişmesidir. Kullanıcının daha interaktif ortamlar araması, kütüphanelerde sessizlik

kavramının aksine grup çalışma odaları, seminer odaları, bilgisayar-dijital ekranların bulunduğu odalara ihtiyaç duyması gibi konuları içermektedir.

Bilişim teknolojilerinin kütüphane mimarisinin değişimine sağladığı katkılara bakıldığında; bilgisayar salonları yerine her yerde dizüstü bilgisayar kullanımı için olanak sağlanmakta ve geleneksel arşiv depoları yerine bilgisayarlı kitap taşıma sistemleri olarak adlandırılan teknolojik arşiv sistemleri kullanılmaktadır. *Sürdürülebilir mimarlık* ise, arsa kullanımından, malzeme seçimine; yerel faktörlerden, küresel etkilere kadar binayı hazırlayan dinamik bir tasarım için önemli bir ölçüttür (Moza ve Tokman, 2015).

Resim 3.2: Bodo Halk Kütüphanesi okuma ve medya salonu

Kaynak: (wearelibrarypeople.com, 2020)

Gelişen teknolojik imkânlar ile geleneksel kütüphanecilik anlayışını yıkabilecek ve yerine yepyeni imkânlar sunabilecek birçok yenilik ile karşılaşılmaktadır. Bu yeniliklerden biri de bilgisayarlı kitap taşıma sistemidir.

Kuzey Karolina Devlet Üniversitesi Kütüphanesi ve paydaşı *Hunt Kütüphanesi*'ne ait olan arşivleme bölümü içerisinde, bilgisayarlı kitap taşıma sistemine örnek teşkil edebilecek yenilikçi bir sistem kullanılmaktadır. Bu sistem hakkında internet sayfasında sunulan görsellerden ve yazılı metinlerden birtakım veriler elde edilmiştir. Verilere göre bir robotik kitap dağıtım sistemi olan *BookBot*, iklim kontrollü bir ortamda iki milyona kadar öğeyi saklayabilmekte ve bunlardan herhangi birini çevrimiçi katalogda bir tıklama ile beş dakika içinde kullanıcının hizmetine sunabilmektedir. Yüksek yoğunluklu otomatik rafların altında yatan

teknoloji, otomotiv imalatı ve tekstil gibi büyük ölçekli endüstrilerde uzun yıllardır kullanılırken, şimdi onu kullanan öncü araştırma kütüphaneleri için dönüşümsel bir araç haline gelmektedir.

Resim 3.1: Hunt Kütüphanesi BookBot sistemi

Kaynak: (lib.ncsu.edu, 2020)

Kitaplar ve diğer materyaller barkodlama sistemine göre kaydedilmekte, boyutlarına göre sıralanmakta ve 18.000'den fazla kutuda saklanmaktadır. Her bir materyal sistemden çıkarıldığında veya sisteme iade edildiğinde kitaplıkların güncel konumu çevrimiçi kataloğundan eşzamanlı olarak izlenmektedir. Bunun yanında *Sanal Göz Atma* sistemi ile kullanıcılar, koleksiyondaki artan elektronik kitap sayısı da dâhil olmak üzere konu alanıyla ilgili tüm öğeleri sanal bir raftan görebilmektedir.

Sistemin kullanımı oldukça kolaydır. Bir talebi aldıktan sonra dakikalar içinde, bookBot'un robotik vinçlerinden biri istenen malzemeyi alır ve bir operatöre teslim eder, o da onu "*Bize Sor*" merkezine veya kampüsteki diğer kütüphane yerlerine hızlı bir teslimat hizmeti ile göndermektedir. İç mekânda hava kalitesini ölçen sensörler ile otomatik havalandırma, ısıtma ve soğutmanın kontrolü, 3D yazıcılar, -Augmented reality- artırılmış gerçeklik ile kitap arama ve bulma gibi sayısız birçok teknolojik yenilik sunarak, kütüphane mimarisinin gelişimine katkı sağlamıştır (James B. Hunt Jr. Library, 2020).

Resim 3.2: Singapur Halk Kütüphanesi

Kaynak: (ekoyapidergisi.org, 2020)

Sürdürülebilir tasarımın, kütüphane ve hatta diğer pek çok alandaki mimarisine ve hatta birçok mimariye sağladığı katkıları, şu şekilde listelenebilir (Moza ve Tokman, 2015);

- ✓ Simetrik ve düzenli cephe organizasyonlarıyla binalarda anıtsallık görüntüsü,
- ✓ Yatay, alçak ve sık cam yüzeyler ile doğal bir aydınlatma oluşumu,
- ✓ Yeşil çatı kullanımı. (Yazın iç mekân serinletme, kışın ısıtma giderlerinin azaltılmasını sağlar. İç mekânda ses izolasyonu sağlar.)

Bilgi merkezi türleri kullanım amacına ve koleksiyonuna göre farklı kategorilere ayrılmaktadır. Her bilgi merkezi türü amacına özgü mekânsal gerekliliklere göre tasarlanmaktadır. Bilgi merkezleri için tasarlanan binalar öncelikle IFLA/UNESCO'nun belirlediği bazı ölçütlere göre değerlendirilmelidir. Bu ölçütler şu şekildedir (Burkut, 2019, s.317);

- ✓ "Kütüphanenin işlevi göz önüne alınmalıdır.
- ✓ Kütüphanenin boyutu değerlendirilmelidir.
- ✓ Kütüphane için tahsis edilecek alan dikkate alınmalıdır.
- ✓ Kütüphane tasarım öğeleri belirlenmelidir.
- ✓ Erişilen raflar değerlendirilmelidir.
- ✓ Kütüphane çevresi incelenmelidir.

- ✓ Elektronik aletler dikkatle seçilmelidir.
- ✓ Güvenlik mutlaka sağlanmalıdır.
- ✓ Kütüphane mekânına otopark dâhil edilmelidir.
- ✓ Yer, yön ve uyarı levhaları mutlaka tasarıma dâhil edilmelidir.”

Resim 3.3: Chicago Halk Kütüphanesi çocuk bölümü

Kaynak: (som.com, 2020)

Kütüphane binalarının öncelikle işlevini yerine getirebilmek için iç mekânda nitelikli faaliyet gösterebilmesi gerekmektedir. Kütüphane binaları oluşturulurken çalışanların, kütüphane koleksiyonunun ve kullanıcıların dış şartlardan korunması temel amaç olarak önceliklendirilse de kütüphane iç mekân tasarım ölçütleri dikkate alınarak aynı zamanda işlevsel de olmalıdır. Hem kullanıcılar hem de günün çoğu vaktini kütüphane içerisinde geçiren kütüphane personeli için görsel bir etki bırakan estetik bir görünüme sahip olmalıdır. Kütüphane tasarımında kullanılan renkler, bina malzemesi ile donatı elemanları birbiriyle uyumlu olmalıdır. Hazırlar’a göre, kütüphane tasarımında önemli rol oynayan bazı temel faktörler vardır. Bunlar; çalışanlar, grup çalışmaları yapan bireyler, mekânik aksamlar, kitaplar ve kullanıcılardır. Ek olarak merdivenler, tuvalet ve asansörler de yardımcı mekânlar olarak tasarımın temel parçalarına dâhil edilmektedir (2004, s. 1).

Kütüphane tasarımlarında bireysel fikirlerin ve kurumsal koşulların yanı sıra belirli bazı kütüphane mekân ölçütleri de bulunmaktadır. IFLA'nın kabul ettiği genel mekân ölçüleri şu şekildedir (Aktaran; Burkut, 2019, ss. 317-319);

- ✓ 100.000 altındaki nüfus için her 1000 kişi için 56 m²lik alan olmalıdır.
- ✓ Her m²ye 110 cilt kitap türü materyal bulunmalıdır.
- ✓ Her 1000 nüfus için 5 kullanıcı alanı ve her kullanıcıya 2.8 m²lik alan olmalıdır.
- ✓ Her 2000 nüfus için 1 personel ve her personel için 16.3 m²lik alan olmalıdır.
- ✓ Kütüphane dışı faaliyetler için binanın %20'si kadar alan olmalıdır.
- ✓ En küçük halk kütüphanesi alanı ise toplam 370 m² alan olmalıdır.
- ✓ Şube kütüphaneleri için minimum 230 m² alan olmalıdır.

Resim 3.7: Norveç, Vennesla Kütüphanesi

Kaynak: (neokuyorum.org, 2020)

Bu konuda kaleme alınan ve litaratür değerlendirmesinde yer verilen araştırmalardan elde edilen bilgiler ışığında, kütüphane binalarının mekân organizasyonları için genel olarak söz edilen bazı ölçütler şunlardır;

- ✓ Simgesel ve ilgi çekici olmalıdır.
- ✓ Kütüphane binalarının mekânları esnek olmalıdır (bireysel ve toplu çalışmalar için).
- ✓ Kütüphaneler teknolojik alanlar olmalıdır (teknolojinin ekonomik açıdan ulaşılabilirliği kısıtlı olduğundan kütüphaneler, tüm teknolojik imkânları elinde bulundurmalıdır).

- ✓ Toplumsal ve ekolojik değerler düşünülerek bina yapıları ve mekânlar sürdürülebilirlik ilkesi dikkate alınarak tasarlanmalıdır.
- ✓ Kütüphane binaları ülkenin bilgiye verdiği önemin yüzü olmalıdır.

Resim 3.4: Meksika, Conarte Kütüphanesi çocuk bölümü

Kaynak: (livinspace.com, 2020)

Uzun yıllar ülkenin tarihi birikimini koruması açısından bina yapıları görsellikten daha çok dayanıklılık esasına göre tasarlandığı düşünülse de geçen yıllar içerisinde teknolojik imkânların gelişmesi ile hem görsel hem dayanıklılık esasına uygun yeni binalar da tasarlanmaktadır.

3.3. Çocuk Kütüphanelerinde Mekânsal Düzenleme ve Önemi

Çocuklar çevresinde gördükleri her şeyi zihinlerine alırlar. Bu süreci iyi değerlendirmek adına çocuğun etrafında gördüğü ve zihnine aktardığı imgeler mümkün olduğunca kontrol edilmelidir. Olumlu yönlendirmeler ile zihni eğitici faaliyetlerde bulunulmalıdır.

Çocuk kütüphaneleri 0-18 yaş arası bebek, çocuk ve genç kullanıcı grupları için eğitici ve öğretici mekânlardır. Bu mekânlar eğitime ücretsiz bir şekilde destek veren, okuma kültürü kazandıran, yaşam boyu öğrenmeyi destekleyen, kişisel gelişime katkı sağlayan, gelişen teknolojik imkânlar ve değişen kütüphane algısı ile kullanıcılara evindeymiş hissi veren konforlu ve güvenli yerlerdir.

Çocukların aile ortamından sonra kitap ve kütüphane kavramı ile ilişki kuracağı ilk yer çocuk kütüphaneleridir. Çocuk kütüphanelerinin mekân tasarımı da bu doğrultuda çocukların fizyolojik, sosyolojik ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte olmalıdır. Bu mekânlar (Aslıyüksek, 2018, s. 390);

- ✓ Çocuğa uygun tasarım, mobilya ve yerleşim düzenine sahip olmalıdır.
- ✓ Canlı renkler ve resimlerle süslenmiş, iyi aydınlatılmış, ergonomik mobilyalar, oyun alanları ve oyuncaklar ile döşenmiş, çocuklara özgü bir dekorasyon ile ilgi çekici hale getirilmiş olmalıdır.
- ✓ 21. Yüzyılda gelen teknolojiler ile farklı şekillerde tasarlanmış sessiz, as sesli ve çok sesli salonlar, film izleme odaları, müzik dinleme/hazırlama istasyonları, ergonomik koltuklar ve uyuma minderleri ile kullanıcılara geleneksel kütüphane hizmetlerinden fazlasını sunan yeni nesil kütüphane mimarisi kullanılmalıdır.
- ✓ Çocuk kütüphanelerinde yeni yaklaşım ve tasarımlar benimsenmelidir.
  Farklı temalar ile çocukların hayal dünyalarını zenginleştirecek, fiziksel ve ruhsal gelişimlerini destekleyecek şekilde düzenlenmiş tasarımlar uygulanmalıdır.

Çocukların eğitimine katkı sağlamak, gelişimlerini destekleyici faaliyetler ve bu faaliyetleri gerçekleştirebilecek materyal desteği sağlamak çocuk kütüphanelerinin temel görevlerindendir. Mekân tasarımının ve mekânı destekleyecek materyallerinde de elbette ki belirli ölçütleri vardır. Yapılan araştırmalar ve elde edilen bulgular neticesinde ortaya koyulan bir takım ölçütler vardır. Bu ölçütler temelde çocukların sosyal gereksinimlerini karşılarken diğer yandan eğitici faaliyetler ile zihinsel gereksinimlerine katkı sağlamaktadır.

Tasarımı etkileyen bu ölçütler; çizgi, şekil, doku, değer ve renk olarak sınıflandırılmaktadır. ***Çizgi,*** iç mekân için farklılıkları, yani mekânın imzası niteliğindedir. Küçük dokunuşlar ile yapılan çizgisel etkiler mekânın daha cazip görünmesini sağlayan ayırt edici unsurlardır. Çizgi ile yeni kütüphanecilik anlayışının temellerini yansıtan tasarımlar ortaya koyulmaktadır. ***Şekil,*** bir alanı diğer alanlardan farklı kılarak, iki boyutlu nesnelere farklılık katmaktadır. Şekiller bireyi tekdüzelikten çıkararak farklı ve sıra dışı düşünmeye yönlendirmektedir. ***Doku,*** mekân tasarımı içerisinde iki boyutlu veya üç boyutlu olarak yer

alabilmektedir. Doku kavramı iç mekânda bireyin konforunu ve mekânın işlevselliğini etkilemektedir. Çocuk kütüphanesi gibi kullanım amacına göre farklılık gösteren her kurumun kendi alanına göre dokusu olmak zorundadır. ***Değer,*** iç mekân tasarımlarında vurgu ve tonlamalarda, ışığın yansıtılmasında ve geçişlerinde kullanılarak mekânın daha aydınlık ya da karanlık olmasını sağlamaktadır. Özellikle çocuk kütüphanesi mekânlarında değerin ve zıtlığın ayarının doğru yapılması kullanıcıların zihinsel ve psikolojik gelişimleri için oldukça önemlidir (Durmaz, 2018, ss. 180-181).

Çocukların çevreye karşı duyarlılıkları öncelikle görsel nesneler üzerinedir. Görsellik içeren her nesnenin de kendi farkını ortaya koyduğu bir takım unsurlar vardır. İlgi çekici, merak uyandırıcı, eğitici-öğretici ve aynı zamanda zihinsel algılamayı da etkileyen unsurların belki de en önemlisi sahip olduğu renkleridir.

Mekânın nitelikli olarak tasarlanabilmesi için alanyazınında birtakım ölçütlerden bahsedilmiştir. Bu ölçütlerin içerisinde yer alan fakat çalışmanın ana teması içerisinde daha büyük öneme sahip olan renk ölçütü "*Çocuk Kütüphanelerinde Renk Unsuru ve Çocuk-Renk İlişkisi*" başlığı altında detaylı olarak incelenmiştir.

3.3.1. Çocuk Kütüphanelerinde Renk Unsuru ve Çocuk-Renk İlişkisi

Algıda seçiciliğin önemli unsurlarından biri renklerdir. Renklerin sağladığı algı farklılıkları eğitim ve öğretim alanlarında da etkilidir. Çocuk kütüphaneleri algıda farklılık oluşturan ve çocuklar için algısal verimliliğin üst düzeyde kendini gösterdiği mekânların başında gelmektedir.

Renkler farklı yollar ile insan hayatı üzerinde önemli etkiler bırakan, kimyasal ve psikolojik özellikler nedeniyle önemli bir enerji kaynağıdır (Hashempour ve Sapchi, 2015, s. 79). Renklerin algılanması esnasında birçok etken ya da şartlar görsel algıda yanılsamalara yol açabilmektedir. Bu etkenlere örnek olarak; aynı anda olan zıtlaşma, yansıyan renkler, hayali görüntü/yanıltıcı kontrast, belirli bir uzaklıktan bakıldığında algıda renklerin birleştirilmesi, sıcak ve soğuk renkler, parlaklık, rengin forma etkisi (geometrik olarak eşit iki büyüklükteki iki daireden beyaz olan siyah olandan büyük görünür) vb. verilebilir (Aydıntan, 2001, ss. 30-31)

Renk unsuru, çocukları psikolojik ve fizyolojik açıdan etkileyerek mutluluk, enerji, üzüntü ve heyecan gibi farklı duygulara neden olduğu gözlemlenmiştir. Aynı zamanda renkler insanların beyin dalgalarını, otonomik sinir sistemi fonksiyonlarını ve hormonal aktivitelerini etkilemektedir. Özellikle çocuklar için renkler, hayal dünyalarını ve isteklerini dışa vurmada kullandıkları önemli bir araçtır (Tavşan, Tezer ve Tavşan, 2019, s. 50).

Eğitim-öğretim, eğlence, dinlenme, okuma ve kültür evi olan çocuk kütüphaneleri çocukların hayal dünyalarını şekillendirebilecekleri, özgüven kazanabilecekleri ve topluluğa karşı dilek ve görüşlerini özgürce belirtebilecekleri, sıcak ve güvenli mekânlardır. Özellikle erken çocukluk dönemindeki çocukların gelişimleri için çocuk kütüphanelerinin mekân tasarımı ve tasarımda kullanılacak renklerin dikkatli seçilmesi gerekmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda renklerin bireyler üzerinde bıraktığı bazı önemli etkiler vardır.

Renk unsurunun mekân algısına etkileri temel olarak şu şekilde sıralanmaktadır (Faulkner, 1979'dan aktaran; Aslan, Aslan ve Atik, 2015, s. 146);

- ✓ Renkler, mekân içerisinde istenilen atmosferin yakalanmasında önemli bir etkendir.
- ✓ Birlik ya da farklılık renkler ile ortaya koyulabilir.
- ✓ Renkler, eşyaları karakterize eder.
- ✓ Mekânın formunu tanımlamak için renklerden faydalanılır.

Çocuklar için tasarlanan mekânlarda, özellikle çocuk kütüphanelerinde tercih edilecek olan renkler çok önemlidir. Çocukların gelişim süreçlerine katkı sağlamayı hedefleyen bu kütüphane türü renk seçimi konusunda bilinçli olmalıdır. Bilinçsiz tercih edilen renklerin kullanımı çocuklarda odaklanma güçlüğü, dikkatsizlik, algıların kapanması gibi olumsuz sonuçlara yol açmaktadır. Çocuk mekânlarında sıcak ve canlı renkler olan kırmızı ve turuncunun çocuklar tarafından daha çok tercih edildiği görülmektedir (Tavşan, Tezer ve Tavşan, 2019, s. 5).

Her rengin kendine özgü farklı anlamları ve kişilerde bıraktığı psikolojik etkiler vardır. Çalışma kapsamında bazı renkler ve anlamları incelenmiştir. Sık

rastlanılan bazı renkler ve anlamları şu şekildedir (Martel, 1995'ten aktaran; Dilmaç, 2018, s. 25);

Kırmızı: Dikkat artırıcı, ilgi çekici, hareketlilik sağlayıcı, beyni çalıştırıcı, heyecan verici, sağlık, canlılık, zafer hissi, enerji, cömertlik, fedakârlık, acıma, cesaret, güç, hayat dolu, ısıtıcı etkiler taşır.

Uçuk pembe: Nezaket, yumuşaklık, tatlılık, çekingenlik, mahcubiyet, muhafazakârlık duygusu etkilerini taşımaktadır.

Turuncu: Neşe verici, birlik olmaya yönlendirici, çok kullanıldığında huzursuz edici, zenginlik, ışık ve verimliliği temsil eden bir renktir.

Sarı: Zenginlik, bolluk, şeref ve sadakati anımsatır. Entelektüellik, yöneticilik, hırs iddia ve özgürlük kavramlarını çağrıştırır. Renk terapistlerine göre bu renk, tüm renkler içinde genel kas sinirlerinin gücünü artıran tek renktir.

Kahverengi: Olgunluğu ve ciddiyeti temsil etmektedir. Yatıştırıcı bir renktir. Ayağı yere basan, kararlı, ketum bir davranışa yönelticidir.

Yeşil: Serinletici ve sakinleştirici bir etkiye sahiptir. Sessizlik, verimlilik, hayat, büyüme, doğa, bilgelik ve inancı çağrıştırır.

Mor: Asalet, mistisizm, utanç, hüzün ve itibarın rengidir. Mor büyük alanlarda kullanıldığı takdirde korkutucu ve huzursuzluk veren bir renk olabilmektedir.

Beyaz: Bütün renkleri içinde barındırdığından birliğin ve saflığın sembolüdür. Bir açıklık ve şeffaflık idealini yansıtır.

Siyah: İyi-kötü, gece-gündüz, ying-yang, yaşam-ölüm gibi var olan doğal ikilemlerin 'diğer' rengidir. Bu renk yas, pişmanlık, suçluluğu sembolize edebileceği gibi asalet, derin, dinlendirici sessizlik ve sonsuzluk ya da yapısal kuvveti sembolize eder.

Çocuklar renkleri ilk olarak renk olduğu için kullanırlar. 2-6 yaş aralığında ise renk kavramı gelişmeye başlamaktadır. 4-5 yaşlarından sonra ise canlı ve açık renklerden başlayarak renk kullanımlarını gerçekleştirirler. 5-6 yaş grubu çocuklar için renk, bazen bir eşyanın rengine benzetilerek algılanır, bazen de kendi psikolojik durumuna göre değişiklik gösterir. Kırmızı, yeşil, sarı, turuncu gibi renkleri bilirler. Fakat bu renklerin tonlarını ayırt etmekte zorlanabilmektedirler. Yeşil rengin çocuklarda yuva simgesini anımsatması 9-12 yaşları arasında olmaktadır. 5-14 yaşlar arasındaki çocukların en sevdiği renk kırmızı iken en sevmedikleri rengin siyah

olduğu tespit edilmiştir (Schüpach'dan aktaran; Tavşan, Tezer ve Tavşan, 2019, s. 51).

Araştırma içerisinde renklerin anlamları, ifade ettikleri değerler ve yaş aralıklarına göre çağrıştırdıkları algısal farklılıklar incelenmiştir. Bu bilgiler doğrultusunda kütüphane bölümlerinde önerilen renkler şu şekilde sıralanmaktadır (Hashempour ve Sapchi, 2015, s.83);

- ✓ ***Okuma salonları:*** Mavi ve tonları, yeşil, beyaz
- ✓ ***Referans hizmetleri bölümü:*** Yeşil, sarı, Beyaz
- ✓ ***Ödünç verme masası:*** Mavi ve tonları
- ✓ ***Bilgisayar odaları:*** Yeşil ve tonları, pembe, gül rengi
- ✓ ***Toplantı salonları (çok amaçlı salonlar):*** Turkuaz, yeşil, kırmızı
- ✓ ***Çocuk alanları:*** Turuncu, kırmızı, sarı, yeşil ve tonları
- ✓ ***Koridorlar, giriş fuayeleri:*** Mor ve açık tonları
- ✓ ***Islak hacimler:*** Beyaz ve tonları, mavi-turkuaz, yeşil ve tonları
- ✓ ***Personel çalışma odaları:*** Lacivert, kahverengi, mor ve siyah tonları

Araştırmalardan elde edilen verilere göre, organizasyonlarda renklerin psikolojik etkilerine göre seçimler yapılmaktadır. Güven hissi, rahatlık, dikkat çekicilik ve huzur renk seçiminde temel etkenler olarak göze çarpmaktadır.

3.3.2. Çocuk Kütüphanelerinde Mekânın Temel Unsurları

Çocuk kütüphanesi mekânları diğer kütüphane türlerinin mekân tasarımlarına göre oldukça farklılık göstermektedir. Çocuk kütüphaneleri, çocukların fiziksel ve zihinsel gelişimleri açısından fayda sağlayan mekânlar olmalarının yanı sıra ilgi çekici, rahat, renkli, merak uyandırıcı ve güvenli yerler olarak da tasarlanmalıdır.

Bu alanda çalışmalar yapan ve İngiltere'de kütüphane binaları konusunda oldukça deneyimi bulunan mimar HarryFaulkner-Brown'dan aktaran Küçükcan'a göre, başarılı bir kütüphane tasarlayabilmek için mutlaka olması gereken on özellik vardır. Bu özellikler şu şekilde sıralanmıştır (2015, s. 225);

- ✓ esnek (flexible),
- ✓ sıkıştırılabilir (compact),
- ✓ erişilebilir (accessible),
- ✓ genişletilebilir (extendible),

- ✓ değişken (varied),
- ✓ düzenlenebilir (organized)
- ✓ konforlu (comfortable)
- ✓ ortamda süreklilik sağlayan (constant in environment)
- ✓ güvenli (secure)
- ✓ tasarruflu (economic)

Bu özelliklere ek olarak sürdürülebilirlik (sustainable), ruhu canlandırma (uplifting to the sprit) ve enerji verme ölçütleri de Edwards ve Fisher tarafından listeye eklenmiş. Bu ölçütler mimari tasarımda olmazsa olmaz önemli unsurlardandır. Mekân tasarımı yapılırken bu ölçütler göz önünde bulundurulmalı kaliteli ve kullanışlı malzemeler seçilerek tasarım gerçekleştirilmelidir (Aktaran; Burkut, 2019, s. 336).

Tarihsel süreçte çocuk kütüphanelerinin mimari ve mekânsal tasarımlarında değişikliklerin olduğu gözlemlenmektedir. Sosyal, ekonomik, politik ve kültürel gelişmeler kütüphane mimarisi ve tasarımlarını etkilemektedir. Bu konuda önemli çalışmalar yapan Black ve Rankinn'den aktaran Burkut'a göre kütüphanelerin tasarım tarihi dört dönemde incelenebilmektedir. 1914 ve öncesi, 1920-1930, 1945-1980, 1980-2000, 2000 ve sonrası (2019, s. 336). Kütüphane tasarımının tarihsel süreçlerde ele alınması ve dönem dönem incelenmesi, sürekli değişim ve gelişim gösterdiğinin kanıtı niteliğindedir.

Sürekli olarak değişen ve gelişen tasarımlar için dönemler arası ayırt edici faktörleri belirlemek, ilerleme ve gelişim sürecini takip edebilmek, var olan tasarımlar üzerine yenilerini ekleyebilmek ve sürekli olarak değişime ayak uydurabilmek için bazı tasarım ölçütleri oluşturulmalıdır. Bu ölçütler üzerinden tasarım aşamalarının gelişim seyri nitelikli olarak incelenmeli ve gelişen teknolojiye ayak uydurabilmelidir.

3.3.3. Çocuk Kütüphanelerinde Mekân Organizasyonu Tasarım Ölçütleri

Mekân organizasyonu oluşturulurken temel amaçlardan biri kullanılabilirlik ve görsel estetik unsurların bir arada olmasıdır. Mimaride de temel hedeflerin başında estetik kaygı ön plandadır. Amerikalı tasarımcı olan Kuhr bir sözünde "Basitleştirin.

İyi bir tasarımın gücü basitliğindedir" (Kuhr, 2020) demiştir. Bu cümlenin çağrıştırdığı temel anlamdan yola çıkılarak basit düzeyde fakat tasarım için olmazsa olmaz belirli ölçütlere ihtiyaç duyulmaktadır.

Çocuk kütüphanelerinde mekân tasarımı ölçütleri belirlenirken birçok araştırmacının çalışmaları incelenmiş ve bu doğrultuda benzer ve yeni ölçütler oluşturulmuştur. Bu kapsamda araştırmanın bu bölümü için **Hashempour ve Sapchi**'nin "*Kütüphanelerin İç Mekân Tasarımına Yönelik Renk Etkileri*" (2015), **Saydam ve Sağlık**'ın "*İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığı'na Bağlı Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin İç ve Dış Mekân Açısından İncelenmesi*" (2015), **Burkut**'un "*Çocuk Kütüphanelerinin Mekânsal Tasarım Süreci: Mimarisi ve İç Mekân Tasarım Analizi*" (2019) ve **Odabaş ve Akkaya**'nın "*Bilgi Merkezlerinde Mekân: Değişen Beklentiler ve Mimari Anlayış Işığında Yönelimler*" (2020) başlıklı akademik yayınları çalışma için yol gösterici nitelikte olmuştur.

Mekân tasarımları, iç mekân tasarımı ve dış mekân tasarımı olarak iki bölümden oluşmaktadır. İç ve dış mekân tasarımları kendi içerisinde farklı kategorilerde değerlendirilmektedir.

İç mekân tasarım unsurları;

Genel olarak iç mekânlar tasarlanırken hitap edilen kitlenin görsel algısını olumlu yönde etkileyecek temel bazı ölçütler vardır. Bu ölçütler tasarım aşamalarının temel ilkeleri sayılmaktadır. Söz konusu ölçütler; form, denge, uyum, birlik, çeşitlilik, ritim ve vurgudur (Burkut, 2019, s. 323).

İç mekân tasarımı aynı zamanda kullanıcıların fiziksel ve psiko-sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak nitelikte olmalıdır. Latimer ve Niegard'a göre, kütüphanelerde bulunması gereken temel alanlar; kütüphane koleksiyonu ve materyali, kütüphane kullanıcıları, kütüphane personeli, toplantı ve programlar, diğer çok yönlü ve müstakil aktiviteler, teknik destek ve hizmetleri vb. başlıklar dikkate alınarak tasarlanmalı ve oluşturulmalıdır (Aktaran; Odabaş ve Akkaya, 2020 s. 103). Bu çalışmada da çocuk kütüphanesinin iç mekân unsurları işaret edilen hususlar dikkate alınarak gruplandırılmıştır.

a) Kütüphane Giriş-Çıkış Alanı:

Kütüphane giriş ve çıkış alanları kütüphaneye açılan dünyanın kapısı niteliğindedir. Kütüphaneyi kullanmak isteyen bir kullanıcının önceliği, aradığı bilgiye doğu ve zamanında ulaşmaktır. Fakat çocuk kütüphanelerinde bu durum biraz farklıdır. Çocuk kütüphaneleri hitap ettiği kullanıcı kitlesi ile bilgi edinme arayışına ek olarak oyun ve oyuncaklar ile buluşma noktası olarak görülmektedir. Her zaman renkli, ilgi çekici, merak uyandırıcı ve belirli bir tema ile oluşturulan kütüphaneler diğer kütüphanelere kıyasla daha tercih edilebilirdir.

Kütüphane girişi kütüphane hakkında ilk izlenimin oluştuğu yerdir. Bilgi merkezi personelinin kullanıcıları karşıladığı, kimi zaman bu görevi yönlendirici levhaların üstlendiği, kimi zaman da renklerin yardımı ile kullanıcılara yol gösteren ilk alanlar kütüphanelerin giriş bölümüdür.

Resim 3.5: Danimarka Metropol'deki Hjørring Kütüphanesi girişi

Kaynak: (librarybuildings.info, 2020)

Kütüphane giriş ve çıkış alanları için olmazsa olmaz bazı temel ölçütler vardır. Bu ölçütler şu şekilde sıralanabilir (Burkut, 2019, ss. 317-318);

- ✓ Kütüphane giriş alanları çok sayıda kullanıcının kullanım alanı olabilecek nitelikte geniş ve ferah olmalıdır.
- ✓ Giriş bölümlerinde kullanıcıları yönlendirici işaret ve yön levhaları olmalıdır.
- ✓ Giriş alanında ve giriş alanını takip eden alanlarda duyuru panoları, ödünç alıp-verme cihazları, broşür stantları, etkinliklerin yer aldığı ilan panoları,

kütüphane kataloğu nu tarama araçları ve girişte bekleyecek kullanıcılar için dinlenme koltukları bulunmalıdır.

- ✓ Kütüphane giriş-çıkış alanları birbirini etkilemeyecek şekilde tasarlanmalı ve konumlanmalıdır.
- ✓ Hava şartları dikkate alındığında, her türlü kötü ihtimal göz önünde bulundurularak giriş-çıkış alanlarındaki zemin kaplamaları su ve benzeri sıvıları geçirmeyen, kirlenmeyen ve temizlemesi kolay malzemelerden üretilmiş ürünler seçilmelidir.
- ✓ Kütüphane, personel ve kullanıcı güvenliğini sağlayan güvenlik ekipmanlarının kullanımını kolaylaştırmak ve hata oranını en aza indirmek için giriş ve çıkış alanlarındaki aydınlatmalar kaliteli ve yeterli sayıda olmalıdır.
- ✓ Kütüphane giriş-çıkış alanları kütüphane ile doğrudan bağlantılıdır ve bu alanlar çoğunlukla gürültülü alanlardır. Bu gürültünün okuma salonu veya kütüphane içerisindeki sessizlik ihtiyacı duyulan herhangi bir alana iletilmemesi için zemin, tavan ve duvarların ses yalıtımı için özel olarak üretilen malzemelerden seçilmiş olması gerekmektedir.
- ✓ Kütüphane içerisinde yer alan danışma birimi çocuk kütüphanelerinin olmazsa olmaz alanlarından biridir. Kendini ifade etmekte güçlük çeken çocuklar için danışma biriminde görevli olan personeller onların öğretmenleri gibidir. Bu yüzden danışma birimi personelleri çocukların sürekli olarak iletişim kurabilecekleri yerlere konumlandırılmalıdır. Aynı zamanda engelli bireylerin ihtiyaçlarını da karşılamak için uygun donanım ve materyallerin bulunduğu masalarda hizmet verilmelidir. Masa ölçüleri de bu doğrultuda çocukların doğrudan iletişim kurabilecekleri şekilde tasarlanmalıdır.

Kütüphane giriş ve çıkış alanları tasarlanırken yukarıda sıralanan ölçütler dikkate alındığı takdirde mekân ve hizmetin nitelikli birlikteliğinden doğan olumlu sonuçlar doğrudan gözlemlenebilecektir.

b) Ödünç ve üye hizmetleri alanı

Ödünç ve üye hizmetleri alanı kullanıcıların kütüphane personelleriyle ilk iletişim kurdukları alanlardan biridir. Kütüphane kullanım oranı dikkate alınarak bu alanlar geniş bir mekânda konumlandırılmalıdır. Hem kütüphane personelinin iş alanını

daraltmamak hem de kullanıcıların ihtiyaçlarını rahatça karşılayabilmek için bu alanların ferah olması gerekmektedir.

Resim 3.6: Beylikdüzü Atatürk Kültür ve Sanat Merkezi'ndeki Yaşar Kemal Kütüphanesi ödünç alıp-verme cihazı

Kaynak: (dha.com.tr, 2020)

Ödünç alıp-verme işlemlerinin gerçekleştirildiği cihazların (self check-in kiosk) kullanım kılavuzları anlaşılır bir şekilde, açık kullanım yönlendirmeleri ile birlikte kütüphanelerin giriş-çıkış alanlarında yer almalıdır (Odabaş ve Akkaya, 2020).

c) Çocuk Oyun Alanları:

Çocuk oyun alanları bir çocuk kütüphanesi için oldukça önemli mekânlardan biridir. Çocuk kütüphanelerinin hitap ettiği kullanıcı kitlesi ve ihtiyaçları göz önünde alındığında en az kitaplar kadar oyuncaklar, oyunlar ve oyun alanları da kütüphanelerin vazgeçilmez parçalarıdır.

Oyun alanları, çocukların fazla enerjilerini kabul edilebilir bir şekilde harcaması bakımından faydalıdır. Olumlu benlik gelişimi, yeteneklerin keşfedilmesi, çocuğun öz güven ve başarı gücünü kontrol edebilmesi, bilişsel bedensel ve psikolojik gelişimlerini desteklemesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu becerilerin geliştirilmesi ve çocukların yeni bir şeyler öğrenmelerine olanak sağlanması için oyun alanlarına ihtiyaç duyulmaktadır (Ünal, 2009, ss. 95-109).

Resim 3.7: Çocuk oyun alanları

Kaynak: (marmarissuparki.com, 2020)

Oyun, çocukların gelişimi için temel aktivitelerden biridir. Çocuklar oynayarak büyür, gelişir ve öğrenir. Çocukların gelişim ve eğitimini birinci önceliğe alan çocuk kütüphaneleri için, oyun ve oyun alanları oldukça önemlidir. Çocuk kütüphaneleri içerisinde oyun alanları tasarlanırken dikkate edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bunlar;

- ✓ Çocuklar yaş aralıkları gereği bir yerleri boyama, yiyecek ve içecekleri dökme gibi durumları sergilemektedirler. Bu doğrultuda kütüphane oyun alanları estetik özelliklerde, kir tutmayan ve kolayca temizlenebilen malzemeler ile döşenmiş olmalıdır.
- ✓ Bu alanlar için tercih edilen malzeme ve ekipmanlar çocukların sağlığına zarar vermeyen ürünlerden yapılmış olmalıdır.
- ✓ Koleksiyona dâhil edilen oyun ve oyuncaklar kaliteli, yumuşak ve zekâ geliştirici olmalıdır. Oyun alanları için tercih edilecek mobilyalar ise çocuklar için güvenli malzemelerden üretilmiş ve onay almış tescilli ürünlerden seçilmelidir.
- ✓ Oyun alanlarının zemin döşemesi kaymayan, kir tutmayan ve temizlemesi kolay malzemelerden üretilmiş halı ve türevi malzemeler ile kaplı olmalıdır.
- ✓ Oyun alanlarını ilgi çekici kılmak için zemin, duvar ve tavan tasarımları renkli ve hayal güçlerini geliştirebilecekleri görseller ile zenginleştirilmelidir.

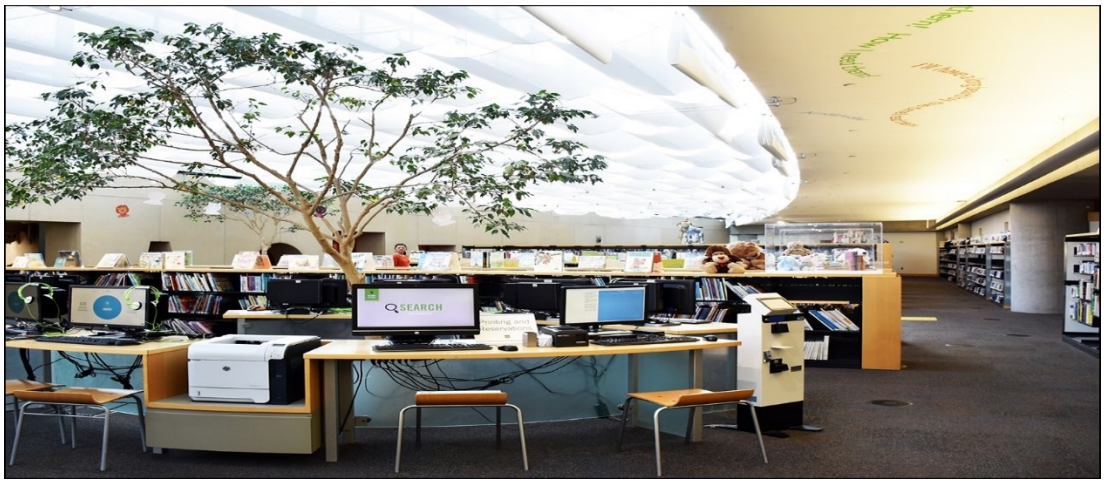
- ✓ Çocukların oyun alanları, herhangi kötü bir olası durum göz önünde bulundurularak personellerin ve ebeveynlerin bu alanları doğrudan görebilecekleri şekilde konumlandırılmalıdır (Burkut, 2019).

Yukarıda belirtilen ölçütlere ek olarak çocukların oyun oynadıktan sonra dinlenebilmeleri için belirli alanlara renkli ve yumuşak puf veya minderler koyulmalıdır.

d) Multimedia Salonları:

Bilgi merkezleri değişen ve gelişen teknolojik imkânlardan üst düzeyde yararlanmalı ve kullanıcılarına teknolojinin getirdiği imkânları ücretsiz bir şekilde ulaşılabilir kılmalıdır. Bilişim teknolojilerinin süre, emek, maliyet ve memnuniyet gibi getirilerinin olması bilgi merkezlerinde önemli bir rol üstlenmesini sağlamıştır. Hemen her bilgi merkezinin ihtiyacı ve olmazsa olmazı olan teknolojik araç ve gereçler özellikle çocuk kütüphaneleri için de vazgeçilmez unsurlardan biridir.

Resim 3.8: Salt Lake Şehir Kütüphanesi İçerisindeki Çocuk Kütüphanesi Multimedya Alanı

Kaynak: (readbrightly.com, 2020)

Teknolojik araçların kullanımının zorunlu olduğu alanlar dışında kullanıcıların da hizmetine sunulan pek çok teknolojik araçlar mevcuttur. Bu araç ve gereçler multimedya adı altında nitelendirilmektedir. İhtiyaçlar doğrultusunda çocuk kütüphanelerinde de multimedya odaları oluşturulmaktadır. Çocuk kütüphanelerinde multimedya odalarının kullanım amaçlarından bazıları şunlardır (Odabaş ve Akkaya, 2020);

- ✓ Belirli günlerde çocukların gelişimlerine katkı sağlayacak çizgi film izleme imkânlarının sunulması,
- ✓ Projeksiyon cihazları ile belgesel ve film gösterilerinin yapılması,
- ✓ Ses geçirmeyen multimedya odalarında şarkı söyleme ve öğretme gibi etkinliklerin yapılması,
- ✓ Multimedya odalarında yer alan tablet ve bilgisayarlar üzerinden çeşitli eğitici aktivitelerin yapılması gibi birçok amaca hizmet etmek.

Bu doğrultuda multimedya odaları tasarlanırken dikkat edilmesi gereken bazı önemli unsurlar vardır. Bu unsurlar aşağıda sıralanmaktadır;

- ✓ Kullanıcıların sorunsuz bir biçimde multimedya odalarından faydalanabilmeleri için güç girişleri ve internet ağ kabloları gizlenmeli ve sorunsuz çalışabilir konumda olmalıdır.
- ✓ Multimedya odalarının kullanım amacına uygun monitörler, projeksiyon cihazları, yazıcılar, tarayıcılar ve diğer görüntüleme cihazları eksiksiz olarak bulundurulmalıdır.

Verilen bilgilere ek olarak oda içerisinde bulundurulan masa ve sandalyeler çocukların kullanımına uygun olmalıdır. Engelli bireylerinde eşit şartlarda hizmet alabilmeleri için gerekli koşullar düşünülerek tasarım gerçekleştirilmelidir.

e) Okuma Salonları:

Okuma salonları bir kütüphanenin koleksiyonunun yer aldığı mekânlardır. Her kullanıcının kütüphane içerisinde bulunan koleksiyona erişme ve isteme hakkı vardır. Bu mekânlarda kullanıcılar ihtiyaçlarına uygun olan kitapları okuyabilmekte ve inceleyebilmektedir.

Okuma salonları diğer alanlardan farklı olarak bazı kurallara sahiptir. Bu mekânlarda kullanıcılardan sessiz olması beklenmektedir. Kendi istedikleri kitapları kendileri alabilecekleri gibi kütüphane personellerinden yardım alarak da diledikleri kitaplara ulaşabilmektedirler.

Resim 3.9: Çocuk kütüphanesi okuma salonu örneği

Kaynak: (slj.com, 2020)

Bu alanda çalışmalar yapan Neufert (2000)'e göre okuma salonlarının da olmazsa olmaz pek çok unsuru ve tasarım gereklilikleri vardır. Bunlar şu şekilde sıralanabilmektedir;

- ✓ Tek masalı çalışma alanlarında masa ölçüsü 1 m olmalı ve arkasına yerleştirilen masa ile arasındaki mesafe 95 cm olmalıdır.
- ✓ Masalar arası en az mesafe 60 cm olmalıdır.
- ✓ Oturan kişiler ile ayakta duran kişiler arasında kitap alış-verişi olan yerlerde mesafe en az 170-190 cm olmalıdır.
- ✓ Raflar arasındaki en az mesafe en dar geçitte 130 cm, ulaşım yolunda 150 cm, standart genişlikte ise 230 cm olmalıdır.
- ✓ Kütüphane içerisinde bulunan raf yüksekliği çocuklar için 4 raflı sistemde en fazla 120 cm olmalıdır (Aktaran; Burkut, 2019, s. 320)

Genel olarak okuma salonu iç mekân tasarımı çocukların ilgisini çekecek renklerde olmalı ve görsel materyaller ile desteklenmelidir. Çocukların okuma yaparken ayrıca dinlenmelerini sağlamak için minder ve puflar belirli alanlara yerleştirilmelidir. Çocukların masa ve sandalyeleri rahatça okuma yapabilecekleri alanlarda konumlandırılmalı ve boyutları çocuklara özel ölçülerde olmalıdır.

f) İşaretler ve yön levhaları:

İşaret ve yön levhaları kullanıcıların bir yeri daha önce gezip görmemiş olsa dâhi aradığını kolayca bulması için belirli şekil ve yazılarla oluşturulan yer-yön göstergeleridir. Çocuk kütüphanelerinin hitap ettiği kullanıcı profili ve yaş aralıkları dikkate alındığında işaret ve yön levhaları oldukça önemlidir. İşaretler ve yön levhaları oluşturulurken dikkat edilmesi gereken bazı hususlar vardır. Bu hususlar şu şekilde listelenebilir (Yörük ve diğerleri, 2006, s.161);

- ✓ Yer-yön belirten işaret levhaları amacına uygun renk ve formlarda oluşturulmalıdır.
- ✓ İşaret ve yön levhaları yeterli uzaklıktan görülebilecek şekilde konumlandırılmalı ve okunaklı olmalıdır.
- ✓ İşaret ve yön levhaları aynı zamanda yaya ve otolar için tehlikeli konum yaratmayacak şekilde yerleştirilmelidir.
- ✓ Yükseklik ve bulundukları yer açısından insan hareketlerini engellememelidir.

Resim 3.10: Çocuk Kütüphanesi Keşif Merkezi'nde yönlendirme (Children's Library Discovery Center-Skolnick)

Kaynak: (skolnick.com, 2020)

Çocuklar için şekiller ve renkler yardımıyla oluşturulan yer-yön belirteçleri, okul döneminde olan kullanıcılar için ise yazı, renk ve şekillerle oluşturulan belirteçler bulunmalıdır (Ör. Resim 13). Yer-yön bildiren bu araçların tamamı engelli kullanıcıların da ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde olmalı, yazım biçimi ve boyutu

standart olmalı, bu yazı ve semboller aynı zamanda kütüphanenin kimliğini yansıtmalıdır.

g) Personel ve kullanıcı dinlenme alanları:

Bilgi merkezleri içerisinde okuma ve yazma faaliyetleri dışında dinlenme ve keyifli vakit geçirme faaliyetleri de gerçekleştirilmektedir. Bu alanlar kütüphane personelleri ve kullanıcıların kullanımı içindir. Dinlenme alanları okuma salonları içinde veya dışında konumlandırılabilmektedir. Kullanıcı ve personeller uzun çalışma zamanlarından sonra, zihin ve bedenin dinlenmesine ihtiyaç duydukları zamanlarda bu alanları kullanabilmektedirler.

Personel ve kullanıcı dinlenme alanları uzun çalışma zamanlarından sonra zihnini ve bedenini dinlendirmek isteyen kullanıcı ve personeller için ihtiyaç alanlarındandır. Bu alanlar genellikle yazma-okuma-not etme eylemleriyle aktif çalışmayı gerektirmeyen alanlardır. Yalnızca okuma ya da yalnızca dinlenme amacıyla oturmak veya gezinmek isteyen kullanıcılar için de uğrak noktasıdır (Odabaş ve Akkaya, 2020, s. 121).

Resim 3.11: Nivala Halk Kütüphanesi dinlenme alanı

Kaynak: (thedesignconcept.co.uk, 2020)

Bu alanlar çoğunlukla dinlendirici temalar seçilerek oluşturulur. Renk seçimleri daha sade tonlarda olmaktadır. Dinlenme alanları için puf, minder, koltuk, sehpa vb. mobilyalar tercih edilmektedir.

h) Depolar:

Her bilgi merkezi kullanım amacına uygun, ihtiyacı dâhilinde depo alanı bulundurmak zorundadır. Halk kütüphaneleri ve daha özelinde çocuk kütüphaneleri koleksiyon sayısı ve yayınların kullanım sıklığı sebebiyle arşiv, nadir eser ve yazma eserler gibi koleksiyonların bulunduğu kütüphanelerin depolarına daha küçük hacimde olabilmektedir.

"Bilgi kaynaklarını depolamak üzere tasarlanan depolar dışında, mobilya, donanım ve teşhir malzemeleri gibi pek çok malzemenin konduğu depolar; sağlama sürecinde işlemden geçmek üzere bekletilen materyalin muhafaza edildiği depolar; eski gazete ve yayınlar ile bağış materyaller için oluşturulan depolar gibi pek çok amaçla depo oluşturulabilir" (Odabaş ve Akkaya, 2020, s. 124). Çocuk kütüphaneleri için depolama alanları, güncelliğini yitirmiş yayınlar, yıpranmış kitaplar ve işlevselliğini yitirmiş oyun ve oyuncaklar için kullanılabilmektedir.

i) Lavabo ve tuvaletler:

Hayatın her alanında ihtiyaç duyulan lavabo ve tuvaletler belirli alanlarda, tabela ve göstergelerle işaret edilen yerlerde konumlandırılmalıdır. Her kurumda olduğu gibi bilgi merkezleri içerisinde de kullanıcı ve personellerin doğal gereksinimlerini karşılamaları için lavabo ve tuvaletler yeterli sayıda ve donanımda bulundurulmalıdır. Engelli ve yaşlı bireyler içinde tuvalet ve lavabolar özel olarak tasarlanmalı ve bina içerisinde ulaşımı kolay yerlerde konumlandırılmalıdır.

"Lavabo ve tuvaletlerde kullanılan su miktarının azami seviyede tutulması ve ihtiyaçtan fazla kullanılmaması için kompost tuvaletler tercih edilmelidir. Fakat kompost tanklarının büyüklüğü hakkında bilgi eksikliği, yerel düzenleyici kısıtlamalar ve yüksek maliyetler yüzünden bu çeşit tuvaletler, milli parklardaki kullanımının dışında çok tercih edilen bir seçenek değildir" (Kantaroğlu, 2011, s. 36).

Genel olarak lavabo ve tuvaletlerin iyi konumlandırılmış olması, yeterli donamına sahip ve yeterli sayıda olması bir bilgi merkezi için yeterli bir ölçüt değildir. Bu gerekliliklerin dışında topluma açık olan bu kurumların sıklıkla kullanılan bu alanları hijyen açısından da sürekli kontrol edilmelidir. Temiz tutulmalı, rutin kontrolü sağlanmalı ve sürekli olarak dezenfekte edilmelidir.

Dış mekân tasarım unsurları;

Yeni kütüphane tasarımları gelenekselci kütüphane tasarımı anlayışını yıkmakta ve iç mekân kadar dış mekânın da önemini vurgulamaktadır. Kültürel yapıların mimari tasarımları o ülkelerin etnik yapısı hakkında bilgi verdiği için oldukça önemlidir. Bir mimarinin güçlü ve göze çarpan detaylarının olması o yapının akılda kalıcılığını artıracaktır.

j) Bina tasarımı

Bir binanın mimari tasarımı yapılmadan önce kullanım amacına, bulunacağı yerin konuma ve kültürel anlamda o ülkeye sağlayacağı faydalara bakılmalıdır. Mimari yapılar şehirlerin kültürel yapıları hakkında bilgiler vermektedir.

Kütüphane tasarımları içerisinde en çok ilgi çekmesi beklenilen kütüphane türleri arasında çocuk kütüphaneleri ilk sıralardadır. Bu sebeple hitap ettiği kullanıcı kitlesi ve içeriğindeki koleksiyon türü ile çocuk kütüphanelerinin iç Mekânı kadar dış Mekân tasarımı da oldukça önemlidir.

Resim 3.12: Kütüphane bina tasarımı ve çevre düzenlemeleri

Kaynak: (tr3d.com, 2020)

k) Bahçe tasarımı

Tasarım unsurları, gelişen teknolojilere ve insanların beklentilerine göre sürekli değişiklik göstermektedir. Bahçe tasarımı bir mimarinin kendini gösterdiği en önemli alanlardır. Yeşil temaların günümüzde ilgi odağı olması da bu alanların önemini artırmaktadır. Kütüphanelerde sürdürülebilir teknoloji fikirleri ve çevreci yaklaşımlar neticesinde bahçe tasarımlarının da önemi ortaya çıkmaktadır.

Kütüphane hizmetlerinin bir bölümünü farklı ortamlarda da sürdürülebilir kılmak, kullanıcıların kütüphane içerisinde geçirdikleri çoğu zamanı kütüphane bahçesinde de devam ettirmek, kütüphanenin çekici bir mekâna dönüşmesini sağlamak, kullanıcıların etkinliklerine ev sahipliği yapmak gibi pek çok nedenle kütüphane önünde ve/veya imkânlar dâhilinde çevresinde yeşil alanlar oluşturmak gerekmektedir (Odabaş ve Akkaya, 2020, s. 128). Bu sayede kullanıcılar kütüphane içerisinde ve dışarısında çeşitli aktivitelerle eğitici-öğretici faaliyetlerine devam edebileceklerdir.

Resim 3.13: Açık hava kütüphanesi örneği ve bahçe tasarımı

Kaynak: (i.pinimg.com, 2020)

l) Aktivite ve oyun alanları

Halk kütüphanelerinin çocuk bölümleri ve ayrı bir bina şeklinde tasarlanan çocuk kütüphaneleri için olmazsa olmaz alanlardan biridir. İmkânların el verdiği ölçüde çocuklar için aktivite ve oyun alanları mutlaka oluşturulmalıdır. Bu alan küçük kullanıcıları kütüphane ile buluşturan yetişkinler için de dinlenme alanı olarak kullanılabilmektedir. Bu alanlarda; çocukların fazla enerjilerini doğru şekilde atması,

eğitici faaliyetleri yeşil ortamlarda da sürdürebilmesi, kütüphane içerisinde yapamayacakları aktiviteleri bahçe içerisinde yapılabilmesi ve bina içerisindeki bastırılmışlık hissinin hafifletilmesi amaçlanmaktadır.

Resim 3.14: Bursa Çocuk Aktivite Köyü

Kaynak: (Bursadabugün.com, 2020)

Aktivite ve oyun alanları içerisinde eğitici faaliyetler (okuma, seslendirme, dinleme) dinlenme ve eğlenme aktiviteleri (drama, dans, satranç ve yazışma) kaynaştırma ve beceri faaliyetleri (sohbet etme, seracılık, tamircilik) gibi birçok etkinlik yer almaktadır (Odabaş ve Akkaya, 2020, s.128).

3.3.4. Çocuk Kütüphanelerinde İyi Örnekler Üzerinden Mekân Değerlendirmesi

Dünya üzerinde 206 bağımsız, 30 bağımlı toplamda 236 ülke bulunmaktadır (Vikipedi, 2020). Araştırma kapsamında ülkelerdeki çocuk kütüphanelerine örnekler verilirken dünya üzerinde iyi uygulama örneği olan ve özellikle mekâna ilişkin özellikleri ve yetkinlikleri ile ön plana çıkan çocuk kütüphanelerine yer verilmiştir. Bu süreçte, mekân özellikleri ile ön plana çıkan çocuk kütüphanelerinin verilmesine özen gösterilmiştir.

Hollanda da bulunan *Çocuk Kitapları Müzesi* ve Amerika'da ki *Eric Carle Resimli Kitap Müzesi* adından da anlaşılacağı üzere çocuk kütüphanesi değil müzedir fakat çocuk kütüphanesi için olması gereken birçok önemli unsuru bünyesinde

bulundurmaktadır. Çalışma içerisinde mekân anlamında iyi örnekler incelendiğinden ve çalışmanın amacıyla da örtüştüğü için bu kurumlar da araştırma içerisine örnek olarak dâhil edilmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda iyi örnekler alfabetik olarak aşağıda sıralanmıştır.

Akyurt Bebek Kütüphanesi, Ankara, Türkiye

Akyurt Bebek Kütüphanesi 2020 yılında Ankara ilinin Akyurt ilçesinde kullanıma açılmıştır. Kütüphane 0-6 yaş grubu çocuklara hizmet vermektedir. Kütüphane içerisinde çocuklar ve ailelerinin nitelikli vakit geçirebilecekleri etkinlikler düzenlenmektedir. Çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmanın en önemli hedef olduğunu savunan kütüphane, çocuk gelişimi uzmanları eşliğinde çocuklar ve ebeveynlerine hikâye okuma etkinlikleri sunmaktadır.

Kütüphane içerisinde yer alan sanat atölyeleri ile çocuklar yine ebeveynleri eşliğinde resimler yaparak, robotik kodlama materyalleri ile gelişimlerine katkı sağlayacak birçok etkinlik yapabilmektedirler. “Bebekler kütüphanede emekler” sloganından yola çıkan kütüphane çocuk gelişimi uzmanları ve nitelikli kütüphaneciler eşliğinde ailelerinde olduğu bir ortamda çocukları kitaplarla buluşturmayı amaçlamaktadır. Bebek bakım odası da bulunan kütüphane olması gereken tüm gerekli unsurları kütüphane içerisinde barındırdığını savunmaktadır (Bebek Kütüphanesi, 2020).

Resim 3.15: Akyurt Bebek Kütüphanesi - İç mekân

Kaynak: (pediko.com, 2020)

Çankırı Belediyesi Uçak Çocuk Kütüphanesi, Çankırı, Türkiye

Çankırı Belediyesi tarafından, Airbus A 300 tipi uçağın çocukların hizmetine sunulması fikri ile projelendirilmiş ve gerçeğe dönüştürülmüş çocuk kütüphanesidir. Uçuş ömrünü tamamlamış olan bu uçak Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımıyla, 2016 yılında çocuk kütüphanesi olarak kullanıma açılmıştır. Bu kütüphanedeki temel amaç çocuklara okuma alışkanlığı kazandırmak ve hayal gücü gelişimlerine katkı sağlamaktır. Daha önce uçak deneyimi olmayan çocuklar ve velileri içinde farklı bir deneyim sunmaktadır. Bu kütüphane aynı zamanda dünya üzerinde ilk uçak kütüphanesi olma özelliğini taşımaktadır (Uçak Kütüphane, 2020).

Resim 3.16: Çankırı Belediyesi Uçak Çocuk Kütüphanesi

Kaynak: (pediko.com, 2020)

Çocuk Kitapları Müzesi, Lahey, Hollanda

Çocuklar için özel olarak tasarlanan bu müze içerisinde çocukların bilişsel ve zihinsel gelişimlerine katkıda bulunabileceği ve aynı zamanda hayal dünyalarını zenginleştirebilecekleri odalar bulunmaktadır. Bu odalar içerisinde her kitap için ayrı maket ve oyuncaklar bulunmaktadır. Bu odalarda çocuklar kitapların kahramanlarını üç boyutlu olarak tanıyıp, öyküleri oynayarak kitapları yakından tanıma fırsatı bulmaktadır (Kinder Boeken Museum, 2020).

Resim 3.17: Lahey Çocuk Kitapları Müzesi hikâye odaları

Kaynak: (childrensbookmuseum.com, 2020)

Okuma ve yazmayı bilen çocuk-genç grubu kullanıcılar içinse eğitici-öğretici interaktif mekânlarda yer almaktadır. Teknolojinin imkânlarından yararlanılabilen, deney ve gözlem yapılabilen bu mekânlarda kullanıcıların eğlenerek öğrenebilmesi amaçlanmaktadır.

Resim 3.18: Çocuk Kitapları Müzesi Multimedya Odaları ve Grup Çalışma Alanları

Kaynak: (childrensbookmuseum.com, 2020)

Eric Carle Resimli Kitap Müzesi, Massachusetts, ABD

Eric Carle tarafından 2002 yılında Amerika'nın Massachusetts eyaletinde hizmete açılmıştır. En az 70 adet çocuk kitabı ödülü olan yazar Eric Carle'ın kurduğu bu müzede çocuklar kütüphane hizmetlerinden yararlanırken aynı zamanda kitaplarla ilgili sergileri de gezebilmektedirler. Kâr amacı gütmeyen bu kurumun tek amacı resimli kitaplar aracılığı ile kullanıcılara sanat ve okuma sevgisi kazandırmaktır.

Kütüphane aynı zamanda 8.500 kalıcı görsel koleksiyon, üç sanat galerisi, bir sanat stüdyosu, bir tiyatro, resimli kitaplar dâhil olmak üzere 12.000'den fazla nesneye ev sahipliği yapmaktadır. Pazartesi, Salı, Çarşamba kapalı, Perşembe-Cuma 10.00-15.00, Cumartesi 10.00-16.00, Pazar 12.00-16.00 saatleri arasında hizmet vermektedir (Carle Museum, 2020).

Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi, İstanbul, Türkiye

19 Mart 2014 tarihinde, dönemin Kadıköy Belediye Başkanı Av. Selami Öztürk tarafından *Selamiçeşme Özgürlük Park*ında kullanıcıların hizmetine açılmıştır. İlk

interaktif çocuk kütüphanesi olarak bilinmektedir. Bu kütüphane özellikle 0-6 yaş arası okulöncesi çocuklara ve 6-9 yaş arası ilkokul çağındaki çocuklara hitap etmektedir.

Bu kütüphanede asıl amaç; çocukların sosyalleşerek, deneyerek, gözlemleyerek, hissederek ve keşfederek öğrenmeleridir. Nitelikli kütüphane personelleri eşliğinde, küçük yaşta olup okuma yazma bilmeyen çocuklar aileleriyle birlikte kitap okuyarak kitap okuma bilincini burada edinmektedirler (İnteraktif Çocuk Kütüphanesi Açıldı, 2014).

Resim 3.19: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi - Dış mekân

Kaynak: (kadikoy.com, 2014)

Belirli zamanlarda kütüphane içerisinde çocuklara yönelik yapılması planlanan etkinliklerin ücretsiz olarak sunulması amaçlanmaktadır. Veliler tarafından gönüllü olarak düzenlenen "kitap okuma saatlerinin yanı sıra çocuklarla birlikte hayal kurma, deney yapma, un ve su gibi yenilebilir malzemelerden oyun hamuru, parmak boyası gibi etkinliklerle hep birlikte keyifli zamanlar geçirip, çeşitli aktiviteler" yapılarak çocukların hem zihinsel hem de bedensel gelişimlerine katkı sağlamak amaçlanmaktadır.

Resim 3.20: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi oyun salonu

Kaynak: (kadikoy.com, 2014)

Kütüphane kış aylarında 09.00-17.00 saatleri arasında, yaz aylarında ise 09.00-18.00 saatleri arasında kullanıcılara hizmet vermektedir. Pazartesi günleri dışında her gün kullanıma açıktır. Kütüphane açık olduğu zamanlarda düzenli olarak kitap okuma saatleri yapmaktadır (11.00-15.30 saatleri arası). Okuma saatleri dışında aileler kütüphane içerisinde istedikleri kadar kalıp, kitaplar okuyup çocuklarıyla birlikte vakit geçirebilmektedir. Bu kütüphanede kitap ödünç verme sistemi kullanılmamaktadır. Kullanıcılar kütüphane çalışma saatleri içerisinde istedikleri kadar kalıp, kütüphane materyallerinden faydalanabilmektedir.

Kütüphanede öğrenme his ile başlar fikrinden yola çıkarak çocukların duyu organlarına hitap etmek amaçlı duyu havuzları, ahşap bloklar ve ahşap eğitici oyuncaklar bulundurmaktadır. Bu yaştaki çocukların okuma-yazma eylemine geçmeden önce bu kavramları tanımalarına yardımcı olacak üç boyutlu nesnelerin olması ve duyu organlarına hitap edecek materyallerin bulundurulması öğrenme potansiyellerini ve kütüphaneye olan ilgi ve sevgilerini artırmaktadır. Bu sebeple bu kütüphanede birçok üç boyutlu materyal bulunmaktadır.

"Çocukların farklı dokulara, gerçek ve doğal malzemeye dokunarak hissederek keşfetmeleri için kütüphane içerisinde duyu havuzları bulunmaktadır." Ayrıca kütüphane içerisinde tiyatro ve kukla sahnesi de yer almaktadır. Havanın

güzel olduğu zamanlarda, kütüphanenin sağ tarafında bulunan yeşil alanda okumalar ve deneyler yapılmaktadır.

Resim 3.21: Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi gösteri salonu

Kaynak: (kadikoy.com, 2014)

Kadıköy Belediyesi tarafından istihdam edilen pedagog ve çocuk gelişim uzmanları, ailelere düzenli olarak "çocuk eğitimi, çocuk gelişimi, çocuk aile ilişkisi gibi konularda eğitim verip seminerler" düzenlemektedir. Kütüphane iç mekânında ise yine her şey çocuklar ve ailelerinin ihtiyaçlarına göre düzenlenmiştir. Kütüphanenin mutfak bölümünde ise bebeklerini emzirmek isteyen ebeveynler için bir adet emzirme koltuğu bulunmaktadır. Bunun dışında kız ve erkek çocuklarına ayrı ayrı olmak üzere iki bölümden oluşan tuvalet ve bebekli aileler için alt açma ünitesi bulunmaktadır. Tüm mobilya ve raflar çocukların kütüphaneyi rahatça kullanabilecekleri şekilde tasarlanmakta, kütüphane girişi ise bebek arabaları ve tekerlekli sandalyelerin kolayca geçişini sağlayacak şekilde tasarlanmıştır.

The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi, Brentwood, ABD

The John P. Holt Brentwood Library[1] adlı kütüphanenin web sayfası üzerinden ilgili bağlantılara ulaşılarak incelemelerde bulunulmuş ve araştırma için gerekli olan veriler aşağıda sunulmuştur.

The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi, şehrin "taç mücevheri" olarak bilinmektedir. Bu kütüphane 26 Ekim 2017 tarihine kadar Brentwood Kütüphanesi olarak anılırken, bu tarihten sonra John P. Holt Brentwood adı ile anılmaktadır. Kütüphane güzel bir park ortamında konumlanmakta, bir yürüyüş yolu ve botanik bahçe ile sınırlanmaktadır. Çocuk bölümü halk kütüphanesi içerisinde yer almaktadır. Kütüphane imkânlarından faydalanmak için kütüphane girişinde üye olunmakta ve kütüphane kartı ile ödünç alma-verme faaliyetleri gerçekleştirilebilmektedir.

Resim 3.22: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi okuma salonu

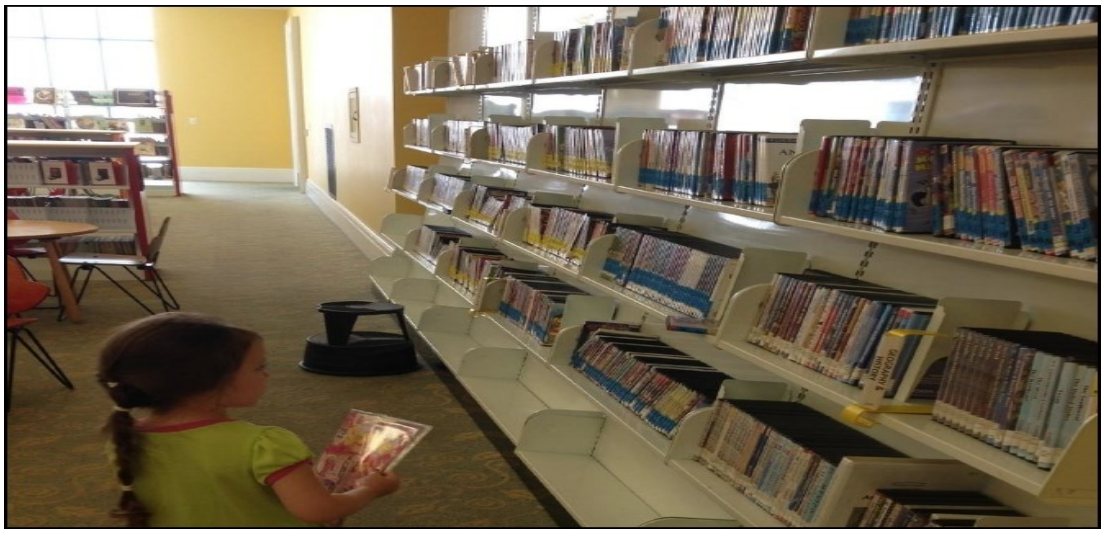

Kaynak: (tripadvisor.com, 2019)

Kütüphane kartı ile sesli kitaplar, DVD'ler, müzik CD'leri ve çevrimiçi kaynaklar dâhil 165.000'den fazla kitaba ve diğer materyallere erişim sağlanabilmektedir. Bu kütüphanede geniş bir gazete ve dergi koleksiyonu da bulunmaktadır.

[1] https://www.brentwoodtn.gov/departments/library adresinden 21.08.2020 tarihinde erişilmiştir.

Resim 3.23: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi ses ve görüntü materyalleri bölümü

Kaynak: (tripadvisor.com, 2019)

Kütüphane ayrıca küçük grup oturumları için çalışma odaları, orta ölçekli bir konferans salonu, kablosuz internet hizmeti ve Brentwood sakinlerinin ev sahipliği yaptığı kulüplere, işletmelere ve topluluk etkinliklerine kiralık büyük bir toplantı tesisi sunmaktadır. Ayrıca App Store'da "Brentwood Library" adı altında mobil uygulamaları da bulunmakta ve uygulama ücretsiz olarak kullanıcıların hizmetine sunulmaktadır.

Kütüphane politikaları web sayfaları üzerinde "Kütüphane Politika Kılavuzu" adıyla kırk yedi sayfalık PDF formatında yayınlanmaktadır. En son 23 Mart 2020 tarihinde güncellenmiştir. Kütüphane politikasının çocuklar ile ilgili bölümlerinde şu maddeler yer almaktadır (The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi Politika Kılavuzu, 2020);

- ✓ "18 yaşın altındaki çocuklar Kütüphane geceleri kapandığında binanın dışında bırakılmamalıdır. Sorumlu kişiler çocuğu almak için müsait değilse, personel ebeveyni nezaket ile uyarmalı ve kapanış saatini otuz (30) dakika geçene kadar reşit olmayan çocukla birlikte kalmalıdır. Çocuk kapanış saatinden otuz (30) dakika sonra hala kütüphanedeyse, personel çocuğu almaktan sorumlu kişilerle konuşmak için Brentwood polisine başvurmalıdır. 10 yaşın altındaki çocuklar hiçbir zaman Kütüphane'nin hiçbir alanında gözetimsiz bırakılmamalıdır."

- ✓ “Çocuk Materyalleri: Çocuk Kütüphanesi için materyaller, bebeklikten ortaokula kadar çocukların bilgi edinme, eğlenme ve kültürel okuma ihtiyaçlarına göre seçilmektedir. Kütüphaneciler, bir halk kütüphanesinin tüm çocukların yaş veya okul düzeyine göre yapay bir gruplandırma ile sınırlı kalmadan kitap ve materyal seçme özgürlüğü sağlaması gerektiğine inanmaktadırlar.”

Bu kütüphane “Watkins College of Art, Design & Film” tarafından 2010 yılında bağışlanmıştır.

Resim 3.24: The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi okuma salonu

Kaynak: (tripadvisor.com, 2019)

The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi web sayfası üzerinde, 2015-2020 yılları arasındaki yıllık kütüphane raporları bulunmaktadır. Rapor içeriğinde; kütüphane direktörünün mektubu, sayılarla kütüphane istatistikleri, 2019 yılı kütüphane kullanım verileri, yıllık programları, kütüphane personellerinin isimleri ve görev yerleri gibi bilgiler yer almaktadır. Kütüphanenin web sayfası üzerinde yer alan 2020 yılı için yıllık verilere göre, koleksiyon içerisinde 184.016 adet materyal yer almaktadır. Ödünç verilen toplam öğe sayısı ise 381.931’dir. Kütüphaneyi ziyaret eden kullanıcıların toplam sayısı 188.645’dir.

The John P. Holt Brentwood kütüphanesi hizmetlerine bakıldığında, 2020 yılı içerisinde düzenlenen etkinliklerin sayısı, yetişkinler için 756 iken toplamda 9.828 kişi, gençler için 174 iken toplamda 1.593 kişi ve çocuklar için 434 iken toplamda 10.755 kişi bu etkinliklere katılım sağlamıştır (The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi Yıllık Raporu, 2020).

Tokat Bebek Kütüphanesi, Tokat, Türkiye

Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkılarıyla, Tokat Valiliği tarafından 2019 yılında Tokat ilinde hizmete açılmıştır. Türkiye'nin ilk müstakil bebek kütüphanesi olan bu kütüphane 0-6 yaş grubu kullanıcılara hizmet vermektedir. Kütüphanede bebeklerin görsel okuma dönemlerinde faydalanacakları dokunmatik kitaplar ve oyuncaklar bulunmaktadır. Kütüphane tasarımı ve materyal temini Pediko tarafından gerçekleştirilmiştir (Tokat Bebek Kütüphanesi, 2019).

Resim 3.25: Tokat Bebek Kütüphanesi - Dış mekân

Kaynak: (pediko.com, 2019)

Giriş katta 0-3 yaş arasındaki kullanıcılara hitap eden masal atölyesi ve kütüphane bölümleri yer alırken, bebeğin öğrenimi için oradan kendine resimli kitap veya eğitici oyuncak seçebileceği tren temalı kitap rafı, pencere önü kitaplıklar, ev temalı kitaplıklar bulunmaktadır. Kullanıcıların rahat etmesi için çeşitli yumuşak puf ve süngerler, masa ve korumalı sandalyeler; duyu organlarının gelişimi için gerekli emekleme duvarı ve panolar bulunmaktadır.

Resim 3.26: Tokat Bebek Kütüphanesi - İç mekân, giriş ve 1. kat

Kaynak: (pediko.com, 2019)

İkinci katta yer alan tematik çocuk kütüphanesi ise anaokulu çağındaki çocuklar için tasarlanmış ve çocukların drama oyunu sahneleyebilecekleri sahne platformunun yanlarına yerleştirilen ağaç kitaplıkları bulunmaktadır. Traktör kitaplık, dev ağaç kitaplık ve gemi kitaplığın olduğu oda puflar ile donatılmıştır. Masa ve sandalyeler çocukların masallarını okuyabilecekleri bir şekilde tasarlanmıştır.

Resim 3.27: Tokat Bebek Kütüphanesi - İç mekân, 2. kat ve çatı katı

Kaynak: (pediko.com, 2019)

Çatı katının tavan kısmını çocukların okuma-yazma etkinliklerini teşvik edici kara tahta, dev kalemler ve çerçeveler; sanat ve drama aktiviteleri eşyaları için dolap; rakam figürlerinde kitaplıklar; kapasitelerini keşfedecekleri masalar ve sandalyeler bulunmaktadır.

3.4. Çocuk Kütüphanelerine Özgü Hizmet Anlayışı ve Bu Süreçte Mekânın Etkisi

Hizmet, bir kurumun temel amacıdır. Kütüphanelerin de temel amacı kullanıcılara hizmet vermek ve bunu en kısa sürede yapmaktır. Çocuk kütüphanelerinin kullanıcılar için temel bazı hizmetleri vardır. Bu hizmetlerin dışında yapılması uygun olan, gerekli olan ama imkân yetersizliklerinden dolayı yapılamayan birtakım hizmetler vardır. Yapılan ve yapılması amaçlanan bazı hizmetler şu şekildedir; Öncelikle kütüphane binası çocuklara uygun biçimde döşenmeli ve mobilyalar çocuklara göre seçilmelidir. Çocukların eğlenerek öğreneceği, boş zamanlarını en verimli şekilde geçirebileceği ortamlar hazırlanmalıdır. Aileler ve bakıcılar için müzik, fiziksel oyun alanları, yaratıcı drama merkezleri, basit fen ve sosyal keşif ders alanları ve kaynakları uygun hale getirilmelidir. Kütüphaneye gelecek olan 0-3 yaş veya henüz okuma yazma bilmeyen çocuklar ile ilgilenebilecek, gerektiğinde ailelere çocuk gelişimi konusunda eğitim verebilecek nitelikte personele sahip olmalıdır.

Çocuklara başar-kazan atölye çalışmaları düzenlenmelidir. Personel belirli gün ve saatlerde çocuklara tekerlemeler, ninniler, şarkılar söylemeli aynı zamanda resimli kitaplar ve öykü anlatımları ile onlara dinleme ve okuma yazma öğrenimi için ilk adımı atmalarını sağlamalıdır. Kütüphane içerisindeki atölye çalışmaları, bakıcıları ve yasal vasileri olduğu kadar bebekler, çocuklar ve aileleri için de aile eğitiminin bir parçası olarak geliştirilmelidir. Bu hizmet ile geleceği parlak, düzgün bireyler yetiştirip bunu nesiller boyu aktarmak amaçlanmaktadır.

Bu hizmetler personel tarafından çeşitli yollarla ailelere bildirilmelidir. Yaşadığımız ülkede iki dilli veya hiç Türkçe bilmeyen kullanıcılar da göz önüne alınarak bu ailelere ve çocuklarına kendi kültürlerinde ve dillerinde, yeni çevreye uyum sağlama konusunda destek verilmelidir. Tabi ki kütüphanelerin ve kitapların bulunmadığı yerlerde de sözlü etkinliklerin olduğu sosyal programlar yapılmalıdır (IFLA, 2007, s. 6).

Çocuk Kütüphanesi hizmetleri, geliştirilmeye açık ve her zaman takip edilmesi gereken önemli bir unsurdur. Yukarıda bahsedilen hizmetler ışığında ek olarak şu hizmetler de kapsama dâhil edilmelidir (Yıldırım ve Akkaya, 2018, ss. 506-509);

- ✓ "Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü'nde çocuk kütüphanelerinden sorumlu ayrı bir birim oluşturulmalı,
- ✓ Çocuk kitap ve diğer materyallerinin seçimine ilişkin ayrı bir yönetmelik çıkarılmalı,
- ✓ Çocuk kullanıcılar 0-6, 7-12 ve 13-16 yaş grubu olarak üçe ayrılmalı ve 13-16 yaş grubu ergen genç olarak tanımlanmalı,
- ✓ Çocuk bölümlerinde çalışan personel bu alanda uzmanlaştırılmaya çalışılmalıdır. Kütüphanede kütüphaneci personelin üçte birinin çocuk kütüphaneciliği konusunda uzmanlaşmış olmalı(IFLA standardı),
- ✓ Çocuk bölümleri materyal seçimi, hizmetler ve etkinlikler konusunda çocuk gelişimi, okulöncesi eğitimi ve çocuk psikologları vb. kişi ve kurumlarla iletişim ve işbirliği içinde olmalı,
- ✓ Halk kütüphanelerinde çocuk kitaplarının genel dermeye oranı IFLA standardı olan %25'e ulaştırılmalı,

- ✓ Çocuk kütüphaneleri ana okul ve kreş öğrencilerine düzenli kütüphane gezileri ve etkinlikleri gerçekleştirmeli,
- ✓ Yayıncılar çocuk kitaplarına yönelik kataloglar hazırlamalı ve bunları kütüphanelere ulaştırmalı,
- ✓ BBY bölümlerinde çocukluk/gençlik psikolojisi ve yayınları ile ilgili dersler yer almalı,
- ✓ Çocuk Gelişimi ve Okul Öncesi Bölümlerindeki öğrencilere çocuk kütüphanelerinde staj yapma olanakları tanınmalı".

Çocuk Kütüphaneleri, hizmetlerin yerine ulaşması için kullanıcı memnuniyeti konusunda olumlu bir politikaya sahip olmalıdır. Bu, bütün kütüphane politikaları planlamasında, kütüphanenin ve sistemin tasarlanmasında, işlemlerin ve diğer çeşitli materyal taslaklarının hazırlanmasında kullanıcı üzerindeki olumlu etkinin temel amaç olması gerektiği anlamına gelmektedir.

Kullanıcı memnuniyetini göz önünde bulundurarak yapılan hizmetler, politikalar, etkinlikler değerlendirilmeli ve bu değerlendirmeler sonucunda tekrar düzenlemelere gidilmeli veya yeni politika ve hizmetler oluşturulmalıdır. Kullanıcı memnuniyetini değerlendirmek için birçok yöntem ve uygulama yapılabilir. Bunlardan bazıları şunlardır (Gill, 2004, ss. 73-75);

- ✓ Kullanıcılara anket uygulamaları yaparak ihtiyaç duydukları hizmeti sunmak,
- ✓ Kullanıcıların şikâyetlerini dinleyip onlara cevap vermek,
- ✓ Kullanıcıların verdiğimiz hizmetlere ve yeni politikalarımıza olan tepkilerini ölçmek,
- ✓ Politika ve hizmetlerin gelişmesinde kullanıcılardan gelen girdiler göz önüne alınarak kurumun eksikliklerini gidermek,
- ✓ Kullanıcılara, verdikleri bilgilerin, hizmetlerin gelişmesinde oldukça büyük payları olduğunu anlatarak onlara geri bildirim vermek,
- ✓ Öneri, dilek ve şikâyetlerin bulunduğu kutuları kütüphane içerisinde bulundurmak.

Yukarıda saydığımız maddeler göz önünde bulundurularak, eksiklikler takip edildiğinde kullanıcı memnuniyeti olumlu olacak ve sunulan hizmetin kalitesi bu ölçüde artacaktır.

Çocuk kütüphanelerinin kullanıcılara sunduğu birçok hizmet vardır. Hatta sunmadığı fakat sunmayı amaçladığı birçok hizmet de mevcuttur. Yapılan bu hizmetlerin hem kurumu ilgilendiren hem de kullanıcıyı ilgilendiren birtakım amaçları vardır. Bu amaçların temelini kullanıcıyı merkeze koyup istek ve öneriler ışığında daha iyi nasıl hizmet verebilirim, kütüphanemi nasıl daha geniş bir kitleye ulaştırabilirim, hizmetlerimin verimliliğini nasıl artırabilirim, kütüphanemi nasıl alanının en iyisi yapabilirim gibi sorulara verilen cevaplar oluşturmaktadır. Bu bilgilere ek olarak çocuk kütüphanelerine özgü hizmet anlayışı ve bu süreçte mekânın etkisi göz önüne alınarak sunulması beklenen diğer çocuk kütüphanesi hizmetleri de şunlardır (IFLA, 2007, s. 5);

- ✓ "Bebek ve küçük çocuklar için oyuncak, kitap ve multimedya araçlarının bulunduğu bir derme oluşturmak.
- ✓ Çocuklarda kitap ve okuma sevgisi kazandırmak için zengin basılı ortam oluşturmak.
- ✓ Sürekli gelişen teknoloji ve multimedya kullanımını erken yaşta öğretmek ve erişim olanağı sağlamak.
- ✓ Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyecek materyal bulundurmak.
- ✓ Bebeklerin ve çocukların konuşma gelişimlerine katkı sağlamak.
- ✓ Özellikle etnik azınlıkların, dil ve çift dil becerilerini geliştirmek.
- ✓ Çocukların gelişimini ve okulöncesi becerilerini iyileştirmeye yönelik olarak, aileleri ve bakıcıları sesli okuma, kitapların ve diğer materyallerin kullanımı konularında eğitmek.
- ✓ Halk kütüphanelerindeki materyallerin ve kaynakların yaş gruplarına uygunluğu konusunda aileleri ve bakıcıları bilgilendirmek.
- ✓ Çocuklara, ebeveynlerine ve bakıcılarına diğer ailelerin ve kültürlerin sergilendiği öyküleri tanıtmak.
- ✓ Yaşam boyu okur-yazarlık başarısına yol açmak için başarılı kütüphane ziyaretlerini alışkanlık haline getirmek.
- ✓ Şimdi ve gelecekte bebeklerin ve küçük çocukların bakımı ve eğitimi için, onlarla birlikte yaşayan birer destekçi ve yol gösterici olmak.

- ✓ Çocukların bakıcılarıyla birlikte paylaşma ve sosyalleşme adına bir araya gelebilecekleri bir alan sağlamak.
- ✓ Çocuklar ve aileleri için sıcak ve güvenli alanlar sağlamak".

Yukarıda bahsedilen hizmetler ışığında çocuk kütüphaneleri çocukların anadilinin gelişimine katkı sağlamakta, dinleme ve anlama yeteneğini geliştirmekte, kendisini ve çevresindekileri tanımasına yardımcı olmaktadır. Çocuğun kişiliğin oluşmasına yardımcı olmakla birlikte duygusal ve kavramsal gelişimi hızlandırmaktadır. Soyut kavramları öğrenmesinde yardımcı olarak sosyalleşmesini sağlarken günlük hayata adapte olmasını kolaylaştırmaktadır. Eleştirici ve yaratıcı düşünme yeteneği kazandırmaktadır. Çocukların sorunlarının çözümüne ve istenmeyen davranışların giderilmesine yardımcı olarak, eğlenme ve dinlenme ihtiyacını karşılarken sanata ilgi duymalarını sağlamaktadır. Bu hizmetlerin mekân kavramı ile olan ilişkisi de gözler önüne serilmektedir. Mekânı yeterli ve nitelikli olan her kütüphane verilen hizmet ile varlığını sürdürebilmekte ve daha fazla kullanıcı kitlesine hitap ederek popülerliğini artırmaktadır.

Son olarak Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi'nin 2004 yılının Mart ayında "Ülkemizdeki halk kütüphanelerinin daha iyi yapılanmaları ve Avrupa'daki kütüphaneler düzeyinde hizmet sunabilmeleri için yapılması gerekenler" adlı kütüphane bildirgesinde bu konunun önemini altını çizerek vurgulamıştır. Bu bildirge maddeleri şu şekildedir (Halk Kütüphaneleri Bildirgesi, 2004);

1. *Kendileri de demokratik kurumlar olan halk kütüphanelerinin Türkiye'de demokrasinin ve yurttaşlık bilincinin güçlenmesine katkıda bulunma işlev ve olanakları kabul edilmelidir. Halk kütüphanelerinin çok kültürlülüğün ve sivil toplumun gerçekleşmesine katkıda bulunmasının önündeki engeller kaldırılmalıdır.*
2. *Halk kütüphanelerinin kaliteli hizmetler sunabilmeleri için vazgeçilmez unsur olan insan gücü içinde en önemli kesimi oluşturan meslek eğitimi görmüş kütüphanecilerin bu kütüphanelere çekilebilmesi ve halen bu kütüphanelerde çalışanların ise motivasyonlarının arttırılması için meslek eğitimi görmüş kütüphanecilerin ve diğer kütüphane çalışanlarının özlük haklarının iyileştirilmesi gerekmektedir.*

3. *Halk kütüphanelerinin Avrupa ile bağdaşık, başarılı ve bilgi temelli bir ekonomiye katkıda bulunan, sayısal teknolojileri kullanan, yenilikçi ve kaliteli hizmetler sunabilmeleri için; bu kütüphanelerin dermelerinin oluşturulmasında toplumun değişen istekleri göz önünde bulundurulmalı ve bunun için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, halk kütüphaneleriyle ilgili derme sağlama politikasında kitap dışı materyal alımı yaklaşımını güçlendirmeli, bu materyal türü de mutlaka halk kütüphanesi dermelerinde yer almalıdır.*
4. *Halk kütüphanelerinin istatistiklerinden, bu kütüphanelerin kullanıcı ve üye sayılarının yıllar itibariyle düştüğü anlaşılmaktadır. Bunun başlıca nedenlerinden biri, halk kütüphanelerinin değişen dünyada toplumun isteklerini karşılamaktan uzaklaşması; ikincisi ise bu kütüphanelerin yeni teknolojilerden faydalanamamasıdır. Halk kütüphanelerinde yeni teknolojik gelişmeler, Bütünleşik Kütüphane Sistemleri üzerinde yaygınlaştırılmalıdır ve kütüphanelerin İnternet hat ücretlerinden indirimli olarak yararlanmaları sağlanmalıdır.*
5. *Halk kütüphaneleri gezici kütüphane ağları ile desteklenmelidir. Bazı büyük şehirlerde hizmet veren gezici kütüphanelerin sayısının arttırılması gerektiği halde, var olanlar bile personel ve ödenek yetersizlikleri nedeniyle zaman içinde yok olmuşlardır.*
6. *Halk kütüphaneleri, mevcut kullanıcı potansiyelinin yanında, dışlanmış gruplar ve engellilere hizmet sunabilen birer eğitim-kültür merkezi haline getirilmelidir.*
7. *Halen kullanılmakta olan halk kütüphaneleri yapılarının iyileştirilmesi ve çalışılabilir fiziksel yeterliliğe eriştirilmesi gerekmektedir. Yeni yapılacak kütüphane binaları için gelişmiş ülkelerin standartları temel alınmalıdır. Halk kütüphanelerinin iş yaşamına ve ekonomiye destek verebilmeleri için, onların uygun ve yeterli teknolojik donanım-yazılıma ve teknik nitelikli personele sahip olmaları, üniversiteler, KOBİ'ler, Ticaret Odaları vb. kuruluşlarla işbirliğine gitmeleri sağlanmalıdır.*
8. *Kütüphaneler için bir ulusal politika ve gerçekçi bir gelişme planı hazırlanmalı, daha da önemlisi bölgesel ve yerel düzeyde halk*

kütüphanelerinin oluşumu ve işleyişini ilgilendiren ve görevlerini tanımlayan bir "Kütüphaneler Yasası" mutlaka ve geciktirilmeksizin çıkarılmalıdır.

9. *Halk kütüphanelerinin Türkiye'de yaşam boyu öğrenime katkıda bulunma işlevi güçlendirilmelidir. Bu bağlamda, kaliteli eğitim programları ve bu eğitim programları için sayısal ortamda içerik sunulmalı; bu tür bir eğitimin bitiminde, her yerde geçerli olacak uygun bir sertifika vermek üzere de yasal zemin hazırlanmalıdır.*
10. *Halk kütüphaneleri, arşivler ve müzelerin etkinlikleri ulusal, bölgesel ve yerel düzeylerde koordine edilmeli, bu konuda kapsamlı bir bilgi envanteri oluşturulmalıdır.*
11. *Halk kütüphaneleri için bir telif hakları politikası geliştirilmelidir. Halk kütüphaneleri kamusal yarar ile fikri mülkiyet arasında denge kurma anlayışı temelinde hizmet vermelidirler. Bu bağlamda, telif haklarından doğan giderler halk kütüphanesi kullanıcısına yansıtılmamalıdır.*
12. *Halk kütüphanelerinin Türkiye'de sayısal (dijital) kültür mirası yaratma çabalarına destek olunmalıdır.*
13. *Halk kütüphaneleri e-devlet, e-Türkiye uygulamaları içinde görülmeli ve bu uygulamaların temelinde yer almalıdır.*

Verilen bilgiler ışığında bir bilgi merkezinin hedefine ulaşması, amacı ve misyonunu tam ve yerinde gerçekleştirmesi, sunduğu ve sunmak istediği işleri kullanıcı ile buluşturabilmesi için reklamını iyi yapması gerekmektedir. Şartlara ve koşullara bağlı olarak sürekli kendini geliştirmelidir ve yenilemelidir. Mekân tek başına sadece sabit kullanıcı kitlesi için faydalıdır fakat hizmet ve mekân ilişkisi sağlıklı kurulduğunda hem kütüphane potansiyel kullanıcı sayısı artacak hem de bilgiye ulaşmada zorluk çeken birey sayısı azalacaktır.

4. BÖLÜM:

CUMHURBAŞKANLIĞI NASREDDİN HOCA ÇOCUK KÜTÜPHANESİ

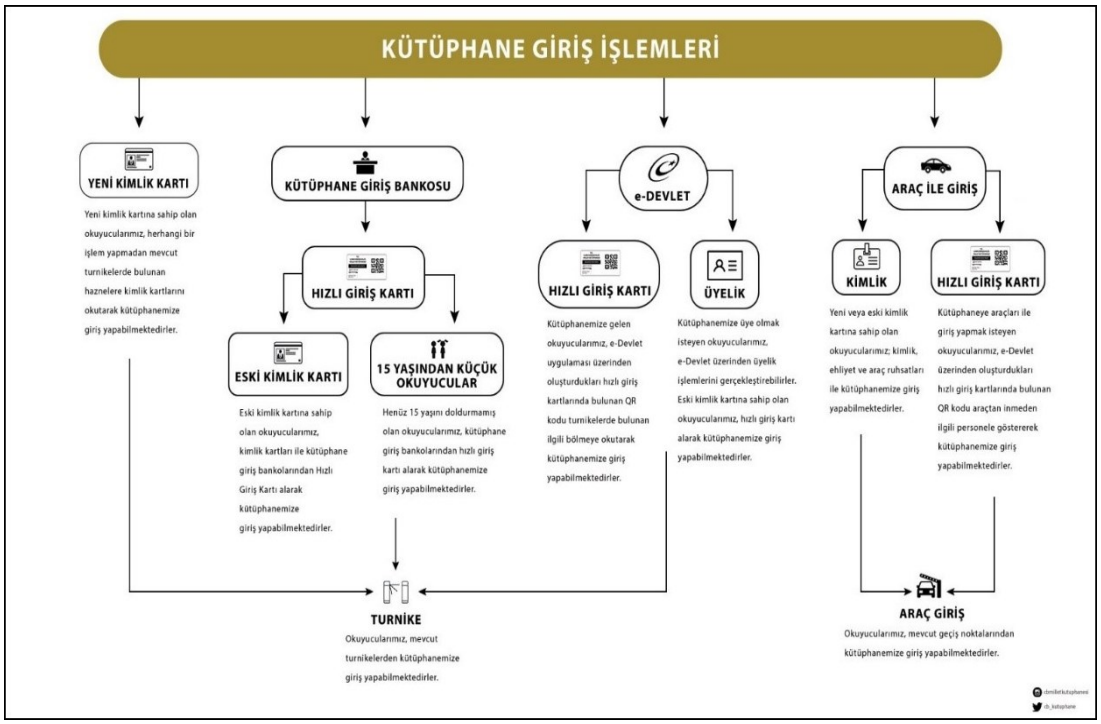
4.1. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesine Dair

NHÇK, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi'nin mimarı Şefik Birkiye tarafından tasarlanmıştır. 2015 yılında yapımına başlanan kütüphane 2020 yılında kullanıcıların hizmetine açılmıştır (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, 2020).

Kütüphane, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi, Beştepe, Yenimahalle/Ankara adresinde, *Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi* içerisinde, giriş (sıfır) katta bulunmaktadır. Giriş katta konumlanmasından kaynaklı asansöre ihtiyaç duyulmamaktadır fakat kütüphane binası içerisinde asansörler bulunmaktadır. Kütüphane ana girişinde ise engelli bireyler içinde tekerlekli sandalyelerin rahatlıkla geçebileceği rampa yer almaktadır.

Kütüphane üyelik işlemleri Resim 29'da gösterildiği düzen ve işleyişiyle yapılmaktadır. Kütüphane içerisinde iç ödünç hizmeti bulunmakta dışarıya kitap ödünç verilmemektedir.

Resim 28: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi kütüphane giriş işlemleri

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

5-10 yaş arasındaki kullanıcılara hitap eden kütüphane zengin içeriğe sahip materyallerle donatılmıştır. NHÇK ile gençlik kütüphanesi arasında danışma bankosu bulunmaktadır. Bankonun bir tarafında çocuk kütüphanesi yer alırken, bankonun diğer tarafında 10-15 yaş arasındaki kullanıcılara hitap eden gençlik kütüphanesi yer almaktadır. Çocuk kütüphanesi alanı ve koleksiyonu gençlik kütüphanesi alan ve koleksiyonuna kıyasla daha büyüktür.

NHÇK içerisindeki her detay çocukların fiziki uygunlukları dikkate alınarak tasarlanmıştır. Raf boyları ve orta bölümlerde bulunan ahşap kitaplıklar çocukların erişebileceği yüksekliktedir.

Resim 29*:* Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi okuma salonu

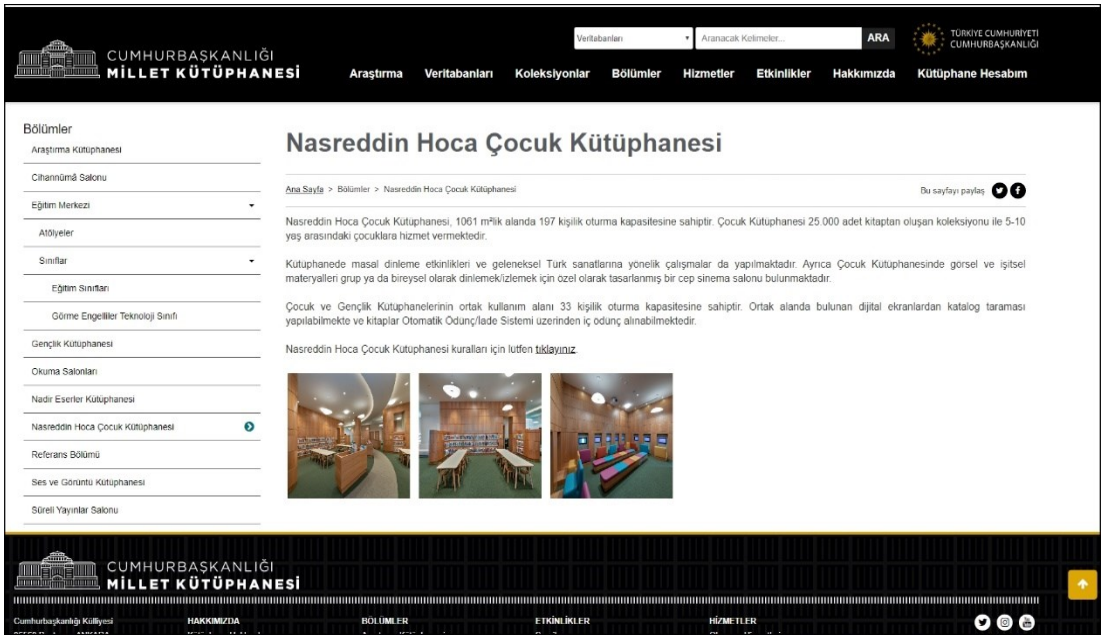

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Kütüphane içerisinde otomatik ısıtma sistemi vardır. Çocukların ulaşabileceği hiçbir tehlikeli alan yoktur. Bunun yanı sıra tavanda yangın söndürme sistemi, kütüphane içerisinde kolayca bulunabilen yangın çıkış kapısı ve duvarların içine gizlenmiş (işaretlerle yerleri belli edilmiş) yangın söndürme hortumu, yangın söndürme tüpü gibi acil durumlarda ihtiyaç duyulan her şey mevcuttur.

NHÇK'nın kendine özel internet sitesi bulunmamaktadır. İnternet sitesine erişim, Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi web adresi üzerinde, bölümler sekmesi içerisinde yer almaktadır.

Resim 30: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi web sayfası

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Çocuk kütüphanesi içerisinde 25.000 adet kitap bulunmaktadır. Bu kitaplar *Arşivist&Dizayn* şirketinin iki yüz elli kişilik kadro ile yürüttüğü kataloglama, etiketleme gibi teknik kütüphanecilik işlemlerinin ardından raftaki yerlerini almıştır. Her bölümde olduğu gibi bu bölümde de kitapların sırt etiketlerinin rengi diğer bölümlerden farklıdır. Etiket üzerinde çocuk kütüphanesi ibaresi bulunurken rengi ise su yeşilidir.

NHÇK her kütüphanede olduğu gibi belli başlı kurallara bağlı olarak hizmet vermektedir. En önemli kurallarından biri ise dış ödünç hizmetinin bulunmamasıdır. Kütüphanenin diğer kuralları ise şu şekilde sıralanmaktadır (Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi, 2020);

1. NHÇK hafta içi ve hafta sonu 08:00-00:00 saatleri arasında hizmet vermektedir.
2. Çocuk Kütüphanesinde su haricinde yiyecek içecek tüketilmemelidir. Yiyecek ve içecek ihtiyacı yalnızca yemek salonları ve pastaneden giderilmelidir.
3. Kütüphanede kısık sesle konuşmaya ve gürültü yapmamaya özen gösterilmelidir.
4. Kütüphanede telefonlar sessiz konumda kullanılmalıdır.
5. Kütüphane içinde cep telefonu ile konuşmak yasaktır. Sadece belirlenen dinlenme alanlarında konuşmalar yapılmaktadır.
6. Çocuklar kütüphanede ebeveynleri ya da vasileri tarafından yalnız bırakılmamalıdır.
7. Çocukların güvenliğinden ve davranışlarından ebeveynleri ya da vasileri sorumludur.
8. Kütüphanenin tüm alanları temiz ve özenli kullanılmalı, çöpler geri dönüşüm kutularına atılmalıdır.
9. Kütüphaneye bırakılan, unutulan ve kaybolan eşyalardan kütüphanemiz sorumlu değildir.
10. Kütüphaneye ait klima, ışık, perde vb. ayarlarına müdahale edilmeyerek banko görevlisinden yardım istenilmelidir.
11. Kütüphane acil çıkış kapıları sadece gerekli durumlarda kullanılmalıdır.

12. Çocukların resimleri ve videoları resmi izin dilekçesi alınmadan çekilmemelidir.
13. Raflarda bulunamayan kaynaklar için kütüphane görevlisiyle irtibata geçilmelidir.
14. Kitaplar kullanıldıktan sonra masalara bırakılmalıdır.
15. Çocuk Kütüphanesinde bulunan kaynakları başka bölümde kullanmak isteyen çocuklar, kütüphane sistemine üye olarak ya da velisi aracılığıyla İç Ödünç Hizmetinden yararlanabilirler.
16. İç Ödünç Hizmetinden faydalanılarak alınan kaynaklar, zamanında ve yıpratmadan Otomatik Ödünç / İade Sistemi üstünden ya da banko görevlisine iade edilmelidir.
17. Kütüphane kaynaklarına veya eşyalarına zarar verilmesinden çocukların ebeveynleri ya da vasileri sorumludur. Bu nedenle Çocuk Kütüphanesindeki kaynak ve eşyalara zarar verilmesi halinde, çocukların ebeveyn ya da vasilerin üyelikleri 6 ay süreyle askıya alınır ve haklarında gerekli yasal işlem yapılmak üzere Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı makamına bildirilmektedir.
18. Kütüphane görevlisinden teslim alınan Satranç Oyun Takımı, oyun bittikten sonra tekrar görevliye tam olarak teslim edilmelidir.
19. Fotokopi işlemleri için kütüphane görevlisine başvurulması gerekmektedir.
20. Açılacak olan kurs, atölye vb. bölümlerdeki etkinlikler için ebeveynlerin banko görevlisine kayıt yaptırmaları gerekmektedir.
21. Multimedya alanlarının kullanımı için Çocuk Kütüphanesi banko görevlisinden randevu alınması gerekmektedir.
22. Çocuk Kütüphanesinde bulunan teknik problemler için banko görevlisine başvurulması gerekmektedir.
23. Çocuklar, etkinlik yaparken ebeveyn ya da vasinin salon içinde olması; etkinlik bitiminde ise ebeveynlerince faaliyet görevlileri tarafından teslim alınmalıdır.
24. Çocuğuyla gelmeyen ziyaretçilerin, Çocuk Kütüphanesinde zaman geçirmemesi; Çocuk Kütüphanesinden herhangi bir ihtiyacı olan okuyucunun banko görevlisine başvurması gerekmektedir.

25. Çocuk tuvaleti çocuklara özeldir. Yetişkinler kullanmamalıdır.
26. Çocuklar için tehlike yaratacak (kesici, delici vb.) eşya ve oyuncaklar, kütüphaneye getirilmemelidir.

4.2. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi Mimari Yapısı ve Mekân Özellikleri

NHÇK, ayrı bir bina şeklinde tasarlanmamıştır. Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi binası içerisinde yer aldığından, binanın mimari yapısı külliyenin ve Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesinin mimari özelliklerine uyumlu olarak planlanmıştır. Bu nedenle dış tasarımında dünyada ve ülkemizde örneklerinin görüldüğü gibi çocuklara özel ve onların görece renkli hayal dünyasını çağrıştıran herhangi bir uygulamaya yer verilmemiştir. Bu tutumun gerekçesi olarak, kompleksin tamamında ortaya konulmaya çalışılan mimari anlayışın korunması çabası gösterilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, 2020).

Resim 31: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi- Dış mekân

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Çocuk Kütüphanesi 1.061 m²'lik bir alana sahiptir. İçerisinde 197 kişinin ağırlanabileceği şekilde oturma alanları mevcuttur. Alan içerisinde oturak ve sehpa şeklinde yumuşak lila ve yeşil renkli puflar bulunmaktadır. Kitap rafları 3 katlı olup, çocukların ulaşabileceği yüksekliktedir. Kütüphane içerisindeki tüm alanlar yeşil renk halıfleks ile kaplıdır. Alan içerisinde iki adet geri dönüşüm bölmesi bulunan ahşap çöp kutuları bulunmaktadır. Sekiz camlı, yerden yaklaşık olarak tavana kadar uzanan pencereler ile doğal aydınlatma sağlanmaktadır. Kütüphanenin her alanında

ise tasarımı kullanıcılar tarafından beğenilen ve beğenileri deklare edilen iç aydınlatmalar mevcuttur.

Kütüphanenin içerisinde, toplamda 1 adet sınıflama tablosu, 52 adet sınıflama numaralarının detaylı bilgisinin bulunduğu tablo, 1 adet kitap ödünç alıp-verme kiosku, 1 adet kitap temizleme makinası, girişte kullanıcıların bekleme esnasında faydalanabileceği 12 koltuk ve 6 masa bulunmaktadır. Aynı zamanda içerideki yangın merdivenine ve bahçeye açılan 2'şer adet acil çıkış kapısı bulunmaktadır.

Kütüphane koleksiyonunun sergilenmesi için 42 adet 3'lü raf ve 16 adet ada kitaplık kullanılmıştır (Resim 36). Ek olarak, çocukların kullanımına sunulan 16 adet yeşil puf koltuk ve 20 adet de lila puf koltuk bulunmaktadır. Girişten sonraki ilk boş alanda lila ve yeşil renkli puflar aralıklı olarak daire şeklinde sıralanmıştır. Bu alanda çocuklar dilerse yetişkinler veya kütüphane personeli eşliğinde sesli kitap okuyabilmektedir. Ayrıca yine bu alanda masal saati düzenlenerek masallar anlatılabilmektedir.

Resim 32: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi okuma köşesi

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Çocuk Kütüphanesi içerisinde çocuklara özel, bir adet kız çocuk ve bir adet erkek çocuk olmak üzere, iki bölmeli bir tuvalet bulunmaktadır. Lavaboların iç donanımı, çocukların tek başlarına ebeveynlerine ihtiyaç duymadan kullanabilecekleri şekilde tasarlanmıştır. El yıkama bölmeleri ve aynalar çocukların fiziki özellikleri dikkate alınarak konumlanmıştır. Lavabo zeminleri çocukların

kaymayacağı şekilde özel olarak tasarlanmamaktadır. Yetişkinlerin lavabolarında kullanılan tasarım kullanılmaktadır.

Resim 33: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi çocuk lavaboları

Kaynak: (NHÇK, Ankara, 2020)

Kütüphane içerisinde çocukların kullanımına sunulan ve özel olarak tasarlanmış bir adet *Ses ve Görüntü Odası* bulunmaktadır. Odanın duvarları özel yalıtım sistemi ile kaplanmıştır. Bu şekilde sesli ve sessiz ortamların birbirini etkilememesi amaçlanmaktadır. Oda içerisinde bir adet projeksiyon makinesi ve duvarda yansıtılabileceği bir alan bulunurken, her çocuğa özel 11 adet çeşitli amaçlarla kullanılabilen monitör, 3 sarı, 3 mavi, 2 turuncu renkli tekli koltuk ve 4 mavi, 4 fuşya, 2 sarı, 2 turuncu renk birleştirilmiş minderler bulunmaktadır. Bu bölümde aynı zamanda 2 adet havalandırma ve 1 yangın söndürme cihazı yer almaktadır.

Resim 34: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi medya odası

Kaynak: (NHÇK, Ankara, 2020)

NHÇK içerisinde, bireysel veya grup şeklinde oturulup kullanılabilen özel okuma alanları bulunmaktadır. Bu amaç için, belirli alanlarda konumlandırılan 4 adet küçük, 2 adet büyük dikdörtgen, 5 adet yuvarlak ahşap masa ve masalar için toplamda 30 adet sandalye yer almaktadır. Masa ve sandalyeler çocukların sağlığına zarar vermeyen, kesici olmayan malzemelerden, çocukların boy orantılarına göre belli standartlarda üretilmiştir.

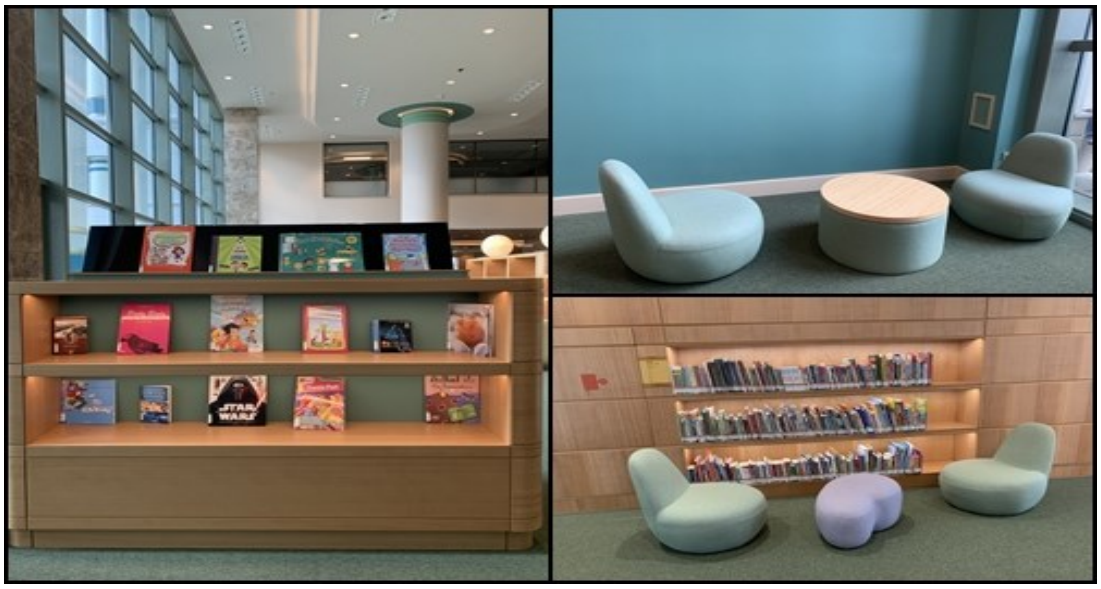
Resim 35: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi - İç mekân

Kaynak: (NHÇK, Ankara, 2020)

Kitaplıklardaki kitaplar, Library of Congress (LC Classification) sınıflama sistemine göre sırt etiketi almakta ve raflara dizilmektedir. Uyarıcı göstergeler ile LC sınıflama numaraları, raf yanlarına aynı düzende yerleştirilmektedir.

Resim 36*:* Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi giriş bölümü

Kaynak: (NHÇK, Ankara, 2020)

Kütüphane içerisinde ebeveynlerin ve çocukların karşılıklı oturabilecekleri, açık hava tonlarına olanak sağlayan dörtlü kanepeler bulunmaktadır. Bu kanepeler 16 adet tekli koltukların birleştirilmesiyle oluşturulmuştur. Yine kullanıcıların kullanımı için bu alanda 1 adet beyaz döşeme koltuk da yer almaktadır. Kütüphaneye ilk girişte sütun etrafına döşenmiş monitörler ve sandalyeleri yer almaktadır. Bu monitörler yardımı ile katalog taraması yapılabilmektedir.

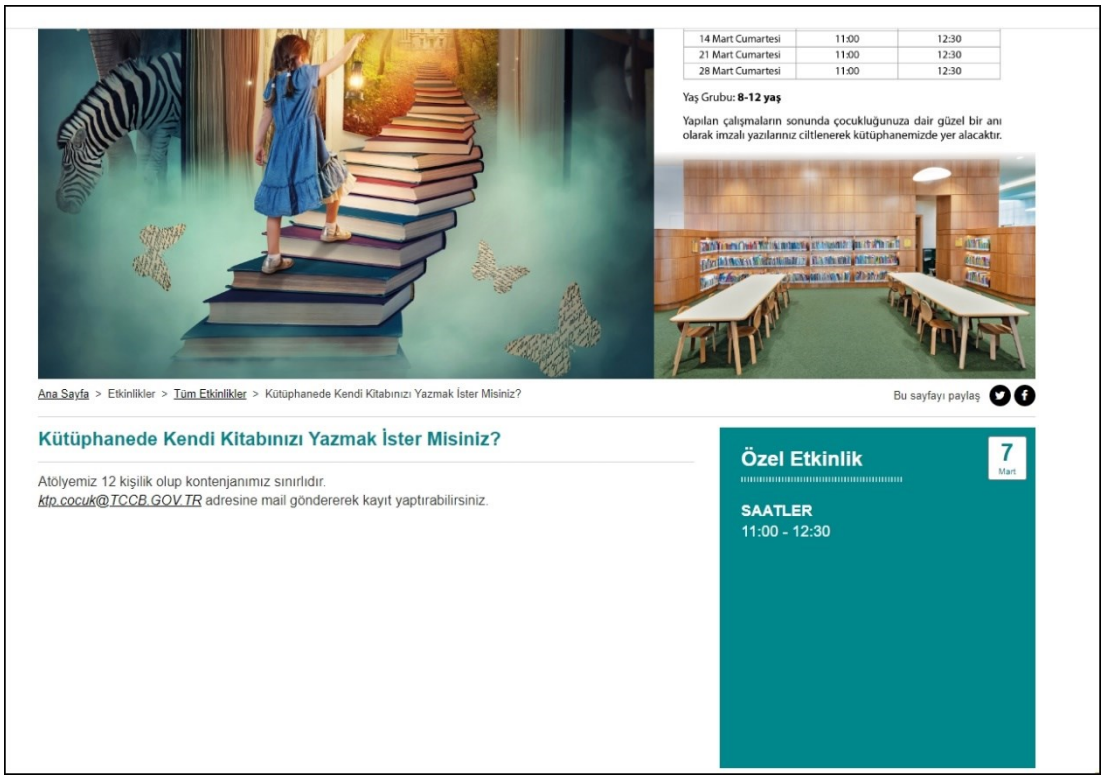
4.3. Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi Yaratıcı Bilgi Hizmetleri

Yaratıcılık kavramı bir bakıma yenilikçilik kavramı ile ilişkilendirilebilir. Oluşturulan ve tasarlanan her yenilikçi fikir aslında yaratıcı bir düşüncenin ürünüdür. Bazen var olan bir bilgi üzerine bazen bambaşka ve yepyeni bir fikir üzerine yaratıcı fikirler ortaya çıkmaktadır.

Yaratıcılık en genel tanımıyla; hayatın her alanında yeni, özgün, yararlı fikir ve ürünlerin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve uygulanması aşamalarını ifade etmektedir. Bilgi çağının örgütleri, yaşanan hızlı değişimle ve öldürücü rekabetle başa çıkabilmek için yaratıcı fikirler üretebilen yaratıcı insan kaynağına ve yaratıcı hizmetlere yatırım yapmak zorundadır. Günümüz dünyasında yaratıcılık yalnızca ticari örgütlerde değil eğitim ve kültür kurumlarında da önemle üzerinde durulan bir konu, bir süreç olarak görülmeye başlamıştır. Çünkü halk kütüphanelerinin çocuklara

yönelik gerçekleştirdikleri her yaratıcı hizmet, etkinlik ve politika aslında onların kendi geleceklerine yaptıkları yatırımlardır. Yaratıcı bilgi hizmetlerinin günümüz çocuklarına sunduğu ayrıcalıklar oldukça fazladır. Bu hizmetler, çocukların geleceğin bilgi okuryazarı, analitik düşünebilen, sentez yapabilen, araştırıcı, girişimci, problem çözen, etkili iletişim kurabilen ve katılımcı yetişkin bireyler olmalarını sağlamaktadır. Bir diğer deyişle çocuk kütüphanelerinin geliştirdikleri yaratıcı hizmetler bugünün ve yarının en stratejik sermayesi olan insan sermayesinin yani nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine yapılmış bir katkıdır (Altay, 2018, s.40).

Resim 37: Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi yaratıcı bilgi hizmetleri örnek etkinliği

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

NHÇK, kullanıcılarına iç ödünç sistemi ile hizmet vermektedir. Açık banko sistemi ile kullanıcılar kitap ödünç alıp verme gibi işlemlerini rahatlıkla gerçekleştirebilmektedirler. Kütüphaneye üye olan her kullanıcı rahat ve güvenli bir şekilde hizmetlerden yararlanabilmektedir. COVID-19 salgını süreci ile ortaya çıkan yeni normal dönemde, kütüphane doluluk oranına göre e-devlet üzerinden randevu alınıp kütüphane kullanımı gerçekleştirilebilmektedir.

NHÇK içerisinde ve kütüphane kompleksi bünyesinde kullanıcılara farklı hizmetler sunulmaktadır. İç bölümde daha çok koleksiyon ile bir arada olan, kitaplara ulaşım sağlayan ve okuma, izleme, dinleme ve oyun oynama gibi etkinliklerin gerçekleştiği hizmetler sunulurken, dış alanda ise daha çok fiziksel aktivitelerin gerçekleştirilebileceği, grup çalışma etkinliklerinin, deneylerin ve projelerin yapılabileceği alanlar ile çeşitli hizmetler sunulmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi içerisinde fakat NHÇK dışında konumlanan Bilim ve Teknoloji atölyeleri ve sınıflar yer almaktadır. Bilim ve Teknoloji atölyeleri içerisinde keşif atölyesi, tasarım ve üretim atölyesi, teknoloji atölyesi yer alırken sınıflar içerisinde eğitim sınıfı ve görme engelliler için teknoloji sınıfı mevcuttur (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi, 2020).

Keşif Atölyesi

Bu mekânlarda ki asıl amaç, çocuklar için farklı türde atölyeler düzenleyip, onların hayal güçlerini geliştirebilecekleri, çeşitli bilimsel faaliyetlerde bulunabilecekleri ve kendi yeteneklerinin farkına varabilecekleri yaratıcı ortamları sunmaktır. Yaratıcılık kelimesinin tanımında da yer aldığı gibi hayatın her alanında yeni, özgün, yararlı fikir ve ürünlerin ortaya çıkarılması, geliştirilmesi ve uygulanması aşamalarının gerçekleştirilebildiği yerlerdir.

Keşif atölyeleri 5-10 yaş gurubu çocukların hem fiziksel hem zihinsel gelişimlerine katkı sağlayacak materyaller ile donatılmıştır. Kütüphane içerisinde -2. katta konumlandırılmaktadır. Ortam renkleri ve tasarımları çocukların gelişimlerine katkı sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Kullanılan hiçbir malzeme çocukların sağlığına zararlı değildir (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi keşif atölyesi, 2020).

Resim 38: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi keşif atölyesi

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Tasarım ve üretim atölyesi

Tasarım ve üretim bir bireyin kendini geliştirmesi, topluma katkı sağlaması ve bir ürün ortaya koyabilmesi için olmazsa olmaz iki aşamadır. Yaratıcılık faaliyetlerini içermesinin yanında hem kendine faydalı olabilmek hem de çevreye katkı sağlamak için tasarlamak ve üretmek gerekmektedir. Her yaratıcı hizmet, etkinlik ve üretim aslında insanların kendi geleceklerine yaptıkları yatırımlardır.

Tasarım ve üretim atölyesi 9-17 yaş gurubu çocuklar için tasarlanan bir alandır. Turuncu, beyaz ve siyah renkler kullanılarak tasarlanmıştır. Grup şeklinde çalışmaların yapılabileceği çoklu masalar ve sandalyeler bulunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi tasarım ve üretim atölyesi, 2020).

Resim 39: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi tasarım ve üretim atölyesi

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Teknoloji atölyesi

Teknoloji kavramı değişimin, yeniliğin ve yaratıcılığın ortaya çıkardığı yenilikleri kapsamaktadır. Teknoloji, bilgi ve yaratıcılık arttıkça kendini yeniler ve geliştirir. Bilgi yenilendikçe ve bu doğrultuda ihtiyaçlar arttıkça teknoloji gelişmeye devam edecektir. Her birey teknolojiye ayak uydururken bir yandan da katkı sağlamalıdır. Teknoloji atölyeleri ise yaratıcılık faaliyetlerine ve üretimlere katkı sağlamak için nitelikli ve eğitici araçlardan biridir.

Teknoloji atölyesi 9-17 yaş arası çocuklar için kullanıma sunulmuştur. Burada da tasarım ve üretim atölyesine benzer donanımda masa ve sandalyeler yer almaktadır. Daha çok okul çağındaki çocuklar için çalışma ve ortak projeler oluşturma alanı olarak kullanılabilmektedir. Fen, matematik, mühendislik, tasarım, robotik, kodlama ve programlama etkinlikleri burada gerçekleştirilebilmektedir (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi teknoloji atölyesi, 2020).

Resim 40: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi teknoloji atölyesi

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Eğitim sınıfı

Her kütüphane aslında birer eğitim kurumu gibidir. Okulda öğretmenler eğitici faaliyetlere katkı sağlarken kütüphanelerde ise kütüphane personelleri bilgiyi arama ve bulma konusunda kullanıcılara yardımcı olmaktadırlar. Eğitim sınıfları ise yaratıcı etkinliklerin artırılmasında, geliştirilmesinde ve yenilenmesinde büyük rol oynamaktadır. Burada personellere verilen eğitimler ve onlardan alınan geri dönütler sayesinde yenilikçi ve yaratıcı etkinliklerin oluşum süreci başlamış olur. Burada sadece personellere değil kullanıcı ve onların ebeveynlerine de çeşitli konularda eğitimler verilebilmektedir.

Kütüphane binası içerisinde NHÇK alanından farklı olarak -1 ve -2. katlarda kütüphane personeline, okuyuculara ve ebeveynlere eğitimler vermek üzere eğitim sınıfı bulunmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi eğitim sınıfı, 2020).

Resim 41: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi eğitim sınıfı

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Görme engelliler için teknoloji sınıfı

Doğuştan veya sonradan görme yetisini kaybeden bireyler için bu alanlarda çeşitli faaliyetler sunulmaktadır. Yaratıcılık sınırları aşmak ve sürekli daha iyiye ve farklıya ulaşmak demektir. Bu anlamda engelli bireylerinde yaratıcılık faaliyetlerini kısıtlamamak ve onlara yeni fırsatlar sunabilmek için teknoloji sınıfları oluşturulmuştur.

Görme Engelliler Teknoloji Sınıfı -2. katta bulunmaktadır. Görme engelli her bir bireyin tüm bilgi ihtiyacını karşılayabilecek yazılım ve donanıma sahip teknolojik bir sınıftır (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi görme engelliler teknoloji sınıfı, 2020).

Resim 42: Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi görme engelliler için teknoloji sınıfı

Kaynak: (mk.gov.tr, 2020)

Her bölümde bir tane fotokopi makinası bulunmaktadır. Fotokopi makinaları gereksiz kullanımı önlemek, gereksiz kâğıt israfını en aza indirmek ve kitapların büyük bir bölümünün kopyalanmasını engellemek amaçlı bazı temel kurallar ile kullanıma sunulmuştur. Bu kurallar şu şekilde sıralanmaktadır (Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi fotokopi, 2020);

- ✓ Okuyucuların kütüphanedeki belirli bölümlerde bulunan fotokopi hizmetinden yararlanabilmeleri için, zemin kat Divan Salonu ve 6. kattaki para yükleme (kiosk) cihazlarından sanal hesaplarına para yüklemesi gerekmektedir.
- ✓ Fotokopi hizmetinden yararlanan tüm kütüphane okuyucuları, Telif Hakkı yasalarını kabul etmiş sayılır.
- ✓ Kütüphane içerisinde bulunan her türlü kaynaktan, çoğaltma yoluyla alınacak olan fotokopiler, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu gereğince Telif Haklarını ihlâl etmeyecek şekilde yapılır. Buna göre, bir kitabın tamamının %10'undan fazlası, bir derginin ise aynı sayısından birden fazla makalenin fotokopisi alınmamalıdır.
- ✓ Fotokopi makinalarından kaynakların/dokümanların fotokopisi çekilebileceği gibi, Kütüphanedeki okuyucu bilgisayarlarından da bu makinalara çıktı gönderilebilmektedir.

4.4. Çocuk Kütüphaneleri İçin Mekânla İlişkili olarak Yaratıcı Bilgi Hizmeti Önerileri

NHÇK'nın mekânsal yeterliliği ve sunulan bilgi hizmetleri incelendiğinde birçok çocuk kütüphanesinde olmayan ayrıcalıkların yer aldığını söylenebilmektedir. Bunun yanında eksiklikleri de göz önünde bulundurularak hem NHÇK için hem de diğer çocuk kütüphaneleri için uygulanabilecek mekânla ilişkili yaratıcı bilgi hizmeti önerileri aşağıda sıralanmaktadır;

- ✓ Çocukların iletişim becerileri kazanacağı, diksiyon eğitimini alabileceği ve topluluğa karşı özgüvenle kendilerini anlatıp yeteneklerini gösterebilecekleri yaratıcı drama gösterileri yapılmalıdır. Bunun için kütüphaneler yaratıcı drama yapılabilecek alanlar oluşturmalıdır.
- ✓ Sürekli hareket halinde olan çocukların besin ihtiyacı oldukça fazladır. Hem çocukların hem de velilerin ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri kafeteryalar veya bu tarz bir yer bulundurulmalıdır.
- ✓ Zengin içeriğe sahip görsel, işitsel ve dokunarak keşfedip öğrenebilecekleri kitap ve kitap dışı materyaller bulundurulmalıdır.
- ✓ Çocuklara fiziksel gelişimlerine katkı sağlayacak boyama saatleri yapılmalıdır. Yaş gruplarına uygun, çeşitli ve yeterli sayıda boyalar bulundurulmalıdır. Özgürce ve rahatça boyayabilmeli için belli yaş aralıklarında leke tutmaz önlükler de sağlanmalıdır.
- ✓ Çocukların kendilerine oyunlar üretebilecekleri, arkadaşları ile vakit geçirebilecekleri boş alanlar da oluşturulmalıdır.
- ✓ Kütüphane duvarlarına çocukları hayal güçlerini geliştirmelerine yardımcı olacak posterler, tablolar ve resimler asılmalıdır. Duvar üzerine çeşitli desenlerde çizimler yapılmalıdır. Eğitici bilgilerin yer aldığı sade-öğretici yazı ve görseller bulundurulmalıdır.
- ✓ Düzenli bir şekilde hava şartlarına ve yoğunluğa bağlı olarak kitap okuma, masal anlatma, çizgi film izleme gibi aktivitelerin yapılabileceği özel günler belirlenmelidir.
- ✓ Basit seviyede, okul derslerine hazırlık ve zihinsel gelişimlerine katkı sağlayacak dil kursları verilmelidir.

- ✓ Kütüphane alışkanlığı kazandırmak ve daha çok kullanıcıyı kütüphaneye çekmek için ilk defa üye olacak olan üyelere kütüphane bütçesi el verdiğince minik hediyeler verilebilmektedir.
- ✓ Ebeveynlere çocuk gelişimi ve eğitimi gibi konularda eğitim verebilecek uzman kişileri kütüphanelere davet ederek seminerler verilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Çevresi müsait kütüphane binalarının bahçelerinin bir kısmı çocuklara ayrılmalı ve birlikte tohum veya fidan dikme etkinlikleri yapılmalıdır.
- ✓ Kütüphane kullanıcılarının düzenli olarak hizmet değerlendirmesi yapabileceği aylık anketler oluşturulmalıdır.
- ✓ Çocuklarla iletişimi kuvvetlendirmek ve daha çok çocuğa ulaşabilmek için etkin bir halkla ilişkiler hizmeti sunulmalıdır.
- ✓ Kütüphanelerin kültür evleri olduğu vurgusundan yola çıkılarak o yöreye ait geleneksel şarkı programları ve dans gösterileri yapılmalıdır.
- ✓ İlgi çekici, merak uyandırıcı ve özellikle bilgilendirici, sürekli kendini güncel tutan bir kurum web sayfası oluşturulmalıdır.
- ✓ Oluşturulan web sitesi üzerinde güncel etkinlikler ve eğitici faaliyetler, yenilenen koleksiyon bilgileri kullanıcıların hizmetine sunulmalıdır.
- ✓ Gönüllü olarak kitap okuma, masal saati ve yaratıcı drama gösterileri gibi etkinlikleri yürütebilecek gönüllü bireylere ulaşılmalı ve halk ile iş birliği içinde olunmalıdır.
- ✓ Mümkünse her hafta veya aylık olarak kullanıcıların kütüphaneden beklentilerini yazılı veya sözlü olarak dinlemek ve en az 2-3 isteği yerine getirmeye çalışmak amaçlanmalı ve bu sayı giderek artırılmalıdır.

4.5. Bulgular

Çalışmada elde edilen bilgiler ve varılan gözlemler, araştırmanın daha detaylı verilere dayandırılması ve konunun öneminin vurgulanması için belirli ölçütlere göre hazırlanan "*Çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumu kontrol listesi*" adlı liste ile değerlendirilmiştir. Liste, Yılmaz, Ulusoy ve Kaptan tarafından 2019 yılı içerisinde "*2. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu"* etkinliği kapsamında oluşturulmuştur. Bu listenin üzerinde çalışılan konunun amacına uygun olması, ayrıntılı olarak çocuk kütüphanelerinin mekân ve hizmetleri konularını işlemesi ve son dönemde yapılan çalışmalardan biri olması bu listenin araştırma için önemini artırmaktadır. Kontrol listesinin ayrıntısı Tablo 4.1'de gösterilmiştir.

Tablo 4.1: Çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumu kontrol listesi

	EVET	**HAYIR**
BİNA ÖZELLİKLERİ		
1. Bebek bakım odası vardır.	✓	
2. Yerler yumuşak zemindir.	✓	
3. Yerler kaygan değildir.	✓	
4. Kütüphane binasında özel gereksinimli bireyler için rampa/asansör vardır.	✓	
5. Lavabolar çocukların boylarına uygundur.	✓	
6. Lavabo zeminleri çocukların kaymayacağı şekildedir.		✓
7. Mobilyalar ve dekorasyon çocukların yaş grubuna uygundur.	✓	
8. Sessiz alanlar kadar sesli alanlar vardır.	✓	
9. Ulaşım ağlarına yakın yerdedir.	✓	
10. Bebek arabasının kullanılabileceği rampa ya da asansör vardır.	✓	
11. Belirli alanlarda kolay temizlenebilir zemin vardır.		✓
12. Yeterli ve doğru ışık almaktadır.	✓	
13. Sesli ve sessiz alanlar birbirini etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır.	✓	
14. Uygun oda sıcaklığı sağlanmıştır.	✓	
15. Binada birbirinden bağımsız alanlar arası ulaşım kolaydır.	✓	
16. Renklerin tanımlayıcı ve yönlendirici özellikleri göz önünde		✓

bulundurularak dekore edilmiştir.		
17. Kullanıcılar ve misafirler için araç otoparkı vardır.	✓	
18. Görevli araç otoparkı vardır.	✓	
19. Acil durumlar için gerekli kurumlara yakındır.	✓	
20. Ebeveynlerin vakit geçirebileceği açık veya kapalı alanlar vardır.	✓	
21. Kütüphanede kullanılmayan malzemeler için depo vardır.	✓	
22. Binada nem, küf, böcek vb. yoktur.	✓	
23. Nitelikli vakit geçirilebilecek açık alanlar vardır.		✓
24. Kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kafeterya vardır.	✓	
ORTAM DONANIMI		
25. Olası kazaları önlemek için kapı ve cam pervazlarına yönelik gerekli tedbirler alınmıştır.	✓	
26. Merdiven boşlukları çocukların güvenliğini tehdit etmeyecek şekildedir.	✓	
27. Merdiven trabzanları çocuklar için uygundur.	✓	
28. Merdiven basamakları kaygan değildir.	✓	
29. Mobilyalar çocuklar için tehlike arz etmemektedir.	✓	
30. İlk yardım seti vardır.	✓	
31. Elektrik prizleri kapalıdır.	✓	
32. Malzeme kenarları keskin değildir.	✓	
33. Olağanüstü herhangi bir durum için yönlendirici işaret ve gerekli malzemeler yerleştirilmiş.	✓	
34. Acil toplanma merkezi vardır.	✓	
35. Isıtıcılar çocukların ulaşamayacağı alandadır.	✓	
36. Bakım odasında gerekli hijyenik malzemeler vardır.		✓
37. Acil durum bilgi kitapçığı mevcut ve ulaşılabilir durumdadır		✓
38. Duman, yangın ve su algılama sistemi vardır.	✓	
39. Otomatik yangın söndürme sistemi vardır.	✓	
40. Binada yıldırımsavar vardır.	✓	

41. Yangın tüpü vardır.	✓	
MALZEME		
42. Raflar çocukların göz hizasındadır.	✓	
43. Çocuk sayısı ile orantılı sayıda kullanılabilecek hijyenik minderler vardır.	✓	
44. Çocukların fiziksel gelişim düzeylerine uygun masalar vardır.	✓	
45. Çocukların güvenli bir şekilde kullanabileceği sandalyeler vardır.	✓	
46. Çocukların yaş gruplarına uygun olarak kullanabileceği çeşitli ve yeterli sayıda boyalar vardır.		✓
47. Çocuklar için ödünç alma masası vardır.	✓	
48. Yutulabilecek ve tehlikeli olabilecek küçük malzemeler yoktur.	✓	
49. Çocukların kullanımı için bilgisayarlar vardır.	✓	
50. Çok dilli çocuklara uygun görsel-işitsel materyal vardır.		✓
51. Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyici materyal (kitap, oyuncak, CD vb.) vardır.		✓
52. Çocukların gelişim düzeylerine uygun oyuncaklar vardır.		✓
53. Personel masası çocukların görebileceği bir noktadadır.	✓	
54. Projeksiyon aleti vardır.	✓	
55. Hoparlör vardır.	✓	
56. Fotokopi ve tarayıcı makinesi vardır.	✓	
57. İlan panosu vardır.	✓	
58. Ebeveyn odasında ebeveynlere yönelik kitaplar vardır.		✓
59. Uygun noktalarda güvenlik kameraları vardır.	✓	
60. Kitapların yerini ya da özel alanları gösteren semboller vardır.	✓	

Kaynak: (Yılmaz, Ulusoy ve Kaptan, 2019)

Bu metinde, kontrol listesi ile elde edilen bilgiler ışığında kütüphanenin mekân bağlamındaki yeterliliğine ilişkin daha sağlıklı bir değerlendirme yapılabilmesi adına kütüphane çalışanları ile de yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu görüşme neticesinde elde edilen veriler ile çocuk kütüphanelerinin mekân ve hizmet bağlamındaki olumlu ve olumsuz yönleri tespit

edilip eksikliklerin giderilmesi amaçlanmıştır. Çocuk kütüphaneciliğine farklı bir bakış açısı kazandırmak, sürekli yeni ve nitelikli hizmetlerin oluşmasına katkı sağlamak çalışma için oldukça önemlidir. Geleceğe bilgi, beceri ve kültür anlamında katkı sağlamayı amaçlayan çocuk kütüphaneleri belirlenen ölçütler neticesinde kendini geliştirebilirse aynı zamanda diğer kütüphane türlerine de katkı sağlanabileceği değerlendirilmiştir.

Tablo 4.2: Kütüphane personeli görüşme metni

	EVET	**HAYIR**	**AÇIK UÇLU CEVAPLAR**
BİNA ÖZELLİKLERİ			
1. Bebek bakım odanız var mı?	✓		NHÇK ile 2. ve 4. katlarda bebek bakım odası mevcuttur.
2. Mobilyalar ve dekorasyon çocukların yaş grubuna uygun mu?	✓		
3. Sessiz alanlar kadar sesli alanlarız da var mı?	✓		Evet var. Eğitim sınıfları, teknoloji atölyesi, tasarım ve üretim atölyesi, keşif atölyesi ve multimedya salonumuzun dışında Ses ve Görüntü Kütüphanemiz de kullanıcıların hizmetine açıktır.
4. Binada birbirinden bağımsız alanlar arası ulaşım kolay mı?			Ulaşım kolay. Her alanda yönlendirici işaretler var. Kullanıma açık 3 adet asansör de mevcut.
5. Kullanıcılar ve misafirler için araç otoparkı var mı?	✓		Açık ve kapalı otopark alanı var. Kütüphane kapasitesi değerlendirildiğinde yeteri kadar araç alabilecek düzeyde inşa edilmiştir. Açık otopark LPG'li araçların kullanımına sunulduğu için diğer tüm araçlar kapalı otopark alanını kullanabilmektedir. Ayrıca bisiklet ile gelen kullanıcılar için bisiklet park alanı da mevcuttur.
6. Ebeveynlerin vakit geçirebileceği açık veya kapalı alanlar var mı?	✓		Okuma salonlarında, okuyucuların telefon görüşmeleri yapabilecekleri, çay-kahve ve su ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, sohbet edebilecekleri 8 adet dinlenme alanı bulunmaktadır. Ayrıca kütüphanenin 6. Katında 408 kişilik yemek salonu, 74 kişilik pastane ve 74 kişilik dinlenme alanı bulunmaktadır.
7. İlk yardım seti var mı?	✓		

8. Olağanüstü herhangi bir durum için yönlendirici işaret ve gerekli malzemeler var mı? Varsa nerede konumlandırılmış?	✓		Evet var. İçeri açılan yangın merdiveninin kapısı cam yüzeyli dışarı açılan yangın çıkış kapıların üzerinde işaretler mevcuttur. Bunun yanında duvara gizlenmiş yangın söndürme tüpü ve hortumu yer almaktadır. Aynı şekilde buradaki duvar yüzeyinde de tanımlayıcı işaretler mevcuttur.
9. Çocukların kullanımı için bilgisayarlar var mı?	✓		Çocukların yetişkinler eşliğinde kullanabilecekleri bilgisayarlar mevcut. Ek olarak ödünç bilgisayar verilmemektedir. Araştırma amaçlı bilgisayarlar herhangi bir uygulamaya ihtiyaç duymadan kullanılabilir. Fakat diğer web uygulamalı bilgisayarlar için kütüphane hesap bilgilerinin kullanılması gerekmektedir.
10. Fotokopi ve tarayıcı makinesi var mı?	✓		Var. 2. ve 4. kat okuma salonlarında ve aynı zamanda Araştırma Kütüphanesi içerisinde fotokopi hizmeti verilmektedir. Ek olarak bu cihazlarda tarama işlemi de yapılabilmektedir. Bu cihazlardan zemin kat (sıfır), Divan Salonu ve 6. katta bulunan Para Yükleme Cihazları (Kiosk) aracılığı ile kütüphane hesaplarına para yükleyerek yararlanılabilirler. A4 boyutunda ve siyah-beyaz fotokopi ücret tarifesi sayfa başına 0.10 TL, A4 ve renkli fotokopi ücret tarifesi sayfa başına 0.75 TL'dir.

Çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumu kontrol listesi verilerine ek olarak Tablo 4.2'de verilen "*Kütüphane personeli görüşme metni*" içerisinden elde edilen bilgilerden yola çıkılarak, *NHÇK*'nın mekân ile de bağıntılı olan hizmetleri için ayrıca şunlar söylenebilir;

- ✓ Kütüphane 5-10 yaş arası çocuklara hitap etmesine rağmen bebeklikten ergenliğe kadar olan kullanıcıların da yararlanabileceği düşünülerek tasarlanmıştır. Bebek bakım odaları, çocuklarını kütüphaneye getiren bebekli ebeveynler için oldukça kullanışlıdır.
- ✓ Kütüphanenin tamamı halıyla kaplı olduğundan, yerler kaygan değildir ve yumuşak zeminlidir. Bu halı sistemi sadece çocuk kütüphanesini değil tüm

kütüphane bölümlerini kapsayacak şekilde döşenmiştir. Belirli alanlarda ek olarak farklı bir zemin kullanılmamıştır.

- ✓ Giriş katta bulunan çocuk kütüphanesi engelli veya engeli bulunmayan her bireyin rahatlıkla girip çıkabileceği şekildedir. Engelli bireylerin tekerlekli sandalyelerinin, bebekli ebeveynlerin ise bebek arabalarının geçişini kolaylaştırmak için girişlerde rampalar yer almaktadır.
- ✓ Kütüphane içerisinde çocukların kullanımına uygun lavabolar bulunmaktadır. Lavaboların içerisinde el-yüz yıkama alanları ve aynalar çocukların ulaşabileceği uzunluktadır. Tasarım olarak kütüphanenin diğer bölümlerinde kullanılan yeşil mermer, detayları ile birebir aynıdır. Buradaki lavaboların yetişkinler tarafından kullanılması yasaktır ve kapı üzerine asılan notlar ile açıkça belirtilmiştir.
- ✓ Kütüphane, Ankara içerisinde merkezi bir konumdadır. Ulaşım ağları ile kütüphaneye gidiş ve dönüşler kolaydır. Özel araçları ile gelen ebeveynlerin kullanımı için açık ve kapalı araç otoparkı bulunmaktadır.
- ✓ Bu kütüphanede çocuklara özel monitörler ve koltuklarla donatılmış, projeksiyon aleti ve yansıtılabileceği bir alanında bulunduğu sesli medya odası bulunmaktadır.
- ✓ Çocuk kütüphanesi giriş katta olmasına rağmen aşağıda bulunan 2 kat için güvenlik amaçlı korkuluklar yapılmıştır. Asansör ve merdiven kullanılabilen kütüphane binası içerisinde her alan halı ile kaplı olduğundan çocuklara tehlike oluşturabilecek kaygan hiçbir kısım yoktur.
- ✓ Herhangi bir acil durumda kullanılmak üzere ilk yardım setleri vardır. Olağanüstü durumlar için yönlendirici göstergeler ve belirli alanlara yerleştirilmiş gerekli malzemeler yerleştirilmiştir. Olası bir durumda hemen müdahale edilebilmesi açısından oldukça faydalı olan yangın, duman ve su algılama sistemi vardır. Kurum içerisindeki tüm elektrik prizleri ise kapaklıdır. Kütüphane içerisinde kullanılan her malzeme kalitelidir ve malzeme kenarlıkları keskin değildir.
- ✓ Kütüphane binası yeni yapıldığı için nem, küf, böcek vb. durumlar yoktur. İlerleyen zamanlarda da olma olasılığı oldukça düşüktür. Mimari açıdan göze hitap eden kurum, içerik açısından da kaliteli malzemelerle dekore edilmiştir.

- ✓ Kütüphane içerisindeki mobilyalar çocukların gelişimine ve fiziksel şartlarına uygun olarak tasarlanmıştır. İç dekorasyon çocuk kütüphanesi içerisinde alışagelmiş tasarımlardan farklıdır. Koleksiyon, raf boyları ve düzeni, masa ve sandalyeler, puflar çocukların kullanımına uygun tasarlanmıştır.

Kütüphanenin mekân ile doğrudan ve/veya dolaylı ilişkili olan yetersiz yanları için ise şunlar söylenebilir;

- ✓ Eksi yönleri ise diğer çocuk kütüphanelerine oranla daha sade olması, soft renklerde, duvarlarda çocukların hayal dünyalarını geliştirmeye yardımcı olacak herhangi bir tablo veya resim bulunmamaktadır
- ✓ Burada çalışan personel Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu bir kütüphaneci değildir.
- ✓ Kütüphaneler genelde sessiz ortamlardır fakat gelişen ve değişen kütüphane algısı ile kütüphanelere özel sesli alanlar da eklenmiştir.
- ✓ CMK ve içerisinde yer alan NHÇK modüler yapıda değildir. Her parça sabitlenmiş ve kısa süreli değişimlerin yapılabilmesi pek mümkün görünmemektedir. İlk tasarlanan tema, yıllar boyunca çok fazla değişikliğe uğrayabilecek gibi gözükmemektedir.
- ✓ Kütüphane koleksiyonunda bulunan binlerce kitabın hepsi raflarda sergilenmemektedir. Güncel, yüzeyi kullanıma uygun ve içeriksel açıdan zengin olan kitaplar raflarda yerini alırken, diğer kalan koleksiyon ise depolarda muhafaza edilmektedir. Tüm koleksiyonun sergilenmesi kütüphane için faydalı olsa da kalan kısım için alan yetersizliğinden dolayı depolama sisteminin kullanımı uygun görülmüştür.
- ✓ Çocukların sesli olarak gösteri yapabilecekleri drama merkezleri yoktur fakat kütüphanenin iç kısımlarında alanlar puflarla doldurulmuş ve bu alanlarda etkinlikler yapılabilmesi için boş bırakılmıştır.
- ✓ Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi 7 katlıdır. 6. kata kadar asansör ile kullanıma açık olan kütüphanenin 7. katına sadece iç merdiven ile çıkılmaktadır. Kullanıcının hizmetine sunulan kafeterya 6. katta yer alırken, çay-kahve-su içme, telefonla konuşma, sohbet etme gibi basit düzeydeki ihtiyaçların karşılanması için ise her katta etrafı camla kaplı özel alanlar bulunmaktadır.

- ✓ Kütüphane koleksiyonu sadece kitaplardan oluşmaktadır. Eğitici oyun ve oyuncaklar bulunmamaktadır. Koleksiyon bir çocuğun tüm ihtiyaçlarını karşılayabilecek nitelikte değildir. Genel geçer bir düzende, sınıflama sistemine göre dizilmiştir. Bazı raflarda 2-3 kitap yer alırken bazı raflar ise oldukça doludur. Görsel açıdan göze hitap ettiği söylenememektedir. Koleksiyon içerisinden seçilen nitelikli ve ilgi çekici kitaplar boş raflarda sergilenerek tematik bir düzen sağlanması daha güzel olacaktır.

Araştırmayı desteklemek amaçlı iç ve dış mekân tasarım ölçütleri dünya genelinde iyi örnekler üzerinden değerlendirilmiş, benzer ve farklı yönler aşağıda karşılaştırılarak sıralanmıştır;

Tablo 4.3: İyi örnekler üzerinden kütüphane niteliği değerlendirme listesi

Değerlendirme Ölçütleri	**Akyurt Bebek Kütüphanesi**	**Çankırı Uçak Kütüphanesi**	**Çocuk Kitapları Müzesi**	**Eric Carle Çocuk Kitapları Müzesi**	**Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi**	**Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi**	**The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi**	**Tokat Bebek Kütüphnesi**
Bahçesi var				✓	✓		✓	✓
Bebek bakım odası var	✓				✓	✓	✓	✓
Çocuk oyun alanı var	✓		✓		✓	✓	✓	✓
Çocuklar için etkinlikler Var	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓
Eğitici oyuncaklar var	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
Tek başına bina şeklinde Tasarlanmış	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓
İnternet sitesi var	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Kütüphanecisi var	✓	✓				✓	✓	✓
Mekân tasarımı çocuklara uygun	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Mobilya ve dekorasyon çocuklar için uygun	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Multimedya salonu var			✓	✓		✓	✓	
Okuma salonu var	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Ulaşım kolay	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
Yetişkinler için alanlar var			✓	✓		✓	✓	
Toplam	**11**	**8**	**11**	**11**	**11**	**11**	**14**	**12**

Tablo 4.3 verilerine göre *The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi* iyi örnekler içerisinde değerlendirme ölçütlerinde en çok evet yanıtını alan kütüphane iken en az evet yanıtını alan kütüphane ise *Çankırı Uçak Kütüphanesi* olmuştur. Genel olarak elde edilen verilere göre listede yer alan kütüphanelerin çoğu 11 adet niteliği bünyesinde barındırmaktadır. Araştırma kapsamında incelenen NHÇK içerisinde çocukların kullanımına uygun bahçe alanının olmaması, eğitici oyuncakların olmaması ve kendi başına bir bina şeklinde tasarlanmış olmaması değerlendirilen ölçütlerden eksik görülenlerdir. Bu listedeki ölçütler araştırma kapsamında önemle üzerinde durulan konuların içerisinden seçilerek hazırlanmıştır. Değerlendirmeye alınan her kütüphane ve çocuk kitapları müzesi, çocuk kütüphaneleri için olması gereken birçok özelliği barındırmaktadır. Kütüphaneler ve çocuk kitapları müzelerinde eksik olan niteliklerin saptanması ve tamamlanması bu çalışmanın en büyük amaçlarından biridir.

5. BÖLÜM:

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmanın amacı, bir çocuk kütüphanesi mekânının nasıl olması gerektiğini araştırmak, personelin bu konudaki bakış açısını değerlendirmek, yaratıcı bilgi hizmetleri kavramının gereklerine uygun önerilerde bulunmak ve dünya üzerinden iyi örneklerle karşılaştırmalar yaparak çocuk kütüphaneciliği alanına katkı sağlarken kurumların kendilerini çalışma içerisindeki öneriler doğrultusunda geliştirmek zorunda kalmalarını sağlamaktır. Daha sonra personel bakış açısıyla çocuk kütüphanelerinde mekân-hizmet ilişkisinin yeterliliğinin analizi yapılarak önerilerde bulunmaktır. Bunun için öncelikle Çocuk Kütüphanesi kavramına ilişkin detaylı araştırmalar yapılarak Halk Kütüphanesi kavramı derin bir konu olduğu için araştırma kapsamından çıkarılmış ve daha sonra çalışmanın amacına yönelik olarak incelemelerin yapılmasına çalışılmıştır.

Son dönemde yapılan çalışmalar ve araştırmalar neticesinde elde edilen verilere göre çocuk kütüphaneleri bilgi merkezleri içerisinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Eğitim ve öğretim kurumlarına ek olarak çocukların gelişimi için çocuk kütüphaneleri, olmazsa olmaz destekleyicilerden biridir. Bu çalışma ile çocukların ve ebeveynlerinin kültür dünyalarının zenginleştirilmesine aracı olan çocuk kütüphanelerinin tanıtılması ve öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Çalışma içerisinde özellikle; tamamen çocukların dünyasına hitap eden mekânların oluşturulması, hayal dünyalarını zenginleştirecek materyallerin temini, her zaman yeni ve daha iyiyi üretmeyi amaçlayan teknolojik ve yaratıcı hizmetler, çocukların kişisel gelişimlerine katkı sağlarken velilerinde bilinçlenmesine katkı sağlayacak eğitimler, kütüphane kullanıcılarının kendilerini evlerinde gibi güvende ve huzurlu hissedecekleri ortamlar tasarlamak gibi birçok konuya özenle ve kapsamlı bir şekilde değinilmiştir.

Araştırma ile elde edilen veriler kapsamında çocuk kütüphanelerinin diğer bilgi merkezlerine oranla üzerinde durulması gereken birçok önemli noktası olduğu saptanmıştır. Çocuk kütüphanelerinin önemi ve ayrıcalıklı yönleri detaylı bir şekilde ele alınırken NHÇK üzerinde bu konuya bir kere daha dikkat çekilmiştir. Aynı

zamanda verilen önem kurum performansı ile ilişkilendirilmiş ve araştırma desteklenmiştir. Mekânların daha işlevsel ve cazip hale getirilmesi ve bu mekânların yenilikçi kütüphane hizmetlerindeki rolünün ön plana çıkarılması için bir takım önerilerde bulunulmuştur.

NHÇK, araştırmacının bu kurumda geçici olarak çalışıyor olması, bina ve mimari açıdan elde edilecek verilere daha rahat ulaşım sağlanması, kütüphanenin ülke içerisinde yeni yapılmış olması, üzerine çalışılan başka konuların bulunmaması, alanında yetkin bir kütüphane olması ve mimari açıdan temsil ettiği ülkenin değerlerine ve kimliğine sahip olması gibi birçok nedenden dolayı araştırma için uygun görülmüştür.

Çalışma içerisinde özellikle çocuk kütüphanelerinin tarihsel sürecine genel anlamda değinilirken aynı zamanda işlevleri ve bilgi merkezlerinin unsurları konularına da yer verilmiştir. Çocuk kütüphanelerinin mekân ve hizmet ilişkisi ele alınırken öncelikle kurumsal organizasyonların tarihsel evrimi ve gelişimi incelenmiştir. Daha sonra kütüphane binalarının mekân tasarımlarına ilişkin yapılan araştırmalarla desteklenen veriler sunulmuştur. Çocuk kütüphaneleri özelinde araştırmanın önemini özellikle vurgulayan tasarım ölçütlerine de yer verilmiştir. Bu ölçütler içerisinde yer alan renk unsuru üzerinde özellikle durulmuştur.

Bu çalışmada, yurtiçi ve yurtdışı kaynaklardan araştırmalar yapılarak belli sonuçlara varılmıştır. Araştırma yöntemleri içerisinde sıklıkla kullanılan betimleme yöntemi, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve belgesel kaynak tarama yöntemi çalışma için veri toplama tekniği olarak kullanılmıştır. Kütüphane standartlaşmış çocuk kütüphanesi gerekliliklerine göre incelenmiş ve değerlendirilmeler yapılmaya çalışılmıştır. Görsel sunum açısından ve örnek olabilecek alanları gösterebilmek amaçlı orijinal fotoğraflar çekilip çalışmada sunulmuştur.

Çalışma süresi boyunca elde edilen veriler doğrultusunda NHÇK hakkında bir takım değerlendirmeler yapılmıştır. Çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumu kontrol listesi, gözlem yöntemi ile elde edilen bilgiler ve kurum personeli ile yapılan görüşmeler neticesinde birtakım sonuçlara varılmıştır. Yapılan araştırma verilerine göre;

- ✓ Bir çocuk kütüphanesi için gerekli olan oda sıcaklığı yeterli seviyededir.

- ✓ Büyük ve yeterli sayıdaki pencereleri ile doğal aydınlatma sağlanırken aynı zamanda göze hitap eden aydınlatmalar ile kütüphanenin ışık ihtiyacı fazlasıyla karşılanmaktadır.
- ✓ Çocukların eğlenirken dinlenebilecekleri ortamların oluşturulmasına dikkat edilmiş ve yeterli sayıda minder temin edilmiştir.
- ✓ Çocukların gelişim düzeylerine uygun, aynı zamanda boy ve ağırlıkları dikkate alınarak üretilmiş masa ve sandalyeler yeterli sayıdadır.
- ✓ Koleksiyon yönünden oldukça zengin bir kaynağa sahip olan kütüphane ne yazık ki elinde bulundurduğu koleksiyonun yalnızca küçük bir kısmını sergilemekte ve kullanıcıların hizmetine sunmaktadır.
- ✓ Kütüphane içerisinde boya kalemleri ve oyuncakların yer almaması bu kütüphanenin en büyük eksikliklerinden biridir.
- ✓ Araştırma süresi boyunca gözlemlenen kütüphane, çok fazla ziyaretçi sayısına sahip olamamıştır. Pandemi süreci ve gelen yasaklar ile birlikte bu olumsuz sonuç doğmuştur.
- ✓ Çocuk kütüphanesi, kütüphanenin diğer bölümleri kadar iyi gözlemlenmektedir ve yeterli sayıda güvenlik kamerasına sahiptir.
- ✓ Çocukların kullanımına açık, yeterli sayıda multimedya ürünleri (monitörler, projeksiyon aleti, katalog tarama ekranları vb.) bulunmaktadır.
- ✓ Yeni kurulan bir yapı olması sebebiyle eksikleri olmakla beraber mevcut haliyle çocukları kendine çekebilecek birçok özelliğe ve koleksiyona sahiptir.
- ✓ Kütüphane içerisinde yer alan fakat NHÇK içerisinde bulunmayan diğer eğitici alanların tanıtımı yapılmamaktadır. Daha çok yapılmalı ve yer yön levhaları ile yönlendirici bilgilerin olduğu tabelalar kullanılmalıdır.
- ✓ Çocuk kütüphanesi duvarları çok boş görünmektedir. Yaratıcılık kavramının gereklerine uygun, yenilikçi fikirler ile hazırlanmış resim, tablo ve karikatürlerle duvarlar zenginleştirilmeli ve kütüphane daha ilgi çekici hale getirilmelidir.

NHÇK kütüphanesi özelinde, diğer çocuk kütüphaneleri ve çocuk kitapları müzelerini de kapsayacak şekilde mekân ve hizmet içeriği ile doğrudan ve/veya dolaylı ilişkili olan yetersiz yanlar için şu önerilerde bulunulabilir;

- ✓ Çocuk kütüphanesi paydaşlarının tamamı, bu türü diğer kütüphane türlerinden ayıran önemli farklılıklar konusunda bilgilendirilmelidir.
- ✓ İlgi çekici mekân tasarımları konusunda yeteri kadar özen gösterilmemektedir. Bu doğrultuda mekânsal tasarım, mobilya ve aksesuarlar yaratıcı bilgi hizmetleri konusunda sunulan öneriler dikkate alınarak tekrar gözden geçirilmeli gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- ✓ Eğitim felsefesi ve hizmet çeşitliliği bağlamında okul öncesi kurumlar kadar önemli sorumluluklar yüklenmesi beklenilen çocuk kütüphaneleri ve/veya halk kütüphanelerinin çocuk bölümlerinde bu konudaki hassasiyet yetersizdir. Burada tamamen okul öncesi eğitim kurumlarının görev ve sorumluluklarının yerine getirilmesi beklenmemeli fakat çocuk kütüphaneleri de okuma alışkanlığının edinildiği yerler olması açısından bu konuya gereken önemi vermelidir.
- ✓ Kullanım yoğunluğu ve başarıyı etkileyen en temel unsuların derme ve mekân olması bu kurumların başarılı bir hizmet sunması için yeterli değildir. Bunun somut göstergesi de NHÇK'dır. Bu kurum da paydaşlar arasında henüz yeterli farkındalık ve önemsenme düzeyine ulaşılabilmiş değildir. Daha iyi bir hizmet planlaması araştırma içerisinde sunulan öneriler doğrultusunda tekrar değerlendirilmelidir.
- ✓ Mekânsal özellikler açısından dünya üzerindeki iyi uygulama örnekleri incelendiğinde NHÇK bu kurumlarla benzer yetkinliklere sahiptir.
- ✓ Mekânsal özellikler açısından NHÇK ülkemizdeki en iyi örneklerden biridir.
- ✓ Ülke genelindeki koşullu kapanmanın getirdiği olumsuz şartlardan etkilenen NHÇK, kullanıcılar tarafından henüz yeterince deneyimlenmemiştir. Bunun sonucunda personelin mekânı doğru yorumlaması ve test etmesi engellenmektedir.
- ✓ Tasarımı etkileyen çizgi, şekil, doku, değer ve renk ölçütlerine daha fazla dikkat edilmeli ve mekânlar bu ölçütler göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.
- ✓ Sürdürülebilirlik esas alınarak yeşil kütüphane anlayışı tüm kütüphanelere uyarlanmalıdır. Doğal gün ışığı ile gelen aydınlık ve sıcaklıktan faydalanılabilecek mekânsal tasarımlarla çocukların doğal olana ulaşması sağlanmalıdır.

- ✓ Çocuk kütüphaneleri yaş aralığı gereği okuma-yazma bilmeyen kullanıcıları da ağırlamaktadır. Bu nedenle onlara aradıklarını bulmalarını kolaylaştıracak veya ilgilerini çekecek diğer kitaplara ulaşmalarını sağlayacak göstergeler olmalıdır. Her alana farklı renk tasarımları uygulanarak hayal güçlerini geliştirmeleri sağlanmalı ve aradıklarını bulmaları kolaylaştırılmalıdır.
- ✓ NHÇK içerisinde çocukların gelişimine uygun oyuncaklar ve eğitici materyaller bulunmamaktadır. Hem bu kütüphane hem de bu tarz eksiklikleri olan diğer kütüphaneler çocukların bireysel ve fiziksel gelişimlerini sağlayacak sağlığa zararsız ve kullanıma uygun materyaller temin etmelidir.
- ✓ Okul eğitimlerini tamamlayıcı basit fen deneyleri yapabilecekleri alanlar oluşturulmalıdır. NHÇK bünyesinde bulunan sosyal keşif alanları gibi alanlar ile kütüphane hizmetleri zenginleştirilmelidir.
- ✓ Mümkün olduğunca her çocuk kütüphanesine çocuk oyun alanı oluşturulmalıdır.
- ✓ Çocuk kütüphanelerinde Bilgi ve Belge Yönetimi bölümü mezunu, alanında uzman, mümkün ise çocuk gelişimi alanında eğitimi veya deneyimi olan personeller yer almalıdır.
- ✓ Kütüphane koleksiyonunu sergileyici, göze hitap eden, ilgi çekici ve öğretici kitaplar raflarda veya özel alanlarda sergilenmelidir.
- ✓ Çocuklara özel lavabolarda el-yüz yıkama alışkanlıklarını pekiştirici işaretler bulundurulmalıdır. Hijyen sağlanması ve salgın hastalıkların yayılmasını önlemek amaçlı el dezenfektanları bulundurulmalıdır.
- ✓ Acil durumlarda kullanılması gereken acil çıkış kapıları çocukların anlayabileceği işaretler ile gösterilmelidir.
- ✓ Kütüphane yararı için kurumlar ve şirketlerle işbirliği yapılmalıdır.
- ✓ Kurumların internet site tasarımlarının arayüzleri daha anlaşılır ve renkli olmalıdır.

Çocuk kütüphaneleri kütüphanecilik geleneğinin sürekliliği açısından oldukça gereklidir. Çocuklar düşünüldüğünde, bu kurumlardaki varlıklarını sürekli hale getirmek konusunda birden fazla bağlayıcı unsur söz konusudur. Bunun sebebi onların dünyasının algılara çok daha fazla açık olmasıdır. Bu unsurlardan bir tanesi ve araştırmanın öznesi mekândır. Konu üzerinde özenli olunması çocukların

kütüphanede olan varlıklarını artıracaktır. Bu çalışma ile kurum personelinin bakış açısıyla mekân-hizmet ilişkisi analiz edilmeye çalışılmıştır. Kullanıcı ile buluşamayan hizmetler kurumlara fayda sağlamamakla beraber geliştirilebilir de olmayacaktır. Yapılan bu araştırma ile mekân kavramının hizmet yeterliliği için uygunluğu değerlendirilmiş ve personelin de görüşleri ile mekânın ve hizmetin kalitesi üst düzey olsa dahi kullanıcı ile buluşamadığı sürece fayda sağlamadığına kanaat getirilmiştir. Çalışma bu türden bir farkındalığa değindiği ve olumsuzlukların giderilmesi için sunulan önerilerin dikkate alınması ile kurumlara katkı sağladığı ölçüde amacına ulaşmış olacaktır.

KAYNAKÇA

Akkaya, M. A. (2019). Bilgiye erişim merkezi olarak çocuk kütüphaneleri. *Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri* içinde (ss.90-118). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Akkaya, M. A. ve Odabaş, H. (2019). Kütüphane deneyiminin beşiği olarak çocuk kütüphaneleri. *Bilgi merkezleri*: *Kütüphaneler-arşivler-müzeler* içinde (ss. 61-96). M. A. Akkaya ve H. Odabaş (Yay. Haz.). İstanbul: Hiperyayın.

Altay, A. (2020). Geçici Koruma Statüsündeki Ailelerin Okul Öncesi Dönem Çocuklarına Yönelik Kütüphane Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü Örneği. *Çocuk Kütüphanelerinde Okul Öncesi Dönem* içinde (ss. 107-133). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Aslan, F., Aslan, E. ve Atik, A. (2015). İç mekânda algı. *İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi,* 5(11), 139-151.

Aslıyüksek, M. K. (2018). Çocuk kütüphaneleri ve Türkiye'de durum. *Halk Kütüphaneleri: Geçmişten geleceğe yönelimler ve yeni roller* içinde (ss. 387-403). H. Odabaş ve M. A. Akkaya (Yay. Haz.). İstanbul: Hiperyayın.

Aydın, S. (2019). Çocuk kütüphanelerinde nitelikli koleksiyon oluşturma ve geliştirme. *Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri* içinde (ss.230-256). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Başaran, Y. K. (2017). Sosyal bilimlerde örnekleme kuramı. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(47), 480-495.

Bebek Kütüphanesi (2020). Erişim adresi. https://www.akyurt.bel.tr/haberler/bebek-kutuphanesi

Beyazıt Devlet Kütüphanesi. (2020). Türk İslam Ansiklopedisi. Erişim adresi: https://islamansiklopedisi.org.tr/beyazit-devlet-kutuphanesi

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşmesi. (1989). Erişim adresi. http://cocukhaklari.barobirlik.org.tr/dokuman/mevzuat_uamevzuat/birlesmismilletler.pdf

Brkic, J. ve Djordjevic, V. (2018). Make some space for makerspace: transforming children's library ınto creative classroom. *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018,*

Nevşehir/Türkiye içinde (ss. 318-323). A. Kakırman Yıldız ve L. Özdemir (Yay. Haz.). Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Burkut, E. B. (2019). Çocuk kütüphanelerinin mekânsal tasarım süreci: mimarisi ve iç mekân tasarım analizi. *Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri* içinde (ss.311-350). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Carle Museum. (2020). Erişim adresi: https://www.carlemuseum.org

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Fotokopi. (2020). Erişim adresi. https://mk.gov.tr/icerik/detay/fotokopi-

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Görme Engelliler Teknoloji Sınıfı. (2020). Tarihinde Erişim adresi. https://mk.gov.tr/icerik/detay/gorme-engelliler-teknoloji-sinifi

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Keşif Atölyesi. (2020). Erişim adresi: https://mk.gov.tr/icerik/detay/kesif-atolyesi

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Tasarım ve Üretim Atölyesi. (2020). Erişim adresi: https://mk.gov.tr/icerik/detay/tasarim-ve-uretim-atolyesi

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi. (2020). A. Tuğlu, M. Y. Ustabulut, B. Ünal ve H. Gökduman (Yay. Haz.). İstanbul: Cumhurbaşkanlığı Yayınları.

Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi. (2020). Erişim adresi. https://mk.gov.tr/

Dilmaç, E. S. (2018). *Anaokulları sınıf mekânlarında rengin çocuk psikolojisine etkileri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Durmaz, E. (2018). İç mekân tasarımının kullanıcı ve personel üzerine etkileri. *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir/Türkiye* içinde (ss. 179-182). A. Kakırman Yıldız ve L. Özdemir (Yay. Haz.).Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Egitimpedia. (2016). Çocukların neden felsefe öğrenmesi gerekiyor? Evet, felsefe. Erişim adresi: https://www.egitimpedia.com/cocuklarin-neden-felsefe- ogrenmesi-gerekiyor-evet-felsefe

Ertemli, M. (2018). Mekân tasarımında sınır öğelerinin görselliğe katkısı: düşey yüzeylerin estetiği. *Modular Journal,* 1(1), 49-64.

Fındık, E. (1988). Halk Kütüphaneleri ve Halkla İlişkiler. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi,* II (3), 98-102.

Gill, P. (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO İlkeleri*. B. Yılmaz (Çev.). İstanbul: Türk Kütüphaneciler Derneği.

Güldü, Ö. (2020). Araştırma yöntem ve teknikleri. Erişim adresi: https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/107027/mod_resource/content/1/KONU%209.pdf#:~:text=%2D%2D%20Yap%C4%B1land%C4%B1r%C4%B1lm%C4%B1%C5%9F%20g%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fme%3A%20G%C3%B6r%C3%BC%C5%9Fme%20sorular%C4%B1,da%20a%C3%A7%C4%B1k%20u%C3%A7lu%20olarak%20haz%C4%B1rlanm%C4%B1%C5%9Ft%C4%B1r

Güncel Türkçe Sözlük. (2020). Derme maddesi. Erişim adresi: https://sozluk.gov.tr/

Güneş, A. ve Canatar, M. (2020). Halk kütüphanelerinde bebek kullanıcılara yönelik hizmetler. *Bilgi ve Belge Araştırmaları Dergisi,* (13), 55-80.

Güneş, A. ve Güneş, F. (2017). Bilişsel Gelişim Dönemleri ve Çocuk Kütüphaneleri. *Eğitim Bilim Toplum Dergisi,* 15 (60), 25-49

Halk Kütüphaneleri Bildirgesi. (2004). Erişim adresi: http://kutuphaneci.org.tr/bildirgeler/halk- kutuphaneleri-bildirgesi/

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012). Erişim adresi: https://teftis.ktb.gov.tr/TR- 264032/halk- kutuphaneleri-yonetmeligi.html

Halk ve Çocuk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (1982). Erişim adresi. https://teftis.ktb.gov.tr/TR- 264443/halk-ve-cocuk-kutuphanleri yonetmeligi.html

Hashempour, L. ve Sapchi, A. T. (2015). Kütüphanelerin iç mekân tasarımına yönelik renk etkileri. *ÜNAK Elektronik Çağda İçerikten Mimariye Kütüphaneler 1-3 Ekim 2015, Ankara/Türkiye* içinde (ss. 79-86). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.

Hazırlar, M. A. (2004). *Halk kütüphanelerinde iç mimari*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hunt Library bookBot. (2020). Erişim adresi. https://www.lib.ncsu.edu/huntlibrary/bookbot

IFLA (2018). IFLA 0-18 yaş grubundaki çocuklar için kütüphane hizmetleri rehberi. (2.bs. 2020). C. Polat, E. B. Eroğlu, S. Çuhadar ve A. Kavak, B. Tan. (Çev.). Erişim adresi: https://www.ifla.org/files/assets/libraries-for-

children-and-ya/publications/ifla-guidelines-for-library-services-to-children_aged-0-18-tr.pdf

IFLA. (2007). Bebekler ve küçük çocuklar için kütüphane hizmetleri rehberi. Erişim adresi: https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/professional-report/100-tr.pdf

İlk Örnek Çocuk Kütüphanesi: Ali Dayı. (2020). Erişim adresi: https://kygm.ktb.gov.tr/TR-1044/ilk-ornek-cocuk-kutuphanesi-ali-dayi.html

İnteraktif çocuk kütüphanesi açıldı. (2014). Erişim adresi: https://www.haberler.com/interaktif cocuk-kutuphanesi-acildi-5813140-haberi/

Kantaroğlu, F. (2011). Yüksek Performans Binaların Enerji Tasarım Stratejileri. Erişim adresi: https://www.mmo.org.tr/sites/default/files/1f56be023ba4b62_ek.pdf

Kinder Booken Museum. (2020). Erişim adresi: https://www.childrensbookmuseum.com/

Kuhr, B. (2020). İç mimari projeler için tasarım aşamaları rehberi. Erişim adresi: https://docplayer.biz.tr/62038982-Ic-mimari-projeler-icin-tasarim-asamalari-rehberi.html

Küçükcan, B. (2015). Okul kütüphanelerinde mekân tasarımı. *Milli Eğitim Dergisi*, (208), 218-232.

Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (2020). Halk kütüphaneleri 2020 yılı istatistikleri bilgileri. Erişim adresi: https://kygm.ktb.gov.tr/TR-255535/2019- yili— istatistik bilgileri.html

Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü. (2021). Halk kütüphaneleri 2021 yılı istatistikleri bilgileri. Erişim adresi: https://kygm.ktb.gov.tr/TR-

Moza, E. A. ve Tokman, L. (2015). "Bilişim teknolojileri" ve "sürdürülebilir mimarlık" yaklaşımlarının "yeni kütüphane mimarisi" ne mekânsal etkileri. *Milli Eğitim Dergisi,* 45(208), 33-50.

Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi. (2020). Erişim adresi: https://mk.gov.tr/icerik/detay/nasreddin-hoca-cocuk-kutuphanesi

Odabaş, H. ve Akkaya, M. A. (2020). *Bilgi merkezlerinde mekân: değişen beklentiler ve mimari anlayış ışığında yönelimler*. İstanbul: Hiperyayın.

Öçalan, A. (2018). Çocuk kütüphanesi çalışanlarının nitel ve nicel özelliklerinin hizmet kalitesine etkileri. *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir/Türkiye* içinde (ss. 101-120). A. Kakırman Yıldız ve L. Özdemir (Yay. Haz.). Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Öden, H. Y. (2021). Çocuk Kütüphanesi İç Mekân Tasarımında Çok Fonksiyonlu Mobilyaların Kullanımı. *Online Journal of Art and Design,* 9 (3), 92-102.

Önal, H. İ. (2015). Yaratıcı kütüphanelerde yenilikçi bilgi hizmetleri. Erişim adresi: http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/25-%C3%96nal-162-174.pdf

Polat, C. (2019). Çocuk Kütüphanelerinde Bilgi Okuryazarlığı Becerilerinin Kazandırılması. *Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri* içinde (s.154). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Rankin, C. ve Brock, A. (2012). Library services for children and young people - an overview of current provision, future trends and challenges. *Library services for children and young people: Challenges and Opportunities in the Digital Age* içinde (ss.3-28). C. Rankin ve A. Brock (Ed.). London: Facet Publishing.

Sağlamtunç, T. (1994). Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi'nin Tarihçesi. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi,* 8 (3), 188-197.

Sağlamtunç, T. (1998). Türkiye'de Çocuk ve Halk Kütüphaneleri. B. Onur (Yay. Haz.). *Cumhuriyet ve Çocuk – II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-6 Kasım 1988* içinde (ss. 73-83). Ankara: Ankara Üniversitesi, ÇOKAUM.

Saydam, V. ve Sağlık, Ö. (2015). İstanbul'daki Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı Halk ve Çocuk Kütüphanelerinin iç ve dış mekân açısından incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(208), 61-75.

Sayer, R. C. (2007). *Çocuk Kütüphanelerinde Elektronik Yayınların Kullanımı ve Yaygınlaştırılması*. (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Semizoğlu, S. (2016). *Teknoloji ile değişen mekânlar: iç mekânların ürünleşmesi*. (Yayımlanmamış doktora tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sever, S., Akçakoyunluoğu, S., Ulusoy, Ş. G., Aslıyüksek, M. K., Oruç, Ç., Doğru, M., Tuğtağ, M., Zengin ve M. İ., Kozikoğlu, T. (2018). Çocuk

kütüphanelerinde nitelikli koleksiyon oluşturma. *Çocuk Kütüphaneleri Çalıştayı 16-18 Kasım 2017, Ankara/Türkiye* içinde (ss. 46-61). C. Polat, E. Yılmaz ve A. K. Yıldız (Yay. Haz.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı.

Shahrak, M. Z. (2018). Study on charactristics of ınternational digital library for children and young adults in Iran. *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir/Türkiye* içinde (ss. 318-323). A. Kakırman Yıldız ve L. Özdemir (Yay. Haz.). Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Tavşan, F., Tezer, E. ve Tavşan, C. (2019). Son dönemdeki çocuk kütüphanelerinin renk tercihleri. *4th International Symposium on Innovative Approaches in Architecture, Planning and Design, November 22-24, 2019, Samsun/Turkey* içinde (ss. 50-54). İstanbul: SETSCI.

The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi politika kılavuzu. (2020). *The John P. Holt Brentwood Library policy manual.* Erişim adresi. https://www.brentwoodtn.gov/home/showpublisheddocument?id=6228

The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi yıllık raporu. (2020). *The John P. Holt Brentwood Library annual report.* Erişim adresi: https://www.brentwoodtn.gov/Home/ShowDocument?id=6573

The John P. Holt Brentwood Library. (2020). Erişim adresi: https://www.brentwoodtn.gov/departments/library

Tokat Bebek Kütüphanesi. (2019). Erişim adresi: https://www.pediko.com/portfolio-item/tokat- bebek-kutuphanesi/

Tonta, Y. (2020). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri. Erişim adresi: https://acikders.tuba.gov.tr/course/view.php?id=80&section=7

Türkiye'de Çocuk Kütüphaneleri. (2019). Erişim adresi: https://odatv4.com/turkiyede-cocuk- kutuphaneleri-21111939.html

Uçak Kütüphane. (2020). Erişim adresi: https://www.cankiri.bel.tr/ucak-kutuphane,7,677,1

UNICEF. (1989). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme: Yazılı maddeler. Erişim adresi: https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair- s%C3%B6zle%C5%9Fme

Ünal, M. (2009). Çocuk Gelişiminde Oyun Alanlarının Yeri ve Önemi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2), 95-110.

Veri Toplama Teknikleri. (2020). Erişim adresi: https://personel.omu.edu.tr/docs/ders_dokumanlari/8367_33708_1655.pdf

Vikipedi. (2021). Çocuk Hakları Sözleşmesi. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87ocuk_Haklar%C4%B1_S%C3%B6zle%C5%9Fmesi

Vikipedi. (2021). Ülkeler listesi. Erişim adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%9Clkeler_listesi

Yıldırım, Z. ve Akkaya, M. A. (2018). Türkiye'de IFLA Çocuk Kütüphanesi Hizmet İlkeleri'nin uygulanabilirliğine yönelik analiz: Üç büyükşehirden üç bağımsız çocuk kütüphanesi örneği. *1. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu Bildiriler ve Posterler 14-17 Kasım 2018, Nevşehir/Türkiye* içinde (ss. 502-514). A. Kakırman Yıldız ve L. Özdemir (Yay. Haz.). Ankara: Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

Yıldız, A. K. (2017). Türk Kütüphaneciliğinde mekân, kullanıcı ve hizmet sorunlarının bir değerlendirmesi. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi,* 4(2), 417-430.

Yıldız, A. K., Yalçınkaya, B., ve Saydam, V. (2018). İstanbul'daki Halk Kütüphanelerinin okul öncesi dönem çocuklara uygunluğunun değerlendirilmesi. *Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi (DTCF Dergisi),* 1811-1836.

Yılmaz, A., Ulusoy, A. ve Kaptan, N. (2019). *Ankara'da bulunan halk kütüphanelerine bağlı çocuk bölümleri ve çocuk kütüphaneleri binalarının ve fiziksel özelliklerinin incelenmesi*. 2. Uluslararası Çocuk Kütüphaneleri Sempozyumu 16-18 Ekim 2019, Sözlü Bildiri, İstanbul.

Yılmaz, B. (2020). *Çocuk kütüphanesi hizmetleri kılavuzu*. İstanbul: Hiperyayın.

Yılmaz, B. ve Açıkgöz, O. (2013). Türkiye'de Halk Kütüphanesi Hizmetlerinin Özel İdarelere Devri Konusunda Özel İdare Yöneticilerinin Görüşleri. *Türk Kütüphaneciliği Dergisi,* 27 (1), 136-153.

Yılmaz, E. (2019). Yaşayan çocuk kütüphaneleri. *Dünyanın iyiliği için çocuk kütüphaneleri* içinde (ss.39-89). A. Kakırman Yıldız (Ed.). İstanbul: Hiperyayın.

Yılmaz, M., Güneş, A. ve Şenay, B. A. (2016). Yaratıcı kütüphane hizmetleri: yaratıcı mekânlar. *2. Uluslararası Çin'den Adriyatik'e Sosyal Bilimler*

Kongresi 5-6-7 Mayıs 2016 Hatay/Türkiye içinde (ss. 411-420). M. L. Emek ve D. Sadykova (Ed.). Ankara: İktisadi Kalkınma ve Sosyal Araştırmalar Derneği Yayınları.

Yörük, İ., Gülgün, B., Sayman, M. ve Ankaya, F. (2006). Peyzaj planlama çalışmaları kapsamında ege üniversitesi kampüs örneğindeki peyzaj donatı elemanlarının ergonomik-antropometrik açıdan irdelenmesi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi,* 43(1), 157-168.

Yurttabir, M. (1956). İstanbul Ragıp Paşa Çocuk Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni,* 5 (1), 49-56.

EKLER
Ek 1:

ÇOCUK KÜTÜPHANELERİNİN FİZİKSEL DURUMU KONTROL LİSTESİ

Bu kontrol listesi çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumunu ve donanım yeterliliğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda dolduracağınız kontrol listesini incelenen çocuk kütüphanesinin fiziksel durumunu ve aşağıda verilen durumları dikkate alarak cevaplandırmanız gerekmektedir. "Örneğin incelenen kütüphanede bebek bakım odası varsa "evet" kutucuğu; incelenen kütüphane uygun ışık almıyorsa "hayır" kutucuğu işaretlenmelidir". Ayrıca aşağıda verilen durumlar sağlandığı veya gözlemlendiğinde evet olarak işaretlenme yapılmalıdır:

Uygun oda sıcaklığı 20 ile 25 derece arasında,

Uygun ışık en az

Minder sayısı en az 15,

Masa sayısı en az 4,

Sandalye sayısı en az 15,

Boya çeşidi en az 3,

Oyuncak sayısı en az 15,

Güvenlik kamerası en az 3,

Bilgisayar sayısı en az 2,

İlan panosu yeterli ebatta en az 1 olması.

	EVET	**HAYIR**
BİNA ÖZELLİKLERİ		
1. Bebek bakım odası vardır.		
2. Yerler yumuşak zemindir.		
3. Yerler kaygan değildir.		
4. Kütüphane binasında özel gereksinimli bireyler için rampa/asansör vardır.		
5. Lavabolar çocukların boylarına uygundur.		
6. Lavabo zeminleri çocukların kaymayacağı şekildedir.		
7. Mobilyalar ve dekorasyon çocukların yaş grubuna		

uygundur.		
8. Sessiz alanlar kadar sesli alanlar vardır.		
9. Ulaşım ağlarına yakın yerdedir.		
10. Bebek arabasının kullanılabileceği rampa ya da asansör vardır.		
11. Belirli alanlarda kolay temizlenebilir zemin vardır.		
12. Yeterli ve doğru ışık almaktadır.		
13. Sesli ve sessiz alanlar birbirini etkilemeyecek şekilde konumlandırılmıştır.		
14. Uygun oda sıcaklığı sağlanmıştır.		
15. Binada birbirinden bağımsız alanlar arası ulaşım kolaydır.		
16. Renklerin tanımlayıcı ve yönlendirici özellikleri göz önünde bulundurularak dekore edilmiştir.		
17. Kullanıcılar ve misafirler için araç otoparkı vardır.		
18. Görevli araç otoparkı vardır.		
19. Acil durumlar için gerekli kurumlara yakındır.		
20. Ebeveynlerin vakit geçirebileceği açık veya kapalı alanlar vardır.		
21. Kütüphanede kullanılmayan malzemeler için depo vardır.		
22. Binada nem, küf, böcek vb. yoktur.		
23. Nitelikli vakit geçirilebilecek açık alanlar vardır.		
24. Kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir kafeterya vardır.		
ORTAM DONANIMI		
25. Olası kazaları önlemek için kapı ve cam pervazlarına yönelik gerekli tedbirler alınmıştır.		
26. Merdiven boşlukları çocukların güvenliğini tehdit etmeyecek şekildedir.		

27. Merdiven tırabzanları çocuklar için uygundur.		
28. Merdiven basamakları kaygan değildir.		
29. Mobilyalar çocuklar için tehlike arz etmemektedir.		
30. İlk yardım seti vardır.		
31. Elektrik prizleri kapalıdır.		
32. Malzeme kenarları keskin değildir.		
33. Olağanüstü herhangi bir durum için yönlendirici işaret ve gerekli malzemeler yerleştirilmiş.		
34. Acil toplanma merkezi vardır.		
35. Isıtıcılar çocukların ulaşamayacağı alandadır.		
36. Bakım odasında gerekli hijyenik malzemeler vardır.		
37. Acil durum bilgi kitapçığı mevcut ve ulaşılabilir durumdadır		
38. Duman, yangın ve su algılama sistemi vardır.		
39. Otomatik yangın söndürme sistemi vardır.		
40. Binada yıldırımsavar vardır.		
41. Yangın tüpü vardır.		
MALZEME		
42. Raflar çocukların göz hizasındadır.		
43. Çocuk sayısı ile orantılı sayıda kullanılabilecek hijyenik minderler vardır.		
44. Çocukların fiziksel gelişim düzeylerine uygun masalar vardır.		
45. Çocukların güvenli bir şekilde kullanabileceği sandalyeler vardır.		
46. Çocukların yaş gruplarına uygun olarak kullanabileceği çeşitli ve yeterli sayıda boyalar vardır.		
47. Çocuklar için ödünç alma masası vardır.		

48. Yutulabilecek ve tehlikeli olabilecek küçük malzemeler yoktur.		
49. Çocukların kullanımı için bilgisayarlar vardır.		
50. Çok dilli çocuklara uygun görsel-işitsel materyal vardır.		
51. Toplumdaki kültürel çeşitliliği sergileyici materyal (kitap, oyuncak, CD vb.) vardır.		
52. Çocukların gelişim düzeylerine uygun oyuncaklar vardır.		
53. Personel masası çocukların görebileceği bir noktadadır.		
54. Projeksiyon aleti vardır.		
55. Hoparlör vardır.		
56. Fotokopi ve tarayıcı makinesi vardır.		
57. İlan panosu vardır.		
58. Ebeveyn odasında ebeveynlere yönelik kitaplar vardır.		
59. Uygun noktalarda güvenlik kameraları vardır.		
60. Kitapların yerini ya da özel alanları gösteren semboller vardır.		

Ek 2:

KÜTÜPHANE PERSONELİ GÖRÜŞME METNİ

Bu görüşme metni çocuk kütüphanelerinin fiziksel durumunu ve donanım yeterliliğini belirlemeyi amaçlamaktadır. Bu doğrultuda dolduracağınız kontrol listesini incelenen çocuk kütüphanesinin fiziksel durumunu dikkate alarak cevaplandırmanız gerekmektedir. "Örneğin incelenen kütüphanede bebek bakım odası varsa "evet" kutucuğu; incelenen kütüphane içerisinde kullanıcılar ve misafirler için araç otoparkı yok ise "hayır" kutucuğu işaretlenmeli, olağanüstü herhangi bir durum için yönlendirici işaret ve gerekli malzemeler var mı? Varsa nerede konumlandırılmış? Tarzında sorular için "Açık uçlu cevaplar" bölümü doldurulmalıdır".

	EVET	**HAYIR**	**AÇIK UÇLU CEVAPLAR**
BİNA ÖZELLİKLERİ			
1. Bebek bakım odanız var mı?			
2. Mobilyalar ve dekorasyon çocukların yaş grubuna uygun mu?			
3. Sessiz alanlar kadar sesli alanlarız da var mı?			
4. Binada birbirinden bağımsız alanlar arası ulaşım kolay mı?			
5. Kullanıcılar ve misafirler için araç otoparkı var mı?			
6. Ebeveynlerin vakit geçirebileceği açık veya kapalı alanlar var mı?			
7. İlk yardım seti var mı?			
8. Olağanüstü herhangi bir durum için yönlendirici işaret ve gerekli malzemeler var mı? Varsa nerede konumlandırılmış?			
9. Çocukların kullanımı için bilgisayarlar var mı?			
10. Fotokopi ve tarayıcı makinesi var mı?			

Ek 3:

İyi Örnekler Üzerinden Kütüphane Niteliği Değerlendirme Listesi

Değerlendirme Kriterleri	Akyurt Bebek Kütüphanesi	Çankırı Uçak Kütüphanesi	Çocuk Kitapları Müzesi	Eric Carle Çocuk Kitapları Müzesi	Kadıköy İnteraktif Çocuk Kütüphanesi	The John P. Holt Brentwood Kütüphanesi	Tokat Bebek Kütüphnesi
Bahçesi var							
Bebek bakım odası var							
Çocuk oyun alanı var							
Çocuklar için etkinlikler var							
Eğitici oyuncaklar var							
Tek başına bina şeklinde tasarlanmış							
İnternet sitesi var							
Kütüphanecisi var							
Mekân tasarımı çocuklara uygun							
Mobilya ve dekorasyon çocuklar için uygun							
Multimedya salonu var							
Okuma salonu var							
Ulaşım kolay							
Yetişkinler için alanlar var							
Toplam							

Ek 4:

Nasrettin Hoca Çocuk Kütüphanesi'nden Seçili Görseller

Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi mobilyalarına ilişkin görseller

Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi acil çıkış kapılarına ilişkin örnek görseller

Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi çocukların lavabolarına ilişkin görseller

Nasreddin Hoca Çocuk Kütüphanesi giriş alanına ait görseller

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

ORCID	0000-0003-0231-2748
Adı Soyadı	Ceydanur DAKILIÇ
Doğum Yeri	Yenimahalle/ Ankara
Doğum Tarihi	13.01.1995

LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Fakülte	Edebiyat Fakültesi
Bölüm	Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

YÜKSEK LİSANS EĞİTİM BİLGİLERİ

Üniversite	Çankırı Karatekin Üniversitesi
Enstitü	Sosyal Bilimler Enstitüsü
Anabilim Dalı	Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurum	1. Çankırı Karatekin Üniversitesi Kütüphanesi 2. Arşivist Dizayn Arşiv Kütüphane Belge Bilgi Yönetimi ve Bilişim Sistemleri
Görevi/Pozisyonu	Kütüphaneci
Tecrübe Süresi	1. 5 ay 2. 2018 (Eylül)-2021(Temmuz)

KATILDIĞI

Kurslar	-
Projeler	Cumhurbaşkanlığı Millet Kütüphanesi Projesi

İLETİŞİM

Adres	Çankaya/Ankara
E-mail	ceydadalkilic@gmail.com